

PATVIRTINTA

Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro
2019 m. birželio 17 d. įsakymu Nr. V-715

LITUANISTINIO ŠVIETIMO INTEGRUOTA PROGRAMA

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Lituanistinio švietimo integruotos programos (toliau – Programa) tikslas – padėti užsienio lietuviams išmokti lietuvių kalbą ir ją išlaikyti, išsaugoti tautinį tapatumą, ugdyti pilietiškumą, susipažinti su valstybės istorija ir kultūra, kad užsienio lietuviai siektų išsaugoti ir stiprinti ryšius su Lietuva. Programa gali būti taikoma siekiant pasirengti grįžimui ar atvykimui į mokyklas Lietuvoje.

2. Programa apima ugdymą nuo dvejų iki šešiolikos metų. Programą sudaro keturios susijusios dalys pagal ugdymo pakopas: ikimokyklinio ugdymo dalis, priešmokyklinio ugdymo dalis, pradinio ugdymo dalis ir pagrindinio ugdymo dalis.

3. Programoje yra integruojamas lietuvių kalbos ir socialinis (kultūros, istorijos, geografijos ir pilietiškumo) ugdymas. Programa sudaryta atsižvelgiant į Bendruosius Europos kalbų mokymosi, mokymo ir vertinimo metmenis (toliau – Bendrieji kalbų metmenys), mokinių amžių ir lituanistinio švietimo valandų paskirstymą per metus.

4. Programoje yra remiamasi tokia lietuviybės samprata:

4.1. lietuviybė yra Lietuvoje ir svetur gyvenančių lietuvių bei Lietuvos piliečių asmeninės ir bendruomeninės tapatybės pamatas;

4.2. lietuviškoji tapatybė ir kultūra apima tautinį ir politinį sąmoningumą, kalbą ir kultūros tekstus, idėjas, vaizdinius ir vertybes ir turi reikštis pažįstant ir kuriant identitetą, kalbą ir literatūrą, istoriją ir tradiciją, bendruomeninę kasdienio gyvenimo veiklą ir bendrąjį kultūros lauką;

4.3. šiuolaikiniame globaliame pasaulyje lietuvių kalbos mokėjimas ir Lietuvos kultūros bei istorijos išmanymas turi būti kiekvieno lietuvių tautinės ir pilietinės savimonės ir savivertės sąlyga ir savigarbos prielaida;

4.4. užsienio lituanistinėse mokyklose jaunosios lietuvių kartos turi ne tik išmokti lietuvių kalbą ir pažinti Lietuvos kultūrą, bet ir priimti ją kaip savą, taip stiprindami savo tapatybę, savivertę, orumą, kad augtų laisvi, pasitikintys savimi, kritiškai mąstantys, kūrybingi ir atsakingi;

4.5. įsisąmoninta lietuviybė yra asmens socialumo prielaida ir psichologinio saugumo garantas

5. Lituanistinis švietimas užsienyje gali būti sėkmingas tik stiprinant lietuviybės prestižą ir puoselėjant šiuolaikines jos formas. Lituanistinio švietimo turinys turi būti siejamas su dabartine Lietuvos ir išeivijos jaunosios kartos tikrove, o lietuvių kalbos mokėjimas ir Lietuvos kultūros bei istorijos išmanymas vertinamas kaip asmens kultūros dalis.

6. Suteikiant bendruosius Lietuvos humanitarinės kultūros pamatus didelę reikšmę turi ir grožinė literatūra, nes per meninį žodį galima formuoti žmogaus mentalitetą, asmeninį santykį su nacionaline kultūra. Todėl mokant lietuvių kalbos įtraukiama ir lietuvių grožinė literatūra bei tautosaka, o atrenkant kūrinius didžiausias dėmesys kreipiamas į literatūros vertybinį aspektą – literatūroje glūdinčią tautos ir žmonijos išmintį.

7. Kalbos ugdymas – tai natūralus kasdienis bendravimas. Užsienio lietuvių jaunosios kartos turi būti skatinamos ir drąsinamos bendrauti lietuviškai, o jų kalba akivaizdžiai netaisoma, kad kalbėdami jie jaustųsi saugiai. Labai svarbi kalbinė aplinka, kurioje augama, svarbu girdėti, kad lietuviškai kalba tėvai, kiti vaikai. Iš jų mokomasi taisyklingai kalbėti ir bendrauti.

8. Ugdymo procese turėtų būti atsižvelgiama į vaiko kalbinę patirtį bendraujant ir kita kalba, t. y. išsiugdyti kitos kalbos gebėjimai gali būti perkeliama mokantis lietuvių kalbos. Be to,

sąmoningas kitos kalbos ir lietuvių kalbos nagrinėjimas, gretinimas sudaro sąlygas geriau išvelgti mokomųjų kalbų panašumus bei skirtumus, geriau pažinti kalbas ir tinkamai jas vartoti. Siekiant išugdyti daugiakalbę ir daugiakultūrę mokinio kompetenciją, svarbu tinkamai naudotis integracijos galimybėmis.

9. Skirtinos šios lituanistinio švietimo užsienio valstybėje kryptys:

9.1. nuolat įvairiais aspektais lyginti Lietuvos ir gyvenamosios valstybės kalbą, kultūrą, istoriją, socialinį ir politinį gyvenimą, sudarant mokiniams sąlygas ugdytis lietuvių savimonę ir savo įvairialypės kultūros tapatybę;

9.2. derinti lituanistinio ugdymo ir gyvenamosios valstybės bendrąsias ugdymo programas, siekiant kalbos gebėjimų integracijos;

9.3. pasitelkti tėvų bendruomenę ir skatinti jos aktyvų dalyvavimą ugdant vaikus;

9.4. įtraukti į švietimo procesą vietos lietuvių bendruomenę, vykdant bendrus socialinius projektus bei skatinant mokinius domėtis bendruomenės istorija ir dabartimi;

9.5. įvairiais būdais skatinti ryšį su Lietuvos valstybe, įtraukti mokinius į nacionalines, Lietuvoje inicijuojamas akcijas;

9.6. rengti interaktyvų lituanistinio ugdymo turinį, išnaudojant interneto teikiamas galimybes ir gyvai bendraujant su lietuviais Lietuvoje;

9.7. skatinti bendravimą tarp bendraamžių, parodant, kokie jie skirtingi ir kaip vienijami savo lietuviškumo;

9.8. siekti skirtingų lituanistinio švietimo įstaigų bendradarbiavimo dalijantis gerąja patirtimi.

10. Programos santykis su bendraisiais kalbos vartojimo lygių aprašais:

10.1. Pagal Bendruosius kalbų metmenis lietuvių kalbos mokomi vaikai iki 5-erių metų amžiaus turėtų pasiekti A1 lietuvių kalbos vartojimo lygį, baigę priešmokyklinio ugdymo klasę – A1 / A2 lygį, baigę pradinį ugdymą – A2 / B1 lygį, baigę pagrindinį ugdymą – B2 lygį.

10.2. Programoje atsižvelgiama į šiuos A1 ir A2 lietuvių kalbos vartojimo lygių pagal Bendruosius kalbų metmenis aspektus:

Aspektai	A1 kalbos vartojimo lygis	A2 kalbos vartojimo lygis
Komunikacinės intencijos	Gauti ir pateikti informaciją. Identifikuoti, įvardyti. Konstatuoti, pranešti. Pateikti klausimus ir atsakyti, konstatuojant laiką, vietą, būdą, kiekybę. Atsakyti į klausimą teigiamai ir neigiamai. Bendrauti. Kreiptis į pažįstamą ar nepažįstamą žmogų. Pasisveikinti ar atsisveikinti. Prisistatyti ar pristatyti, supažindinti. Pasveikinti, palinkėti, padėkoti, atsiprašyti. Pasiūlyti ką nors veikti, sutikti ar nesutikti su pasiūlymu. Paprašyti ką nors veikti, padėti, paduoti daiktą.	Gauti ir pateikti informaciją. Identifikuoti, įvardyti. Konstatuoti, pranešti, pasakyti. Pateikti klausimus ir atsakyti, konstatuojant laiką, vietą, būdą, kiekybę, priežastį. Atsakyti į klausimą, patvirtinant teigiamai arba neigiamai. Bendrauti. Kreiptis į pažįstamą ir nepažįstamą žmogų. Pasisveikinti ir atsisveikinti, prisistatyti ir pristatyti, supažindinti. Pasveikinti, palinkėti. Padėkoti, atsiprašyti. Paprašyti pagalbos ir pasiūlyti pagalbą. Priimti pasiūlymą ar kvietimą, atsisakyti pasiūlymo ar kvietimo. Dalyvauti pokalbyje. Pradėti ir užbaigti pokalbį. Išreikšti savo nuomonę ir paklausti kito nuomonės. Kalbėtis telefonu. Išreikšti ir sužinoti nuostatą, požiūrį, nuomonę. Pritarti ar nepritarti, sutikti ar nesutikti su teiginiu arba nuomone. Išreikšti norą, ketinimą, leidimą. Išreikšti galimybę, džiaugsmą, nusiminimą.

		Išreikšti nustebimą, nusivylimą.
Tarimas	Taisyklingai tarti balsius ir priebalsius, tinkamai kirčiuoti žinomus žodžius. Suprasti pasakojamąją, klausiamąją, šaukiamąją intonacijas ir tinkamai jas vartoti.	Taisyklingai tarti balsius ir priebalsius, tinkamai kirčiuoti žinomus žodžius. Suprasti įvairias intonacijas, skaityti sakinius tinkamai intonuojant.
Žodynas	Suprasti konkrečią, tiesioginę prasmę vartojamą leksiką. Žodyno pagal nurodytas socialines kultūrinės temas apimtis iki 1000 žodžių.	Suprasti konkrečią ir abstrakčią, tiesioginę prasmę vartojamą leksiką. Žodyno pagal nurodytas socialines kultūrinės temas apimtis iki 2000 žodžių.
Gramatika	Vartoti paprastas, išmoktas gramatines formas ir sintaksines konstrukcijas.	Taisyklingai vartoti paprastas gramatines formas.
Tekstų tipai	Vartoti pagrindinius asmeninio bendravimo posakius, suprasti ir perduoti trumpus paprastos struktūros informacinius pranešimus. Skaityti ir suprasti trumpus, nesudėtingus grožinius ir negrožinius tekstus. Rašyti trumpą žinutę, kvietimą, skelbimą, užrašant svarbiausią informaciją. Rašyti sveikinimą draugui, namiškiams.	Vartoti kasdienio bendravimo posakius, suprasti ir perduoti trumpus paprastos struktūros informacinius pranešimus. Skaityti ir suprasti nesudėtingus grožinius ir negrožinius tekstus. Rašyti trumpą žinutę, kvietimą, skelbimą, sveikinimą draugui, namiškiams; asmeninio pobūdžio laišką pažįstamam adresatui. Rašyti pasakojamojo tipo tekstus: perskaityto ar girdėto teksto atpasakojimą; pasakojimą apie save ir sau svarbius dalykus; apie patirtus, matytus ar išgalvotus įvykius. Parašyti aiškinimą (pavyzdžiui, instrukciją, receptą, kaip kur nors nueiti ir pan.).

10.3. Programoje atsižvelgiama į šiuos B1 ir B2 lietuvių kalbos vartojimo lygių pagal Bendruosius kalbų metmenis aspektus:

Aspektai	B1 kalbos vartojimo lygis	B2 kalbos vartojimo lygis
Komunikacinės intencijos	Gauti ir pateikti informaciją. Identifikuoti, įvardyti, apibrėžti. Konstatuoti, pranešti, paskelbti, papasakoti. Užduoti klausimus ir atsakyti, konstatuojant laiką, vietą, būdą, kiekybę, priežastį, tikslą. Atsakyti į klausimą, patvirtinant teigiamai arba neigiamai. Bendrauti. Kreiptis į pažįstamą ar nepažįstamą žmogų. Pasisveikinti ar atsisveikinti. Prisistatyti ar pristatyti, supažindinti. Pasveikinti, palinkėti. Padėkoti, atsiprašyti. Palaikyti, nuraminti. Papašyti pagalbos ar pasiūlyti	Gauti ir pateikti informaciją. Identifikuoti, įvardyti, apibrėžti, palyginti, išskirti. Konstatuoti, pranešti, paskelbti, papasakoti, paaiškinti. Pateikti klausimus ir atsakyti, konstatuojant laiką, vietą, būdą, kiekybę, priežastį, tikslą, sąlygas. Atsakyti į klausimą teigiamai arba neigiamai, patvirtinant ar pabrėžiant. Bendrauti. Kreiptis į pažįstamą ar nepažįstamą žmogų. Pasisveikinti ar atsisveikinti, prisistatyti ar pristatyti, supažindinti. Pasveikinti, palinkėti; padėkoti, atsiprašyti, palaikyti, nuraminti. Papašyti pagalbos ar pasiūlyti savo pagalbą. Priimti pasiūlymą ar kvietimą

	pagalbą. Priimti pasiūlymą ar kvietimą, atsisakyti pasiūlymo ar kvietimo. Įkalbėti, įtikinti. Dalyvauti pokalbyje. Pradėti ar palaikyti, užbaigti pokalbį; įsiterpti į pokalbį; išreikšti nuomonę ar paklausti nuomonės; suabejoti, pa(s)itaisyti, patikslinti; kalbėtis telefonu. Išreikšti ir sužinoti nuostatą, požiūrį, nuomonę. Pritarti ar nepritarti, sutikti ar nesutikti su teiginiu arba nuomone. Argumentuoti paneigti. Išreikšti norą, ketinimą, leidimą. Išreikšti galimybę, džiaugsmą, nusiminimą, baimę, viltį. Išreikšti nustebimą, nusivylimą, užuojautą.	arba atsisakyti pasiūlymo ar kvietimo. Įkalbėti, įtikinti, nuteikti, įspėti, padrašinti. Padiskutuoti. Dalyvauti pokalbyje. Pradėti, palaikyti ir užbaigti pokalbį, įsiterpti į pokalbį. Išreikšti nuomonę ar paklausti nuomonės. Suabejoti, pa(s)itaisyti, patikslinti, paprieštarauti. Apibendrinti. Kalbėtis telefonu. Išreikšti ir sužinoti nuostatą, požiūrį, nuomonę. Pritarti ar nepritarti, sutikti ar nesutikti su teiginiu arba nuomone. Paneigti, argumentuoti. Išreikšti norą, ketinimą, leidimą, galimybę, nustebimą, džiaugsmą, viltį, nusiminimą, baimę, nusivylimą, užuojautą; apgailestauti, nuraminti.
Tarimas	Taisyklingai tarti balsius, dvigarsius ir supanašėjusius priebalsius. Taisyklingai kirčiuoti įprastai vartojamus žodžius. Skirti neformalaus ir formalaus bendravimo intonacijas.	Pakankamai taisyklingai tarti ir kirčiuoti pagal bendrinės kalbos tarimo ir kirčiavimo normas. Skirti įvairias bendravimo intonacijas.
Žodynas	Suprasti ir vartoti tiesiogine ir netiesiogine prasme vartojamą leksiką. Žodyno pagal nurodytas socialines kultūrinės temas apimtis iki 3000 žodžių.	Suprasti ir vartoti tiesiogine ir netiesiogine prasme vartojamą leksiką, įvairių kalbos stilių ir registrų leksiką, frazeologizmus. Žodyno pagal nurodytas socialines kultūrinės temas apimtis iki 5000 žodžių.
Gramatika	Taisyklingai vartoti dažnai pasitaikančias sakinio konstrukcijas ir su nuspėjamomis situacijomis susijusius pasakymus.	Pakankamai taisyklingai vartoti įvairias gramatines formas.
Tekstų tipai	Vartoti formalaus ir įprastinio bendravimo posakius. Suprasti ir perduoti nesudėtingos struktūros žinutę, kvietimą, instrukciją. Rašyti skelbimą, laišką, sveikinimą. Suprasti nesudėtingus grožinius tekstus, filmus, informaciją, perduodamą per televiziją ar informacinių technologijų būdu. Aprašyti objektą (daiktą, gyvūną ir kt.), įvykį, reiškinį. Rašyti išgalvotą arba asmenine patirtimi grįstą pasakojimą. Rašyti išsamų aiškinimą, kaip kas nors daroma arba kaip kur nors nueiti, nuvažiuoti. Rašyti	Vartoti įvairius įprastinio kasdienio ir formalaus bendravimo posakius. Suprasti ir perduoti informacinius pranešimus, instrukcijas. Rašyti skelbimą. Suprasti publicistinius ir populiarius mokslinius tekstus, grožinės literatūros kūrinius, radijo ir televizijos informacines laidas, filmus, spektaklius, paskaitas. Kurti (žodžiu ir raštu) įvairius aiškinamuosius ir samprotaujamuosius tekstus: išdėstyti savo požiūrį į įvykius, reiškinius ar tekstus, jį pagrįsti asmenine patirtimi, grožiniais ir negrožiniais tektais (faktais, pavyzdžiais, citatomis; apibūdinti personažus ir situacijas ir pan.).

Pavyzdžiui, kvieskite atsisėsti, atsistoti ir paimti kamuoliuką ir pan. Žaiskite pirštukų žaidimus, kurių metu vaikai gali kartoti paeiliui atliekamus veiksmus, pavyzdžiui, žaidimas „Virė, virė košę...“ ir kt. Reaguokite į vaiko prašymus atkartodami jo žodžius ar norus, pavyzdžiui, „Paduoti bokštelį?“, „Nori gerti?“ ir kita.	paimti kamuolį ir ridenti į kėglius ir pan.; skatinkite paklausti, jei nesuprato.
Gebėjimai	
Klausosi trumpų pasakojimų, eiliuotų kūrinėlių, ketureilių ir reaguoja garsais, žodžiais, kūno judesiais, šūksniais.	Įdėmiai klausosi pasakojimų, bando atpasakoti tam tikrus įvykius, klausia, reaguoja kūno judesiais, veido mimika.
Ugdymo gairės	
Skaitykite trumpus pasakojimus, sekite pasakas, deklamuokite raiškiai, emociškai, gyvai, keisdami balso intonaciją, pasitelkdami kūno judesius ir veido mimiką. Dažnai skaitykite vaikų mėgstamus kūrinėlius, sekite pasakas, tokiu būdu vaikai vis geriau įsimins veikėjų, daiktų vardus, veiksmus ir reiškinius. Suteikite vaikams teigiamų emocijų žaidinimais, kykavimais, pavyzdžiui, „Mylu mylu spust, Prie širdelės glust“, „Kepu kepu kepalėliai. Didi maži raguolėliai. – Pašmaukšt po pečium“, „Katu katu katutes. Keps bobutė bandutes. Dideles ir mažas. Dideles ir mažas. Ir labai labai skanias“. Žaisdami, bendraudami su vaikais įvardykite daiktus, nusakykite jų savybes, veiksmus, reiškinius, taip padėdami vaikams išgirsti, įvardyti ir išmokti naujų žodžių, pavyzdžiui, „pastatei aukštą bokštelį“, „tu pieši“, „moki valgyti šaukštu“ ir panašiai. Skaitydami, sekdami pasakas paaiškinkite nežinomų žodžių reikšmę, parodykite daiktus, veiksmus, jų paveikslėlius, atkreipkite dėmesį į reiškinius.	Skaitykite trumpus pasakojimus, sekite paprastas ir eiliuotas pasakas, deklamuokite ketureilius ir padėkite vaikams suprasti jų turinį keisdami balso intonaciją, suvaidindami, parodydami daiktus ar veiksmus iliustracijose, paveikslėliuose. Jie gali būti iš anksto paruošti arba esantys aplinkoje – tai sudarytų vaikams galimybę geriau susieti žodžius su daiktais, veiksmais ir reiškinais. Klausykitės skirtingų garsų: gamtos ar dirbtinai sukeltų, pavyzdžiui, pasiūlykite pasiklausyti garso įrašą su jūros, miško ošimu ir bandykite pamėgdžioti girdimus garsus, juos nupiešti ir įvardyti (pavyzdžiui, garsas Š ir pan.). Žaiskite žaidimus, kurių metu reikia išgirsti pirmą žodžio garsą. Pavyzdžiui, metant kamuolį vaikui sakyti „pelė“; vaikas, sugavęs kamuolį, pasako, kokį pirmą garsą girdi, tada meta kamuolį draugui sakydamas savo žodį. Žaidimo metu siekiant, kad vaikai geriau įsimintų ar išgirstų garsus, galima pateikti tuos pačius žodžius lietuvių kalba ir kita kalba, kuria vaikas mokosi, pavyzdžiui, lėlė (doll); katė (cat) ir pan. Žaisdami, bendraudami su vaikais pasakokite, ką veikiate, vardinkite daiktus, priminkite jų savybes, nusakykite reiškinius, įvykius. Pavyzdžiui, „koks puikus rytas, šviečia saulutė“ arba „šiandien Lietuvos gimimo diena“ ir kt. Žaiskite lietuvių liaudies ratelius, žaidimus, pavyzdžiui, „Pelėda“, „Jurgelis meistrelis“ ir kt.

16.2. Kalbėjimo gebėjimai ir ugdymo gairės.

2–3 metai	3–5 metai
Gebėjimai	
Kalba, pasakoja 2–4 žodžių sakiniais, papildo kalbą judesiu.	Atkartoja pasakojimo turinį, įvykius. Išsako savo norus, pageidavimus. Dalijasi patirtimi, įspūdžiais.
Ugdymo gairės	
Kalbėkitės su vaikais aiškiai ir tiksliai tardami garsus bei jų junginius, taisyklingai kirčiuodami. Skatinkite vaikus pasakoti, kalbėti, dalintis savo patirtimi su kitais vaikais ir suaugusiais, įdėmiai išklauskite ir pakartokite jų mintis, pavyzdžiui, žaidimo metu pasiteiraukite, ką jie žaidžia, kaip sekasi. Kalbėkitės su vaikais apie jų šeimas: koks vaiko vardas, ką jis mėgsta žaisti, kiek metų, kokie šeimos narių vardai ir kt. Kalbėdamiesi rodykite dėmesį, perklauskite, sudarykite vaikams progą išmokti naujų žodžių ir taisyklingai juos tarti, pavyzdžiui, „tau patinka šokti“ ir pan. Kalbėkite vaikams, kai jie ar kiti ką nors veikia ar ruošiasi veikti, pavyzdžiui, „žaisime su balionėliais“, „geriame vandenį“ ir pan. Skaitykite eiliuotas pasakas ir kartu su vaikais mokykitės trumpų dvielių ar ketureilių su judesiais, pavyzdžiui, „Tupi žvirblis kamine...“, „Dvi varlytės lankoje“ ir kt. Sekite pasakas, keisdami balso intonaciją, pasakos nuotaiką palydėdami kūno judesiais, veido mimika perteikdami pasakos nuotaiką, veikėjų poelgius.	Sudarykite įvairesnių bendravimo situacijų, kurių metu vaikai dalintųsi patirtimi, kalbėtųsi apie jiems įdomius daiktus, poelgius, reiškinius, nutikimus, vartodami jiems mažiau girdimus, sudėtingesnės sandaros žodžius, pavyzdžiui, pasiūlykite papasakoti apie mylimą žaislą, gyvūną ir pan. Žaiskite žodžių žaidimus, ieškokite aplinkoje daiktų, kurių pavadinimai prasideda arba baigiasi tam tikru garsu. Bendraudami su vaikais būkite empatiški, įsijauskite į vaiko pasakojimą, pokalbio temą; susidomėjimą rodykite veido mimika, kūno judesiais, pavyzdžiui, papurtykite galvą, jei nesutinkate, nusišypsokite, jei jums smagu girdėti, pakartokite vaiko mintis ir pan. Žaiskite žaidimus, kurių metu vaikams reikia atspėti, kas yra vaizduojama pagal judesius ir veiksmus, ir papasakoti, pavyzdžiui, žaidimas „Skulptūros“ (vaikai bando vaizduoti gyvūną, profesiją ar kt.). Žaiskite lietuvių liaudies ratelius, žaidimus, kurių metu vaikai mokosi ar iš atminties atkartoja žaidimo, dainos žodžius, pavyzdžiui, žaidimas „Žvirblis čiulbuonėlis“ ir kt. Drąsinkite vaikus sekti pasakas, pasakoti vieni kitiems istorijas, pavyzdžiui, kaip lankėsi Lietuvoje, kur gyvena jų seneliai ir pan. Kurkite dekoracijas, pieškite iliustracijas girdėtoms pasakoms, istorijoms, vaidinimams, komiksams; kartu fantazuokite ir pasakokite. Žaiskite žaidimus su žodžiais, pavyzdžiui, koks garsas žodžio pradžioje ir pabaigoje, raskite panašiai skambančius žodžius, pavyzdžiui, tėtis – rėtis ir pan.
Gebėjimai	
Daug klausinėja: „Kas?“, „Kas čia?“ Paklausus atsako vienu žodžiu ar judesiu, pavyzdžiui, „Taip“, purto galvą ir pan.	Pateikia klausimus, ieško atsakymų, atsako į klausimus keliais žodžiais, trumpais sakiniais.
Ugdymo gairės	
Pateikite vaikams klausimų ir paskatinkite juos atsakyti, pavyzdžiui, „Koks vilkas?“	Skatinkite vaikus klausinėti, domėtis, reikšti savo nuomonę, išklaudyti kitų nuomones,

Piktas?“, ir kt. Klauskite vaikus įvairios veiklos metu ir skatinkite juos atsakyti į klausimus ar ką parodyti, pavyzdžiui, „Pastatei aukštą bokšteli?“, „Parodyk, koks tu didelis“ ir pan.	pavyzdžiui, pasiūlykite pokalbį „Mano šeima“, „Mano draugai“, „Dabar ir seniau“ ir pan.

16.3. Skaitymo ir rašymo gebėjimai ir ugdymo gairės.

2–3 metai	3–5 metai
Gebėjimai	
Domisi knygelėmis, jas varto, žiūrinėja, trumpai pasako, ką mato. „Rašinėja“, piešia įvairias linijas.	Domisi rašytiniais tekstais, ženklais ir simboliiais. Supranta, kad žodžiai slypi po raidžių ženklais. Pažįsta keletą ar daugiau raidžių.
Ugdymo gairės	
Įkurkite knygų kampelį, kuriame vaikai galėtų laisvai (kilimas, pagalvėlės, stalėlis) vartyti, žiūrėti spausdintų ar elektorinių knygelių paveikslėlius; skaitykite, sekite vaikams pasakas, trumpas istorijas, kurkite trumpas inscenizacijas, žaiskite su pasakų personažais vaidindami ant flanelinės lentos, su pieštukinėmis lėlėmis ir kt. Sudominkite vaikus prieš pradėdami skaityti knygelę: apžiūrėkite paveikslėlius, parodykite vietą pirštu, nuo kur pradėsite skaityti (žodį ir pirmą jo raidę), tokiu būdu vaikai susipažįsta su ženklais, kurie reiškia žodžius knygelėje. Kvieskite vaikus „paskaityti“ knygelę kartu. Vaikams labai patinka apsimesti, kad skaito, padrasinkite vaikų susidomėjimą žodžiu, žvilgsniu, paklauskite, apie ką pasaka, pavyzdžiui, „Puiku, skaitai knygelę. Apie ką ji?“. Drąsinkite vaikus rašinėti, piešti. Paklauskite, ką jis piešia, rašo, ir pasidžiaukite vaiko veikla.	Papildykite bibliotekėlę knygelėmis, žurnalais, enciklopedijomis su skirtingais tekstais, šriftais, kuriuos vaikai galėtų tyrinėti ir ieškoti pažįstamų raidžių, ženklų ir lyginti, pavyzdžiui, tekstus lietuvių ir kita kalba (knygelės, žurnalai, reklaminiai lapeliai ir kt.). Siūlykite žaisti žaidimus, kurių metu reiktų „perskaityti“, „užrašyti“. Pavyzdžiui, „Kavinė“ („skaityti“ menu); „Zoologijos sode“ (pasidaryti bilietus), „Gedimino pilyje“ ir pan. Kurkite istorijų, pasakų receptus, užrašų knygeles; kelionių, išvykų, ekskursijų, palinkėjimų užrašus, šeimos plakatą ir pan. Siūlykite žaisti žodžių loto, raidžių kaladėlėmis, LEGO, rašyti pažįstamas raides; kopijuoti raides, kurti savas ir jas puošti, kirpti, klijuoti, panaudoti kitų žaidimų metu, pavyzdžiui, kai reikia pasižymėti savo darbelį, vietą ar kt. Lankstykite kartu su vaikais raides iš popieriaus, kurkite raides ir jų junginius kūno pagalba. Skatinkite „rašyti“ pieštuku, flomasteriu, tušinuku, kompiuteryje, pavyzdžiui, laišką, žinutę ir lyginti šriftus, parašytus ranka ar kompiuteriu. Išsispausdinkite kompiuteriu arba iškirpkite iš senų žurnalų raides, žodžius, simbolius, paveikslėlius ir kurkite žinutes ar ilgesnius tekstus. Skatinkite „rašyti“ raidėmis, pasidarytomis iš plastilino, modelino ar sudėliotomis iš kaštonų, gilių, sėklų ir kt.

17. Turinio apimtis.

17.1. Kultūrinėms ir visuomeninėms temoms plėtoti tinka šie literatūros tekstai: smulkioji tautosaka (pasirinkti paukščių ir kitų garsų pamėgdžiojimai, skaičiuotės, greitakalbės, mįslės, žaidinimai), lopšinės, dainelės; pasirinktos lietuvių pasakos (gali būti adaptuotos); lietuvių vaikų poezija (pasirinkti Vytės Nemunėlio, M. Vainilaičio, K. Jakubėno, A. Matučio ir kitų autorių eiliuoti tekstai); lietuvių vaikų proza (pasirinkti I. Babilaitės, L. Žutautės ir kt. autorių tekstai).

17.2. Ikimokyklinio amžiaus vaikai mokosi vartoti kalbą situacijose, susijusiose su realiais bendravimo poreikiais. Teminė veikla pateikiama atsižvelgiant į tai, koks yra valandinis užsiėmimų paskirstymas per metus, t. y. 30–34 val., 60–68 val. ir 90–102 val. kursams.

17.3. Kalbinės ir kultūrinės veiklos temos ir situacijos (nuo 2 iki 3 metų):

Nuo 2 iki 3 metų		
30–34 val. kursas	60–68 val. kursas	90–102 val. kursas
1. Aš ir mano šeima		
Mano vardas, lytis, kiek man metų. Mėgstami žaidimai. Šeimos nariai: mama, tėtis, seneliai.	Mano vardas, lytis, kiek man metų. Mėgstami žaidimai, kokia pasakėlė patinka. Šeimos nariai: mamos, tėčio, senelių, brolio, sesers vardai.	Mano vardas, lytis, kiek man metų. Mėgstami žaidimai, kokia pasakėlė patinka. Šeimos nariai: mamos, tėčio, senelių, brolio, sesers vardai. Ką šeimos nariai veikia, ką žaidžia namuose, kur gyvena seneliai. Šeimos nuotrauka.
2. Aš ir kiti		
Draugų vardai. Kokius žaidimus žaidžiu su draugais. Bendri žaidimai su kitais ir sąvokų „mano“, „tavo“, „man“, „tau“ tvirtinimas.	Draugų vardai. Kokius žaidimus žaidžiu su draugais. Bendri žaidimai su kitais ir sąvokų „mano“, „tavo“, „man“, „tau“ tvirtinimas. Žaidimas „Meškiuko gimtadienis“: pasisveikinimas, palinkėjimas, bendri žaidimai, atsisveikinimas.	Draugų vardai. Kokius žaidimus žaidžiu su draugais. Bendri žaidimai su kitais ir sąvokų „mano“, „tavo“, „man“, „tau“, „sau“ tvirtinimas. Žaidimas „Meškiuko gimtadienis“: pasisveikinimas, palinkėjimas, bendri žaidimai, nuotaikos nusakymas, atsisveikinimas.
3. Aš galiu		
Pagrindinės kūno dalys ir jų pavadinimai; judesiai ir jų įvardijimas: bėgti, šokinėti, vaikščioti, lipti, atsitūpti / atsistoti. Žaidimai „Katu katu katutes“, „Virė virė košė“.	Pagrindinės kūno dalys ir jų pavadinimai; judesiai ir jų įvardijimas: bėgti – greitai; šokinėti – aukštai; vaikščioti – lėtai; lipti, atsitūpti / atsistoti, pasilenkti – žemai. Žaidimai „Katu katu katutes“, „Virė virė košė“.	Pagrindinės kūno dalys ir jų pavadinimai; judesiai ir jų įvardijimas: bėgti – greitai; šokinėti – aukštai; vaikščioti – lėtai; pasilenkti – žemai; lipti, atsitūpti / atsistoti; sąvokos: aš stiprus, aš moku, aš galiu. Žaidimai „Katu katu katutes“, „Virė virė košė“.
4. Mylimiausias žaisliukas		

Apibendrinanti sąvoka „žaislai“, mylimiausias žaisliukas, kas jį nupirko / padovanojo. Kokie žaislai patinka.	Apibendrinanti sąvoka „žaislai“, mylimiausias žaisliukas: jo pavadinimas / vardas, kas nupirko / padovanojo, kaip su juo žaisti. Kokie žaislai patinka.	Apibendrinanti sąvoka „žaislai“, mylimiausias žaisliukas: jo pavadinimas / vardas, kas nupirko / padovanojo, kaip su juo žaisti, kokios spalvos. Ar turi daugiau mylimų žaisliukų, kokie žaislai patinka.
5. Kas ką veikia / daro		
Vaikai – žaidžia, mama / tėtis – dirba, brolis / sesė – eina į mokyklą; vaidmenų žaidimas „Namai“.	Vaikai – žaidžia, mama / tėtis – dirba, brolis / sesė – eina į mokyklą, mokytoja – moko, virėja – verda; vaidmenų žaidimas „Namai“.	Vaikai – žaidžia, mama / tėtis – dirba, brolis / sesė – eina į mokyklą, mokytoja – moko, virėja – verda, vairuotojas – veža; vaidmenų žaidimas „Namai“, imitacinis žaidimas „Traukinukas“.
6. Daiktai aplink mane		
Veiksmai su daiktais: vienas / mažai – daug, didelis – mažas, lengvas – sunkus; spalvos, forma; erdvinė daiktų padėtis: ant, po, žemiau, arti, toli, šalia. Imitaciniai žaislai.	Veiksmai su daiktais: vienas / mažai – daug, didelis – mažas, lengvas – sunkus; spalvos, forma; erdvinė daiktų padėtis: ant, po, žemiau, arti, toli, šalia. Imitaciniai žaislai, konstruktoriai, dėlionės.	Veiksmų su daiktais, žaidimų metu tvirtinamos sąvokos: vienas / mažai – daug, didelis – mažas, lengvas – sunkus, kietas – minkštas, lygus – šiurkštus; lipnus, šlapias; spalvos, forma; erdvinė daiktų padėtis: ant, po, žemiau, arti, toli, šalia. Dėlionės, žaidimai su smėliu ir vandeniu, imitaciniai žaislai, konstruktoriai, kubeliai.
7. Mano knygelė / pasakaitė		
Mėgstamos knygelės ir jų žiūrėjimas, klausinėjimas, pasakojimas; ritminės, gyvulinės pasakos. Veikėjų vardai, nuotaikų įvardijimas.	Mėgstamos knygelės ir jų žiūrėjimas, klausinėjimas, pasakojimas; ritminės, gyvulinės pasakos. Pasakos kraitelė: 4–6 daiktai pasakos / pasakojimo kūrimui; pirštukų pasakėlė, pirštukinių lėlių pasakėlė. Veikėjų vardai, nuotaikų įvardijimas.	Mėgstamos knygelės ir jų žiūrėjimas, klausinėjimas, pasakojimas; ritminės, gyvulinės pasakos. Pasakos kraitelė: 4–6 daiktai pasakos / pasakojimo kūrimui; pirštukų pasakėlė, pirštukinių lėlių pasakėlė. Veikėjų vardai, nuotaikų įvardijimas.
8. Aš ir laikas		
Ką veikia / žaidžia dabar, ką veikė vakar. Paros kaita: tamsu, šviesu, naktis, diena. Išvykų albumas: nuotraukos, atspindinčios vaikų matytus vaizdus, įspūdžius. Judrus žaidimas	Ką veikia / žaidžia dabar, ką veikė vakar. Paros kaita: tamsu, šviesu, naktis, diena. Varto knygeles, paveikslėlius, pasakoja. Judrus žaidimas „Diena ir naktis“. Išvykų albumas: nuotraukos,	Ką veikia / žaidžia dabar, ką veikė vakar. Paros kaita: tamsu, šviesu, naktis, diena. Varto knygeles, paveikslėlius, pasakoja. Judrus žaidimas „Diena ir naktis“. Išvykų albumas: nuotraukos,

„Diena ir naktis“.	atspindinčios vaikų matytus vaizdus, išpūdžius.	atspindinčios vaikų matytus vaizdus, išpūdžius. Eksperimentas su šviesa „Šviesu, tamsu“.
9. Gyvūnai – mažieji draugai		
Gyvūnų elgsenos, balso mėgdžiojimas. Naminiai augintiniai, gyvūnai – pasakų veikėjai. Žaidimas dainelė „Raina katytė“.	Gyvūnų elgsenos, balso mėgdžiojimas. Naminiai augintiniai, gyvūnai – pasakų veikėjai. Apsimesti gyvūnais. Gyvūnų globa. Žaidimas dainelė „Raina katytė“.	Gyvūnų elgsenos, balso mėgdžiojimas. Naminiai augintiniai, gyvūnai – pasakų veikėjai, maži ir suaugę gyvūnai. Gyvūnų globa, elgesys su gyvūnais. Apsimesti gyvūnais. Žaidimas dainelė „Raina katytė“.
10. Augmenija		
Augalų įvairovė: medžiai, gėlės. Spalvos, dydis, kvapas. Vaisiai, daržovės, jų skanavimas.	Augalų įvairovė: medžiai, gėlės. Spalvos, dydis, kvapas. Vaisiai, daržovės, jų skanavimas. Svogūnų, pupelės auginimas.	Augalų įvairovė: medžiai, gėlės. Spalvos, dydis, kvapas. Vaisiai, daržovės, jų skanavimas: saldus, rūgštus, sūrus. Svogūnų, pupelės auginimas.
11. Maistas		
Maisto nauda, stalo įrankiai, kasdienių (pagrindinių) maisto produktų pavadinimai, maisto gaminimo indai.	Maisto nauda, stalo įrankiai, kasdienių (pagrindinių) maisto produktų pavadinimai, maisto gaminimo indai, mėgstami patiekalai.	Maisto nauda, stalo įrankiai, kasdienių (pagrindinių) maisto produktų pavadinimai, maisto gaminimo indai, mėgstami patiekalai / maisto produktai, sveikas maistas.
12. Apranga		
Rūbai, kaip kas vadinasi, jų dėvėjimo būdas, kur juos išigyti. Kaip rengti lėlytę. Persirenginėjimo žaidimas – įvairūs suaugusių rūbai ir daiktai (švarkas, skarelės, pirštinės, skėtis, skrybėlė...).	Rūbai, kaip kas vadinasi, jų dėvėjimo būdas, kur juos išigyti. Kaip rengti lėlytę. Padėti draugui apsirengti, apsiauti. Persirenginėjimo žaidimas – įvairūs suaugusių rūbai ir daiktai (švarkas, skarelės, pirštinės, skėtis, skrybėlė...).	Rūbai, kaip kas vadinasi, jų dėvėjimo būdas, kur juos išigyti. Kaip rengti lėlytę. Padėti draugui apsirengti, apsiauti. Persirenginėjimo žaidimas – įvairūs suaugusių rūbai ir daiktai (švarkas, skarelės, pirštinės, skėtis, skrybėlė...). Vaidmenų žaidimas „Rūbų parduotuvė“.
13. Paslėpti lobiai		
Dėžutės su skirtingų rūšių medžiagomis: popierius, kartono gabaliukai, vilna, šilkas, medvilnė, virvelės. Pojūčių įvardijimas (švelnu, šiurkštu, kieta, minkšta...).	Dėžutės su skirtingų rūšių medžiagomis: popierius, kartono gabaliukai, vilna, šilkas, medvilnė, virvelės, akmenėliai, mediniai pagaliukai, kaštonai, kankorėžiai. Pojūčių	Dėžutės su skirtingų rūšių medžiagomis: popierius, kartono gabaliukai, vilna, šilkas, medvilnė, virvelės, akmenėliai, mediniai pagaliukai, kaštonai, kankorėžiai, metaliniai

	įvardijimas (švelnu, šiurkštu, kieta, minkšta...).	šaukštai, plastmasiniai puodeliai, stiklo kamuoliukai... Pojūčių įvardijimas (švelnu, šiurkštu, kieta, minkšta, šalta, šilta...).
14. Mano mašinėlės		
Lenktyniniai, greitosios pagalbos, policijos automobiliai, sunkvežimiai. Kaip atrodo, kaip važiuoti. Dviratis.	Lenktyniniai, greitosios pagalbos, policijos automobiliai, sunkvežimiai. Kaip atrodo, kaip važiuoti. Dviratis. Lėlės vežimėlis, karutis.	Lenktyniniai, greitosios pagalbos, policijos automobiliai, sunkvežimiai. Kaip atrodo, kaip važiuoti. Dviratis. Lėlės vežimėlis, karutis.
15. Mano namai		
Kas kokiuose nameliuose gyvena: žmonės, gyvūnai... Pasaka „Trys paršiukai“.	Kas juose gyvena, iš kokios medžiagos jie pastatyti, kas pastatė, dydis ir kambarių skaičius, kas yra kambariuose (Mano kambaryje yra...).	Kas juose gyvena, iš kokios medžiagos jie pastatyti, kas pastatė, dydis ir kambarių skaičius, kas yra kambariuose (Mano kambaryje yra...). Kaimynai, jų namai.
16. Svečiuose pas senelius		
Šalis, kurioje gyvena seneliai; miestas / kaimas. Kaip vadina senelius, kaip dažnai pas juos svečiuojasi.	Šalis, kurioje gyvena seneliai; miestas / kaimas. Kaip vadina senelius, kaip dažnai svečiuojasi, ką veikia pas senelius, kokias šventes švenčia su seneliais.	Šalis, kurioje gyvena seneliai; miestas / kaimas. Kaip vadina senelius, kaip dažnai svečiuojasi, ką veikia pas senelius, ko seneliai išmokė, kokias šventes švenčia su seneliais.
17. Šventės		
Kalėdos: Kalėdų senio laukimas, žaidimai. Velykos: margučiai, vaikų žaidimai. Lietuvos gimtadienis. Šeimos šventės.	Kalėdos: Kalėdų senio laukimas, žaidimai. Velykos: margučiai, vaikų žaidimai. Lietuvos gimtadienio šventė (vėliavos spalvos). Šeimos šventės.	Kalėdos: Kalėdų senio laukimas, žaidimai. Velykos: margučiai, vaikų žaidimai. Lietuvos gimtadienio šventė (vėliavos spalvos). Šeimos šventės.

17.4. Kalbinės ir kultūrinės veiklos temos ir situacijos (nuo 3 iki 6 metų):

Nuo 3 iki 6 metų		
30–34 val. kursas	60–68 val. kursas	90–102 val. kursas
1. Aš esu nepaprastas		
Mano vardas, amžius, lytis. Kas skiria berniuką ir mergaitę. Mano daiktai, pomėgiai, mano draugai.	Mano vardas, lytis. Kas skiria berniuką ir mergaitę. Mano daiktai, pomėgiai, mano draugai, ką aš moku, galiu. Aš esu...	Mano vardas, lytis. Kas skiria berniuką ir mergaitę. Mano daiktai, pomėgiai, mano draugai. Ką aš moku, galiu, koks aš esu, ką norėčiau išmolti, mano svajonės.

2. Aš saugus, kai šalia šeima		
Šeimos sudėtis: tėtis, mama, vyresni / jaunesni broliai, seserys. Šeimos narių vardai, kokia kalba kalbama šeimoje, jausmai šeimos nariams. Šeimos šventės.	Šeimos sudėtis: tėtis, mama, vyresni / jaunesni broliai, seserys. Šeimos narių vardai, kokia kalba kalbama šeimoje, jausmai šeimos nariams, mano pareigos, kas šeimoje vyriausias, kas jauniausias (vyresnis brolis, jaunesnis broliukas...). Šeimos šventės.	Šeimos sudėtis: tėtis, mama, vyresni / jaunesni broliai, seserys. Šeimos narių vardai, kokia kalba kalbama šeimoje, jausmai šeimos nariams, mano pareigos, kas šeimoje vyriausias, kas jauniausias (vyresnis brolis, jaunesnis broliukas...). Šeimos šventės. Mano seneliai: kaip juos vadina, kur gyvena, jausmai seneliams.
3. Mano dienos darbiai		
Dienotvarkė: kėlimasis, higiena, pusryčiai, veikla darželyje / mokykloje: rytinis pasisveikinimas, žaidimai, darbiai, veikla,ėjimas namo; veikla namie (vakarienė, higiena, miegas).	Dienotvarkė: kėlimasis, higiena, pusryčiai, veikla darželyje / mokykloje: rytinis pasisveikinimas, žaidimai, darbiai, veikla,ėjimas namo; veikla namie (vakarienė, higiena, miegas). Rytas – vakaras ir jų požymiai; diena – naktis ir jų požymiai. Lankstiniai iš popieriaus „diena – naktis“.	Dienotvarkė: kėlimasis, higiena, pusryčiai, veikla darželyje / mokykloje: rytinis pasisveikinimas, žaidimai, darbiai, veikla,ėjimas namo; veikla namie (vakarienė, higiena, miegas). Rytas – vakaras ir jų požymiai; diena – naktis ir jų požymiai. Lankstiniai iš popieriaus „diena – naktis“, eksperimentai su šviesa ir šešėliais.
4. Būkime kartu		
Pasisveikinimas, susipažinimas. Mano draugai: jų vardai, kur gyvena, veikla kartu. Mandagūs žodeliai. Mano mėgstami žaidimai; mano geriausias draugas – žaislas.	Pasisveikinimas, susipažinimas, prisistatymas. Mano draugai: jų vardai, kur gyvena, veikla kartu. Mandagūs žodeliai. Mano mėgstami žaidimai; mano geriausias draugas – žaislas. Kas yra draugai, draugystė.	Pasisveikinimas, susipažinimas, prisistatymas. Mano draugai: jų vardai, kur gyvena, veikla kartu. Mandagūs žodeliai. Mano mėgstami žaidimai; mano geriausias draugas – žaislas. Kas yra draugai, draugystė, kuo esame panašūs ir kuo skiriamės.
5. Žmonių veikla		
Profesijos: pavadinimai, veiklos pobūdis, mamos / tėčio darbas. Laisvalaikis: pramogos, žaidimai, šventės; šeimos pomėgiai.	Profesijos: pavadinimai, veiklos pobūdis, mamos / tėčio darbas (pagal galimybę pakviesti į svečius vaikų tėvelius papasakoti apie savo profesiją). Darbai sode / darže; laisvalaikis:	Profesijos: pavadinimai, veiklos pobūdis, mamos / tėčio darbas (pagal galimybę pakviesti į svečius vaikų tėvelius papasakoti apie savo profesiją). Darbai sode / darže; laisvalaikis:

	pramogos, žaidimai, šventės, šeimos pomėgiai.	pramogos, žaidimai, šventės, šeimos pomėgiai: kelionės, kinas, teatras, muzika, knygos; lankymasis gaisrinėje / knygyne.
6. Stiprus ir sveikas		
Mano kūnas ir kūno dalys. Higiena, švara, kas padeda augti stipriam ir sveikam: sveikas maistas, judėjimas / sportas. Saugus elgesys gatvėje ir namuose.	Mano kūnas ir kūno dalys. Higiena, švara, sveiki dantukai, kas padeda augti stipriam ir sveikam: sveikas maistas, vitaminai; judėjimas / sportas. Saugus elgesys gatvėje, namuose.	Mano kūnas ir kūno dalys. Higiena, švara, sveiki dantukai, kas padeda augti stipriam ir sveikam: sveikas maistas, vitaminai, judėjimas / sportas. Saugus elgesys gatvėje, namuose. Vaisių / daržovių salotų ruošimas, ragavimas.
7. Iš ko pagaminti daiktai		
Medžiagos: medis, geležis, plastmasė, popierius, šilkas, vilna; jų gaminiai. Spalvos, formos ir dydis: apvalūs, kampuoti, ilgi, trumpi, maži, dideli, tokie pat, panašūs į...	Medžiagos: medis, geležis, plastmasė, popierius, šilkas, vilna; jų gaminiai. Spalvos, formos ir dydis: apvalūs, kampuoti, ilgi, trumpi, maži, dideli; tokie pat; panašūs į... Daiktų paskirtis: žaislai, indai, buities prietaisai, baldai, transporto priemonės.	Medžiagos: medis, geležis, plastmasė, popierius, smėlis, šilkas, vilna; jų gaminiai. Spalvos, formos ir dydis: apvalūs, kampuoti, ilgi, trumpi, maži, dideli, tokie pat; panašūs į... Daiktų paskirtis: žaislai, indai, buities prietaisai, baldai, transporto priemonės. Vėjo malūnelio gamyba.
8. Laiko ratas		
Šiandien, vakar, rytoj; diena – naktis. Metų laikai, jų požymiai: orai, žmonių apranga, veikla ir pramogos.	Šiandien, vakar, rytoj; savaitgalis. Metų laikai, jų požymiai: orai, augmenijos ir gyvūnijos prisitaikymas, žmonių apranga, veikla ir pramogos.	Šiandien, vakar, rytoj; savaitgalis. Metų laikai, jų požymiai: orai, augmenijos ir gyvūnijos prisitaikymas, žmonių apranga, veikla ir pramogos. Vaikų gimtadienių kalendorius.
9. Mažasis tyrinėtojas		
Vandens ir smėlio savybės: šlapias, sausas, birus, kietas, skęsta, neskęsta, plaukia, sušąla; forma ir svoris; rieda, čiuožia; greitai, lėtai.	Vandens ir smėlio savybės: šlapias, sausas, birus, kietas, skęsta, neskęsta, plaukia, sušąla; forma ir svoris; rieda, čiuožia; greitai, lėtai. Aplinkos garsai: gyvūnų, paukščių, transporto priemonių garsai.	Vandens ir smėlio savybės: šlapias, sausas, birus, kietas, skęsta, neskęsta, plaukia, sušąla; forma ir svoris; rieda, čiuožia; greitai, lėtai. Aplinkos garsai: gyvūnų, paukščių, transporto priemonių garsai; žmogaus veiksmų sukelti garsai: švilpimas, bildesys,

		čeženimas. Valgio gaminimas.
10. Pažįstu gyvūnus		
Gyvūnai: miško gyventojai, naminiai gyvūnai. Jų kūno sandara, gyvenimo vieta, „kalba“; kaip ir kuo maitinasi. Mylimiausi pasakų veikėjai – gyvūnai.	Gyvūnai: miško gyventojai, naminiai gyvūnai. Jų kūno sandara, gyvenimo vieta, „kalba“; kaip ir kuo maitinasi, maži ir suaugę gyvūnai. Gyvūnų elgsenos mėgdžiojimas. Mylimiausi pasakų veikėjai – gyvūnai.	Gyvūnai: miško gyventojai, naminiai gyvūnai. Jų kūno sandara, gyvenimo vieta, „kalba“; kaip ir kuo maitinasi, maži ir suaugę gyvūnai. Gyvūnų elgsenos mėgdžiojimas. Mylimiausi pasakų / filmukų veikėjai – gyvūnai; gyvūnai lietuvių liaudies pasakose, smulkiojoje tautosakoje.
11. Miško ir sodo augalai		
Miškas: medžiai, krūmai, gėlės. Spalvos, formos, dydis. Sodo augalai: gėlės, vaiskrūmiai, vaismedžiai. Skonis, spalva, forma.	Miškas: medžiai, krūmai, pieva, gėlės. Spalvos, formos, dydis. Sodo augalai: gėlės, vaiskrūmiai, vaismedžiai. Kvapas, skonis, spalva, forma. Sodo augalų priežiūra.	Miškas: medžiai, krūmai, pieva, gėlės. Spalvos, formos, dydis. Sodo augalai: gėlės, vaiskrūmiai, vaismedžiai. Kvapas, skonis, spalva, forma, augimo sąlygos ir priežiūra. Stebuklingi augalai lietuvių liaudies pasakose.
12. Kada ir ką valgome		
Pusryčiai, pietūs, vakarienė ir jų valgiai; pagrindiniai maisto produktai, sveikas maistas. Elgesys prie stalo, stalo įrankiai, mėgstami patiekalai.	Pusryčiai, pietūs, vakarienė ir jų valgiai; pagrindiniai maisto produktai, sveikas maistas. Elgesys prie stalo, mandagūs žodeliai; stalo įrankiai, mėgstami patiekalai, šeimos tradiciniai valgiai.	Pusryčiai, pietūs, vakarienė ir jų valgiai; pagrindiniai maisto produktai, sveikas maistas. Elgesys prie stalo, mandagūs žodeliai; stalo įrankiai, mėgstami patiekalai, šeimos tradiciniai valgiai, lietuvių valgiai.
13. Kas ir kaip rengiasi		
Viršutiniai, apatiniai rūbai, sezoninė apranga, dėvėjimo būdas; namų ir lauko avalynė; berniukų ir mergaičių rūbai.	Viršutiniai, apatiniai rūbai, sezoninė apranga, dėvėjimo būdas; namų ir lauko avalynė; berniukų ir mergaičių rūbai; švenčių drabuželiai.	Viršutiniai, apatiniai rūbai, sezoninė apranga, dėvėjimo būdas; namų ir lauko avalynė; berniukų ir mergaičių rūbai; švenčių drabuželiai,

		karnavalo kostiumas; rūbų aksesuarai: skėtis, pirštinės, rankinė...
14. Miestas, kuriame gyvenu		
Miesto pavadinimas, dydis, transportas, gatvės, namai: dydis, spalvos, aukštis; durys, langai, sienos, stogas, spalvos.	Miesto pavadinimas, dydis, transportas, gatvės, namai: dydis, spalvos, aukštis; durys, langai, sienos, stogas, spalvos; parkas, žaidimų aikštelė, parduotuvės.	Miesto pavadinimas, dydis, gyventojai, transportas, gatvės, namai: dydis, spalvos, aukštis; durys, langai, sienos, stogas, spalvos; parkas, žaidimų aikštelė, parduotuvės; gyventojai: vaikai, suaugę, seni žmonės; tautybė.
15. Mano ir draugų namai		
Adresas, kas gyvena, kambarių skaičius, baldai; mano kambarys, jame esantys daiktai (ant, virš, po, žemiau, aukščiau, toliau, priešais).	Adresas, kas yra šalia namų: parkas, parduotuvė...; kas gyvena, kambarių skaičius, baldai; mano kambarys, jame esantys daiktai (ant, virš, po, žemiau, aukščiau, toliau, priešais).	Adresas, kas yra šalia namų: parkas, parduotuvė...; kas gyvena, kambarių skaičius, baldai; mano kambarys, jame esantys daiktai (ant, virš, po, žemiau, aukščiau, toliau, priešais); mano draugų namai (toli, greta, tokie patys, mažesni, didesni...).
16. Šventės		
Kalėdų, Velykų šventės; Mamos diena, Tėčio diena; bendruomenės, kurioje vaikas gyvena šventės; šeimos šventės.	Kalėdų, Velykų šventės; Mamos diena, Tėčio diena; šalies, bendruomenės, kurioje vaikas gyvena, šventės; šeimos šventės.	Kalėdų, Velykų šventės, Kaziuko mugė; Mamos diena, Tėčio diena; šalies, bendruomenės, kurioje vaikas gyvena, šventės; šeimos šventės.
17. Mano Lietuva		
Lietuva – tėvynė, sostinė; vėliava; gyveno / gyvena tėvai, seneliai, giminės, draugai. Įdomios vietovės.	Lietuva – tėvynė, sostinė; vėliava; Lietuvos gimtadienio šventė; gyveno / gyvena tėvai, seneliai, giminės, draugai. Įdomios vietovės. Tautiniai rūbai, lietuvių liaudies žaidimai.	Lietuva – tėvynė, sostinė; vėliava; Lietuvos gimtadienio šventė; gyveno / gyvena tėvai, seneliai, giminės, draugai. Įdomios vietovės. Tautiniai rūbai, lietuvių liaudies žaidimai. Lietuva žemėlapyje.

17.5. Temos ir situacijos pateikiamos koncentriškai, t. y. kiekviename lygyje kiekviena tema papildoma naujomis situacijomis ir naujomis raiškos priemonėmis. Rekomenduojamos temos išdėstytos ne prioritetine tvarka, todėl kiekvienas mokytojas pasirenka temas laisvai, atkreipdamas

dėmesį į vaikų kalbos lygį, susidomėjimą bei ugdomuosius tikslus. Pavyzdžiui, tema „Šventės“ gali būti pasirinkta kelis kartus, atsižvelgiant į tai, kokia tai šventė.

III SKYRIUS

PROGRAMOS PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO DALIS

18. Programos priešmokyklinio ugdymo dalies paskirtis – apibrėžti 6 (7) metų amžiaus vaikų, kuriems teikiamas lituanistinis švietimas užsienyje, komunikavimo lietuvių kalba ir kultūrinės pilietinės kompetencijos pradmenų ugdymo turinį ir ugdymo gaires.

19. Programos priešmokyklinio ugdymo dalies tikslas – atsižvelgiant į kiekvieno vaiko kultūrinę, socialinę, kalbinę patirtį ir raidos ypatumus, padėti jam pažinti lietuvių kalbą, įgyti komunikavimo gebėjimų, suteikiančių galimybę vartoti šią kalbą tam tikrose asmeninio bei viešojo gyvenimo situacijose, ir sudaryti sąlygas ugdytis kultūrinę pilietinę kompetenciją.

20. Siekiama, kad ugdydamiesi pagal Programos priešmokyklinio ugdymo dalį mokiniai:

20.1. ugdytūsi poreikį bendrauti lietuvių kalba ir ją tobulintų;

20.2. gebėtų išreikšti savo mintis ir suprasti kitus;

20.3. suprastų ir papildytų kalbą neverbaliniais ženklais (gestais, mimika ir kt.);

20.4. pažintų raides, ugdytūsi norą mokytis skaityti ir taip pažinti supantį pasaulį;

20.5. ugdytūsi pagarbą kalbai, domėtūsi kultūros reiškiniiais, dalyvaudami savo ir kitų tautų tradiciniuose renginiuose.

21. Pateiktu integraliu ugdymo(si) turiniu apimamos šios santykinai atskiros lietuvių kalbos ir kultūros sritys:

21.1. klausymas (vienos, kelių iš eilės informacijų suvokimas ir vykdymas bei vertinimas);

21.2. kalbėjimas (sakinių vartojimas, nuoseklus pasakojimas, klausinėjimas, atsakymas į klausimus);

21.3. skaitymo ir rašymo pradmenys (domėjimasis knygomis, noras išmokti skaityti ir rašyti lietuviškai);

21.4. kultūrinis ugdymas (lietuvio savimonė, pagarba ir meilė Tėvynei, šeimos ir tautos tradicijoms).

22. Kompetencijų ugdymas(is):

22.1. šio amžiaus vaiko mąstymą, emocionalumą, aktyvumą, poreikį bendrauti labiausiai atitinka žaidimas. Tai vienas priimtinausių ir geriausiai vaikų (iki mokyklos lankymo pradžios) raidos ypatumus atitinkančių ugdymosi būdų. Žaisdami vaikai įgyja naujų gebėjimų, įgūdžių, patirties, lavina mąstymą, natūraliai ugdomi konkrečius lietuvių kalbos gebėjimus, pavyzdžiui, pasakodami mokosi naujų žodžių; klausydami pasakų, dainų, bendraudami įsimena kalbines struktūras, jas taiko; domisi kalba, nori išmokti ją bendrauti;

22.2. kalbai ugdyti labai svarbu kalbinė aplinka, todėl kasdienis bendravimas su vaikais žaidybinės ir kitos veiklos metu skatina juos natūraliai ugdytis lietuvių kalbą. Tačiau kiekvieno vaiko kalbinė patirtis yra skirtinga. Turėtume atsižvelgti į tai ir įsitikinti, ar vaikai supranta naujų, nežinomų žodžių prasmę ir paprašyti jų paaiškinti, kaip jie supranta, ką reiškia vienas ar kitas žodis. Vaikai yra smalsūs, kelia daug klausimų, į kuriuos ieško atsakymų kalbėdami ir tardamiesi su bendraamžiais ir suaugusiais. Bendraudami vaikai mokosi vieni iš kitų. Pavyzdžiui, diskusijos, „minčių lietus“ padeda vaikams tobulinti kalbą, turtinti žodyną. Ne mažiau svarbus yra ir vaizdinio metodo taikymas kalbos ugdymo procese. Todėl kai kurių vaikų galima paprašyti pavaizduoti išgirsto ar pasakyto žodžio prasmę neverbaline kalba, nupiešti, parodyti paveikslėlyje, paaiškinti savais žodžiais ir pan. Vaikai vaizdinius formuoja stebėdami, apčiuopdami daiktus, todėl siedami

žodžius su daiktai jie geriau įsimena daiktų pavadinimus, o praktiškai veikdami – jų paskirtį ir pritaikymą;

22.3. vaiko ir suaugusiojo sąveika skatina vaikų smalsumą, aktyvumą ir kūrybiškumą. Suaugęs, atsižvelgdamas į vaikų pomėgius ir norus, įtraukia vaikus į žaidimą, į veiklą, kurios metu tariasi su vaikais, palaiko jų sumanymus, padeda juos plėtoti, moko spręsti problemas, susitarti ir taisyklingai vartoti kalbą. Naujų ugdymo ir ugdymosi situacijų skatinimas, susitariant su vaikais, skatina jų norą kalbėti, išsakyti savo mintis ir išgirsti kitą.

23. Priešmokyklinio amžiaus vaikų gebėjimų raida ir ugdymo gairės.

23.1. Klausymo gebėjimų raida ir ugdymo gairės.

Gebėjimai	Ugdymo gairės
Atidžiai klausytis, išgirsti žodžius, sakinius ir suprasti, ką sako kitas.	Sudarykite situacijas, kurių metu vaikai skatinami kalbėti po vieną, klausytis, išgirsti žodžius, sakinius ir suprasti, ką sako kitas. Pavyzdžiui, paskatinti vaikus „paimti interviu“ iš draugo (kiek draugui metų, ar turi augintinį, kokia šeimos sudėtis, vardai ir kt.). Aptarkite su vaikais, ką jie sužinojo apie draugą ir panašiai. Kurkite atidumo, susikaupimo, kalbėjimo po vieną, klausinėjimo situacijas, kai vienas kalba, kiti klauso. Pavyzdžiui, susitarkite, kad norint ką nors pasakyti, pakeliama ranka; siūlykite žaidimą „autorius kėdė“, kai vienas vaikas pasakoja arba išreiškia savo nuomonę apie visiems mylimą herojų, o kiti klausosi pasakojimo ir pan. Pasiūlykite žaidimų, kuriems žaisti reikia suprasti taisykles (nesudėtingą tekstą), pavyzdžiui, siūlykite žaisti lietuvių liaudies ratelius ir žaidimus, judrius žaidimus su taisyklėmis ir kita. Drąsinkite vaikus „viešai“ kalbėti, sekti pasakas, deklamuoti, vaidinti draugams, tėveliams, pavyzdžiui, kurkite inscenizacijas pagal žinomas pasakas, vaidinkite su lėlėmis, surenkite šešėlių teatrą ir kt. Pagal galimybę pasikvieskite į svečius vaikų močiutes jiems sekti pasakas, sakmes, padavimus, minti mįsles; po skaitymų padrąsinkite nupiešti labiausiai patikusią pasaką, apie ją papasakoti ir pan. Sudarykite vaikams galimybę nuolat klausytis (skaitomų gyvai ar įrašų) grožinės literatūros ir pažintinių tekstų, deklamuojamų eilėraščių ir atkreipkite vaikų dėmesį į naujus žodžius ar žodžių junginius, pavyzdžiui, „tingus kaip katinas“ ir panašiai. Skatinkite vaikus perklausti, jei jie nesuprato. Pavyzdžiui, jei vaikai nepradeda žaisti, padrąsinkite juos paklausdami, ar jie suprato, kaip žaisti, ar reikia jiems dar kartą pakartoti ir pan. Sudarykite progą išgirsti ir palyginti, kaip kalbama kuria tarpe. Pavyzdžiui, tarmiškai persakykite mįslę, priežodį ir panašiai.
Suprasti ir atpasakoti trumpą pasakojimą, tam tikras detales, įvykių seką.	Sudarykite vaikams galimybę klausytis įvairaus turinio tekstų apie aplinką, įvairius įvykius ir reiškinius (skaitomų gyvai ar įrašų). Pavyzdžiui, tekstų iš vaikiškos enciklopedijos, reklaminių leidinių, skrajučių, žiūrėkite multiplikacinius filmukus lietuvių kalba ir kt. Pagal galimybę sudarykite vaikams progų stebėti kviestinių aktorių ar lietuvių bendruomenės vaidinimus, spektaklius vaikams ir drąsinkite dalintis patirtais įspūdžiais atpasakojant turinį, patirtus įspūdžius ir pan. Surenkite geriausios pasakos konkursą. Pavyzdžiui, vaikai išklausę po vieną pasaką per tris užsiėmimus, turėtų išsakyti savo nuomonę ir nuspręsti, kuri pasaka kiekvienam labiausiai patiko ir kodėl; po to suskaičiuojama, kuri pasaka surinko daugiausia balsų (šią pasaką galima

	trumpai suvaidinti Kalėdų šventės, bendruomenės renginio ar kitu metu). Drašinkite atpasakoti neilgus pasakojimus, deklamuoti eilėraštkus, ketureilius, persakyti patarles ar įvykius savais žodžiais. Žaiskite žaidimus, kurių metu vaikai turi pakartoti kito pasakytus žodžius ar mintį (pavyzdžiui, žaidimas „Sugedęs telefonas“ ir kt.). Deklamuokite trumpus eilėraštkus, skaičiuotes garsiai, išraiškingai tardami žodžius ir padrašinkite vaikus kiekvieną sakinį pabandyti parodyti judesiu arba atvirksčiai – spėti pagal judesius ir nusakyti žodžiais. Pavyzdžiui, pagal M. Vainilaičio eilėrašį: Nupiešiu gimtine. / Nupiešiu Sargiuko / Pilaitę medinę. / Nupiešiu, nuspalvinsiu / Visą gimtine! Arba pagal skaičiuotę: Šoko kiškis per virvutę. / Ir įkrito į balutę. Bėk bėk paskubėk. Kiškiui piškiui tu padėk.
Išgirsti pirmą ir paskutinį žodžio garsą.	Sudarykite vaikams progų išgirsti garsus žodžio pradžioje ir pabaigoje. Pavyzdžiui, žaiskite žodžių žaidimus („Kokia tavo pirmoji vardo raidė?“ ir pan.), ieškokite aplinkoje daiktų, kurių pavadinimai prasideda ar baigiasi vienu ar kitu garsu ir panašiai. Pasitelkite į pagalbą pratybų sąsiuvinius arba užduotis iš internetinės erdvės, padedančias išgirsti garsus žodyje (pavyzdžiui, pratybų sąsiuvinį priešmokykliniam amžiui „Įdomiosios raidės“ ar kitą). Išnaudokite kasdienės vaikų veiklos situacijas garsams išgirsti. Pavyzdžiui, stebint per langą vėją, išgirsti, kaip jis ūžia (pirmas garsas), kaip beldžia į duris „tuk-tuk“ (paskutinis garsas) ir kita.

23.2. Kalbėjimo gebėjimų raida ir ugdymo gairės.

Gebėjimai	Ugdymo gairės
Kalbėti natūraliai, daugumą garsų tariant taisyklingai, sudaryti sakinius, reikšti mintis, bendrauti.	Inicijuokite pokalbius su vaikais apie jų kasdienę veiklą, apie savo kūrybos darbelius, kas jiems patinka, kas ne ir pan. Kurkite pasakas, juokingas istorijas, pavyzdžiui, pasakas be galo, pasakas atbulai, vienas pradeda, kiti tęsia; keisti istorijos ar pasakos pabaigą, pradžią, „Kas, jei...“, „O kas atsitiktų...“ ir kita. Diskutuokite su vaikais, skatinkite juos mąstyti, išsakyti savo nuomonę (nestabdykite vaikų, leiskite jiems išsakyti mintis nepertraukdami, persakykite jų atsakymą taisyklinga kalba). Pavyzdžiui, diskusija „Kas yra gimtine?“, „Ką jaučia kėdė?“, „Kaip žmonės gyveno seniau?“ (iškelkite diskusijos klausimą, kuris verstų vaikus pamąstyti, ką jie apie tai mano) ir panašiai. Skatinkite vaikus kalbėti, klausinėti, išklaudyti kitų, pavyzdžiui, pasiūlykite pokalbį „Mano šeima“, „Mano augintis“, „Mėgstamiausias žaidimas“ ir panašiai. Sudarykite situacijas, kurių metu vaikai skatinami pasitikslinti, perklausti, abejoti, paprašyti bendraamžių ar suaugusiųjų pagalbos. Pavyzdžiui, pasiūlykite naujus stalo žaidimus, kurių eigos neaiškinote, užduotį poroje ir stebėkite, kaip vaikams sekasi žaisti, atlikti užduotis ir pan. Sudarykite vaikams galimybes suprasti, kad tam tikros rūšies daiktus galima apibūdinti vienu žodžiu, juos įvardijant bendresnės reikšmės daiktavardžiu, pavyzdžiui, žmonės (vaikai, seneliai), gyvūnai (ožka, ežys), paukščiai (žvirblis, balandis), vaisiai (obuolys, kriaušė) ir taip toliau. Sudarykite vaikams progų atrasti priešingos reikšmės žodžius, pavyzdžiui,

	ragaukite įvairaus skonio vaisius, gėrimus ir įvardykite (saldu – sūru), ieškokite, kur padėtos knygelės (aukštai – žemai) ir pan. Sudarykite vaikams skirtingas bendravimo ir kalbėjimo situacijas: mokykloje, šventėje, išvykoje, svečiuose, priimant svečius, viešose vietose (parduotuvėje, muziejuje...). Pavyzdžiui, pasikvieskite į klasę svečių ir aptarkite svečio priėmimo detales (kaip priimti, ką kalbėti, ką pasiūlyti ir t. t.); dalyvaukite šventėse, keliuokite į netoliese esančias viešas vietas, pavyzdžiui, parką, žaidimo aikštelę, gatvę ir panašiai. Modeliuokite įvairias gyvenimo situacijas, kurios padėtų vaikams mokytis naujų žodžių, frazių. Pavyzdžiui, kaip paklausti kelio, kaip pasakyti palinkėjimą draugui, mamai; pasiūlykite vaikams poroje nupiešti kelią iki žaidimų aikštelės, parduotuvės ar kt. ir pristatyti ją draugams (skatinkite vaikus aiškinti, ginti nuomonę, klausinėti) ir panašiai. Skatinkite vaikus kalbėti ir išsakyti savo nuomonę apie girdėtus įvykius, filmukus, išvykas su tėvais, savo ar draugo piešinį, apsilankymą muziejuje ir kita. Drąsinkite pasakoti, perpasakoti keičiant balso intonaciją, įspūdžiui išreikšti panaudojant vaizdingus žodelius, pavyzdžiui, strikt, pastrykt, opa ir kita. Pasiūlykite vaikams iššūkių, pavyzdžiui, poroje sukurti trumpą pasakojimą pagal paveikslą ar paveikslėlių seriją ir panašiai. Žaiskite žaidimus, kurių metu pagal judesius ir veiksmus vaikams reikia atspėti, kas yra vaizduojama, ir apie tai papasakoti, pavyzdžiui, žaidimas „Skulptūros“ (vaikai bando vaizduoti gyvūną, profesiją ar kita.). Žaiskite lietuvių liaudies ratelius, žaidimus, kurių metu vaikai mokosi ar iš atminties atkartoja žaidimo, dainos žodžius (lietuvių liaudies ratelis „Šoks tėvelis suktinį“ ar kita). Drąsinkite vaikus dalintis savo patirtimi, pavyzdžiui, kaip lankėsi Lietuvoje, kur gyvena jų seneliai, ir panašiai.
Kalbėti pasikliaujant nuojauta ir patirtimi, lietuvių dėsnius. drąsiai, kalbine ir įgyta taikyti kalbos	Žaiskite žaidimus su žodžiais, pavyzdžiui, ieškokite panašiai skambančių žodžių: ožys-ežys, lapas-snapas ir pan.; trumpus žodelius sakykite atbulai, pavyzdžiui, aš, man, tu – ša, nam, ut ir kita. Pasiūlykite vaikams rečiau matomų ar nežinomų jiems daiktų paveikslėlių, kad jie bandytų atspėti, kas tai yra (pavyzdžiui, paveikslėliuose pavaizduota tautinė juosta, dėmelė, kanklės ar kita.). Aiškinkitės su vaikais, kokias kalbas jie moka, kokia kalba šneka jų tėvai, seneliai, kaimynai; aptarkite, kodėl žmonės kalba skirtingomis kalbomis, kas juos sieja ir kita. Pasinaudokite vaikų kalbine patirtimi: pasiūlykite išversti trumpą pasakėlę iš bendruomenės, kurioje vaikai gyvena, kalbos į lietuvių kalbą. Ir atvirkščiai – pavyzdžiui, ketureilį „Mano batai buvo du...“ – į bendruomenės, kurioje vaikai gyvena, kalbą. Pateikite vaikams iššūkių: paskatinkite sugalvoti mįslių, juokų, paaiškinti, ką galėtų reikšti nežinomi žodžiai, pavyzdžiui, pasaga ir pan. Padėkite vaikams pajusti lietuvių kalbos vaizdingumą, aiškindamiesi perkeltinės reikšmės prasmes, ieškodami panašios reikšmės žodžių, pavyzdžiui, posakiams „kaip paršiukas“, „nukabinti nosį“, „lenk medį, kol jaunas“; mokydami vartoti sinonimus, pavyzdžiui, senelė – močiutė – senolė ir panašiai.

23.3. Skaitymo ir rašymo gebėjimų raida ir ugdymo gairės.

Gebėjimai	Ugdymo gairės
Sieti garsus su raidėmis. Pastebėti ir įvardyti pažįstamas raides žodžiuose, perskaityti pavienius žodžius.	Sudarykite vaikams galimybę klausytis muzikos, aplinkos garsų, žmogaus kalbos (lietuvių ir bendruomenės kalba) ir skatinkite juos atpažinti lietuvių kalbos garsus, juos įvardyti, pamėgdžioti. Skatinkite vaikus išgirsti garsą žodžio pradžioje ir pabaigoje. Pavyzdžiui, pasiūlykite žaidimus „Mano vardo pirma raidė“, sugalvoti žodį su tam tikru garsu pradžioje; surasti aplinkoje daiktus, kuriuos pavadinantys žodžiai prasideda vienu ar kitu garsu ir panašiai. Pasiūlykite vaikams smagių žodžių žaidimų, kurie padėtų jiems aiškiau suvokti ryšius tarp garso ir raidės. Pavyzdžiui, iš stebuklingo maišelio traukti daiktus ir spėti, koks pirmas ar paskutinis ši daiktą pavadinančio žodžio garsai, palyginti šių žodžių garsus, nuspręsti, ar yra panašių, skirtingų garsų ir panašiai. Sudaryti situacijas, kurios skatintų vaikus domėtis raidėmis. Pavyzdžiui, žaidimui poroje paruoškite vietas pažymėdami jas skirtingų raidžių simboliais ar vaikų vardais, pasiūlykite vaikams išsikirti ar kitaip pasigaminti reikiamas raides ar užrašus žaidimams vaidmenimis, šventiniams renginiams ir panašiai. Pasiūlykite vaikams pabūti tyrinėtojais ir „atrasti“ naujas raides, simbolius ir ženklus reklaminiuose leidiniuose, skrajutėse, kompiuteriu išspausdintame tekste, aiškinkitės raidžių istoriją, papasakokite, kokie dar yra raštai (brailio) ir panašiai. Pasiūlykite vaikams situacijų, kurios paskatintų norą skaityti. Pavyzdžiui, aplinkoje, kurioje mokomasi, parūpinkite vaikų smalsumą žadinančių paveikslėlių su užrašais, žemėlapių, raidynų, plakatų su skirtingo šrifto, dydžio raidėmis, raidžių, žodžių stalo žaidimų, dėlionių ir pan. Pateikite vaikams iššūkių sudėlioti žinomas raides / žodžius iš pagaliukų, siūlų, kaštonų, sėklų, savo kūno pagalba ir kita. Palaiykite vaikų norą skaityti padrašindami juos, padėdami perskaityti žodžius ar norimą tekstą.
Skirti raides nuo kitokių ženklų ir simbolių.	Pasinaudokite kasdienės veiklos situacijomis, pavyzdžiui, paprašykite vaikų pagalbos, kad padėtų surasti vaiko, kuris neatvyko, vardo kortelę ir ją atneštų; susirastų vietą, pažymėtą vaiko vardu; pažymėtų dienos datą kalendoriuje ir panašiai.
Rašyti raides ir žodžius su lietuviškais diakritiniais ženklais.	Rašyti, t. y. lavinti smulkiąją motoriką, akies ir rankos koordinaciją, vaikai mokosi rašydami šalies, kurioje gyvena, kalba. Jeigu mokomasi rašyti lotyniškais rašmenimis, raidžių rašymas yra perkeliama gebėjimas. Tokiu atveju, per lietuvių kalbos pamokas svarbu išmokti atpažinti ir užrašyti raides su lietuviškais diakritiniais ženklais (š, č, ž, è, à, è, į, ū, ū) ir atpažinti jų atitikmenis pagrindinėje šalies kalboje. Pateikite vaikams iššūkių, pavyzdžiui, sudėlioti žinomas raides / žodžius iš pagaliukų, siūlų, kaštonų, sėklų, savo kūno pagalba, piešti ore, smėlyje, išlipdyti iš plastilino, išsikirti, sudėlioti iš žaisliukų, konstruktoriaus detalių, sausų lapų kieme ir kita. Sudarykite situacijas, kurios skatintų vaikus rašyti. Pavyzdžiui, užrašyti savo vardą ant kūrybos darbelio ir kita. Pasikalbėkite su vaikais apie tai, ar jie žino, kaip atsiranda knygelės, kas jas rašo; paskatinkite atsinešti savo mėgstamas lietuviškas knygeles į

	klasę ir papasakoti apie jas: apie ką knygelę, kokie veikėjai, kas jiems atsitinka ir t.t.; padiskutuokite su vaikais apie tai, ar jie žino, kas parašė jų mėgstamą knygelę (autorius), koks jos pavadinimas, aptarkite iliustracijas, pasiūlykite pabūti rašytojais ir sukurti knygelę ir panašiai.

24. Turinio apimtis.

24.1. Kiekvienai pamokai parenkami jai labiausiai tinkami tautosakos ir / ar grožinės literatūros tekstai, skirti mokinių kultūrinio pažinimo, meninio suvokimo ir klausymo gebėjimų ugdymui: smulkioji tautosaka (pasirinkti paukščių ir kitų garsų pamėgdžiojimai, skaičiuotės, mįslės, patarlės, greitakalbės), lopšinės, dainelės; pasirinktos lietuvių pasakos (gali būti adaptuotos); lietuvių vaikų poezija (pasirinkti Vytės Nemunėlio, Martyno Vainilaičio, Ramutės Skučaitės, Almos Karosaitės, Violetos Palčinskaitės, Justino Marcinkevičiaus, Linos Darbutaitės ir kitų autorių eiliuoti tekstai); lietuvių vaikų proza (pasirinkti Evelinos Daciūtės, Kęstučio Kasperavičiaus, Sigito Poškaus ir kt. autorių tekstai; gali būti adaptuoti).

24.2. Priešmokyklinio amžiaus vaikai mokosi vartoti kalbą kasdienėse situacijose, susijusiose su realiais bendravimo poreikiais, todėl kalbinės ir kultūrinės veiklos temos ir situacijos pateiktos integruotai, t. y. apima bendravimą lietuvių kalba ir kultūrinį pilietinį ugdymą. Teminė veikla pateikiama atsižvelgiant į tai, koks yra valandinis užsiėmimų paskirstymas per metus, t. y. 30–34 val., 60–68 val. ir 90–102 val. kursams.

24.3. Priešmokyklinio ugdymo kalbinės ir kultūrinės veiklos temos:

30–34 val. kursas	60–68 val. kursas	90–102 val. kursas
1. Aš esu		
Mano vardas, pavardė, amžius, lytis; kur aš gyvenu: šalis, miestas; mano pomėgiai, draugai.	Mano vardas, pavardė, amžius, lytis; kur aš gyvenu: šalis, miestas, adresas; mano pomėgiai, mano draugai, mano gimtinė, mano tautybė.	Mano vardas, pavardė, amžius, lytis; kur aš gyvenu: šalis, miestas, adresas; mano pomėgiai, kuo aš panašus į kitus ir kuo skiriuosi, kuo norėčiau būti; mano draugai, mano gimtinė, mano tautybė.
2. Mano šeima		
Mano šeimos sudėtis, šeimos narių vardai, tautybė, veikla / profesija, šeimos pomėgiai, šventės.	Mano šeimos sudėtis, šeimos narių vardai, tautybė, veikla / profesija, šeimos pomėgiai, šventės. Kaimynai. Giminė: seneliai, dėdės, tetos, pusbroliai.	Mano šeimos sudėtis, šeimos narių vardai, tautybė, veikla / profesija, šeimos pomėgiai, šventės. Kaimynai. Giminė: seneliai, dėdės, tetos, pusbroliai; šeimos istorija: seneliai, jų tautybė, kur gyvena, ką veikia.
3. Mano dienele		
Dienotvarkė: pusryčiai, kasdienė veikla, žaidimai, būreliai.	Dienotvarkė: rytinė, popietinė veikla; žaidimai, būreliai, namų ruoša, šventės.	Dienotvarkė: rytinė, popietinė veikla; žaidimai, būreliai, namų ruoša, mano pareigos, šventės.
4. Santykiai su kitais		
Ką jaučiame; jausmai ir jų įvardijimas; kas yra draugai, mandagus elgesys, susitaikymas.	Ką jaučiame; jausmai ir jų įvardijimas; kas yra draugai, draugystė, mandagus elgesys, susitaikymas, pagalba.	Ką jaučiame; jausmai ir jų įvardijimas; kas yra draugai, draugystė, kaip susipažinti; mandagus elgesys, susitaikymas; pagalba, nepažįstami žmonės, neįgalūs

		žmonės.
5. Žmonių darbai / veikla		
Profesijos: ką dirba, kuo įdomi ir naudinga kuri profesija; kuo norėtų tapti.	Profesijos: ką dirba, kuo įdomi ir naudinga kuri profesija; kas būtų, jei...; darbai sode; kuo norėtų tapti.	Profesijos: ką dirba, kuo įdomi ir naudinga kuri profesija; kas būtų, jei...; darbai sode, darže; kuo norėtų tapti.
6. Laisvalaikis		
Šventės, pramogos, žaidimai, išvykos, pomėgiai.	Šventės, pramogos, išvykos, žaidimai, tradicijos: renginiai, lankymasis svečiuose; pomėgiai: sportas, kinas, teatras, muzika.	Šventės, pramogos, išvykos, žaidimai, tradicijos: renginiai, lankymasis svečiuose; pomėgiai: sportas, kinas, teatras, muzika, kelionės.
7. Judėjimas ir sveikata		
Kas padeda augti stipriam, sveikas maistas ir jo nauda žmogui, higiena, saugus elgesys: gatvėje, namuose.	Kas padeda augti stipriam, sveikas maistas ir jo nauda žmogui, higiena, saugus elgesys: gatvėje, viešose vietose, namuose; apsilankymas pas gydytoją.	Kas padeda augti stipriam, sveikas maistas ir jo nauda žmogui, higiena, švara, saugus elgesys: gatvėje, viešose vietose, namuose; apsilankymas pas gydytoją, elgesys.
8. Metai		
Metų trukmė, metų laikai ir jų požymiai, kaip keičiasi metų laikai.	Metų trukmė, metų laikai ir jų požymiai, kaip keičiasi metų laikai; žmonių darbai ir veikla.	Metų trukmė, metų laikai ir jų požymiai, kaip keičiasi metų laikai, žmonių darbai ir veikla mieste ir kaime, laisvalaikis.
9. Gyvūnija		
Gyvūnai, jų įvairovė, kūno sandara; namų augintiniai. Gyvūnai lietuvių liaudies pasakose.	Gyvūnai, jų įvairovė, kūno sandara, kur gyvena, gyvūnų kalba, maži ir suaugę gyvūnai; namų augintiniai. Gyvūnai lietuvių liaudies pasakose.	Gyvūnai, jų įvairovė, kūno sandara, kur gyvena, gyvūnų kalba, maži ir suaugę gyvūnai; naminiai gyvūnai ir namų augintiniai. Gyvūnai lietuvių liaudies pasakose, smulkiojoje tautosakoje.
10. Augmenija		
Augalų įvairovė: medžiai, krūmai, gėlės; spalvos, formos, dydis.	Augalų įvairovė: medžiai, krūmai, gėlės, jų spalvos, formos, dydis, augimo sąlygos. Augaliniai raštai, ornamentai tautodailės darbuose.	Augalų įvairovė: medžiai, krūmai, gėlės; jų spalvos, formos, dydis; kambariniai augalai, augimo sąlygos ir priežiūra. Augaliniai raštai, ornamentai tautodailės darbuose.
11. Maitinimasis, maisto produktai		
Maisto nauda, mandagus elgesys prie stalo, stalo įrankiai, mėgstami patiekalai, pagrindiniai maisto produktai.	Maisto nauda, maitinimosi tradicijos, mandagus elgesys prie stalo, stalo įrankiai, šeimos valgiai, pagrindiniai maisto produktai, maisto gaminimas.	Maisto nauda, maitinimosi tradicijos, mandagus elgesys prie stalo, stalo įrankiai, šeimos valgiai, pagrindiniai maisto produktai, maisto gaminimas ir naudojami įrankiai. Lietuvių virtuvė.

12. Apranga		
Sezoninė apranga, lietuvių ir kitų tautų tautiniai kostiumai.	Sezoninė apranga, dėvėjimo būdas, mergaičių ir berniukų rūbai, lietuvių ir kitų tautų tautiniai kostiumai. Drabužis lietuvių liaudies smulkiojoje tautosakoje.	Sezoninė apranga, dėvėjimo būdas, mergaičių ir berniukų rūbai, lietuvių ir kitų tautų tautiniai kostiumai. Drabužis lietuvių liaudies pasakose, smulkiojoje tautosakoje (pagal drabužį sutinka...).
13. Parduotuvė, pirkiniai		
Kokios gali būti parduotuvės, kas jose parduodama; apsipirkimas: prekės, pardavėjai, pirkėjai, mokestis už prekes.	Kokios gali būti parduotuvės, kas jose parduodama, kas yra pardavėjai, pirkėjai; apsipirkimas: prekės, mokestis už prekes. Vaidmenų žaidimas „Parduotuvė“.	Kokios gali būti parduotuvės, kas jose parduodama, kas yra pardavėjai, pirkėjai; apsipirkimas: prekės, mokestis už prekes. Vaidmenų žaidimas „Parduotuvė“. Išvyka į artimiausią parduotuvę.
14. Transportas ir kelionės		
Susisiekimo priemonės, kaip jos juda, kaip jos atrodo, kuri greičiausia.	Susisiekimo priemonės, kaip jos juda, kaip jos atrodo, kas jas gamina, kuri greičiausia. Kelionės, išvykos.	Susisiekimo priemonės, kaip jos juda, kaip jos atrodo, kas jas gamina, kuri greičiausia. Viešasis transportas. Netradicinės transporto priemonės: riedlentė, paspirtukas, oro balionas. Kelionės, išvykos.
15. Mano namai		
Kas juose gyvena, kas pastatė, dydis ir kambarių skaičius, kas yra kambariuose.	Kas juose gyvena, iš kokių medžiagų pastatyti, kas pastatė, dydis ir kambarių skaičius, kas yra kambariuose; „Mano kambaryje yra...“	Kas juose gyvena, iš kokių medžiagų pastatyti, kas pastatė, dydis ir kambarių skaičius, kas yra kambariuose; „Mano kambaryje yra...“. Kaimynai, jų namai.
16. Šventės		
Kalėdų, Velykų šventės; bendruomenės, kurioje vaikas gyvena, šventės; šeimos šventės.	Kalėdų, Velykų šventės; Mamos diena, Tėčio diena; šalies, bendruomenės, kurioje vaikas gyvena, šventės; šeimos šventės.	Kalėdų, Velykų šventės; Kaziuko mugė; Mamos diena, Tėčio diena; šalies, bendruomenės, kurioje vaikas gyvena, šventės; šeimos šventės.
17. Lietuva		
Tėvynė / tėvų ir protėvių žemė; gamta, miestai, įdomios vietovės, žymūs žmonės; sostinė, vėliava, himnas.	Tėvynė / tėvų ir protėvių žemė; gamta, miestai, įdomios vietovės, žymūs žmonės; gimtinė, sostinė, vėliava, himnas, šventės.	Tėvynė / tėvų ir protėvių žemė; gamta, miestai, įdomios vietovės, žymūs žmonės; gimtinė, sostinė, vėliava, himnas, šventės, tradicijos.

25. Pasiiekimų vertinimas.

25.1. Vaiko daroma pažanga yra vertinama nuolat, pasirenkant tinkamus vertinimo būdus ir metodus: stebėjimą, pokalbį, diskusiją, vaiko pasakojimus, jo darbų ir veiklos analizę, garso, vaizdo įrašus ir kt. Vertinami konkretaus vaiko pasiekimai ir jo daroma pažanga, lyginant ankstesnius vaiko pasiekimus su dabartiniais. Vaikų pasiekimai viešai tarpusavyje nelyginami.

25.2. Vaiko pasiekimai yra vertinami remiantis šios Programos priešmokyklinio ugdymo dalyje numatytais klausymo, kalbėjimo, skaitymo ir rašymo gebėjimų siekiniais ir pagal Bendruosius kalbų metmenis, t. y. baigę priešmokyklinio ugdymo klasę mokiniai turėtų būti pasiekę A1 / A2 kalbos mokėjimo lygį.

25.3. Informacija apie vaiko pasiekimus gali būti fiksuojama ir kaupiama vaiko pasiekimų portfolio įvairiais būdais: trumpais komentarais, garso ir / ar vaizdo medžiaga, vaiko darbų pavyzdžiais su komentarais, trumpais vaiko elgesio apraiškų pastebėjimais. Taip pat gali būti pasirenkamos ir skaitmeninės portfolio formos.

25.4. Vaikų pasiekimai ir pažanga su tėvais (globėjais) aptariama individualiai, esant poreikiui.

IV SKYRIUS

PROGRAMOS PRADINIO UGDYMO DALIS

26. Programos pradinio ugdymo dalies paskirtis – apibrėžti 7–10 metų mokinių, kuriems teikiamas lituanistinis švietimas užsienyje, komunikavimo lietuvių kalba, kultūrinės ir literatūrinės kompetencijos pasiekimus, ugdymo turinio apimtį ir ugdymo gaires.

27. Programos pradinio ugdymo dalies tikslas – atsižvelgiant į mokinio kultūrinę, socialinę, kalbinę patirtį, padėti jam pažinti lietuvių kalbą ir literatūrą, Lietuvos istoriją, socialinį gyvenimą ir kultūrą. Programos pradinio ugdymo dalimi siekiama sudaryti sąlygas mokiniams įgyti komunikavimo gebėjimų, suteikiančių galimybę vartoti lietuvių kalbą tam tikrose asmeninio bei viešojo gyvenimo situacijose, įgyti kultūrinės kompetencijos pradmenis, geriau pažinti Lietuvos istoriją ir dabartį. Kalbiniai gebėjimai yra itin reikšmingi mokinio asmenybinei, kultūrinei brandai ir lietuvių savimonės formavimuisi, o Lietuvos pažinimas leidžia formuoti ir išlaikyti glaudesnę ryšį su savo kilmės valstybe, branginti Lietuvos krašto gamtos, istorijos ir kultūros paveldą.

28. Siekiama, kad ugdydamiesi pagal Programos pradinio ugdymo dalį mokiniai:

28.1. vertintų kalbėjimą, skaitymą ir rašymą lietuvių kalba kaip asmeniškai svarbią veiklą;

28.2. ugdytųsi lietuvių savimone, formuotųsi tvarų santykį su Lietuva ir valstybe, kurioje gyvena;

28.3. siektų pažinti Lietuvos istoriją ir kultūrą, domėtųsi Lietuvos visuomeninio gyvenimo aktualijomis;

28.4. nuolat tobulintų savo kalbinius gebėjimus, įgytų lietuvių kalbos sistemos supratimo pradmenis;

28.5. gebėtų tinkamai ir taisyklinga kalba bendrauti su bendraamžiais ir kitais žmonėmis įprastose kasdienio gyvenimo, mokymosi ir kultūrinėse situacijose;

28.6. gebėtų sąmoningai ir sklandžiai skaityti ir suprasti grožinius, negrožinius ir žiniasklaidos tekstus, suvokti jų savitumą ir reikšmę;

28.7. gebėtų kurti rašytinius tekstus, aiškiai ir taisyklingai reikšdami mintis ir jausmus.

29. Ugdymo tikslas ir uždaviniai orientuoja mokytojus į komunikavimo lietuvių kalba gebėjimų ugdymą bei jiems formuoti reikalingas lietuvių kalbos ir sociokultūrinės žinias. Pradinio lituanistinio ugdymo turinį sudaro šios ugdymo procese integruojamos kalbinės ir kultūrinės veiklos sritys:

29.1. klausymas (sakinio teksto suvokimas, interpretavimas, vertinimas);

29.2. kalbėjimas (taisyklinga ir aiški tartis, sakinio teksto kūrimas);

29.3. skaitymas (skaitymo technika, grožinio ir negrožinio teksto suvokimas);

29.4. rašymas (rašymas lietuviškai, teksto kūrimas);

29.5. kultūrinis ir pilietinis ugdymas (Lietuvos istorinės raidos supratimas, orientavimasis geografinėje erdvėje, gamtos ir kultūros pažinimas, Lietuvos visuomenės ir kultūros pažinimas, bendruomeniškumo kūrimas).

30. Kompetencijų ugdymas(is):

30.1. Ugdant komunikavimo lietuvių kalba gebėjimus, turėtų būti siekiama įvairiapusės ugdymo turinio ir gebėjimų integracijos. Visų pirma, ugdymo procese turėtų būti atsižvelgiama į tai, kad mokinio išsiugdyti gebėjimai mokantis kitų kalbų gali būti perkeltami mokantis lietuvių kalbos. Be to, sąmoningas kitos kalbos ir lietuvių kalbos nagrinėjimas, gretinimas sudaro sąlygas geriau įžvelgti mokomųjų kalbų panašumus bei skirtumus, geriau kalbas pažinti ir tinkamai jas naudoti. Antra, žinios apie gyvenamąją valstybę, gretinamos su medžiaga apie Lietuvą, išryškintų svarbiausius abiejų šalių aspektus ir suteiktų mokiniui galimybę plėsti bei gilinti savo žinias. Siekiant išugdyti daugiakalbę ir daugiakultūrę mokinio kompetenciją, svarbu tinkamai naudotis visomis integracijos galimybėmis. Pavyzdžiui, integruoti tuo metu šalyje populiarius žaidimus, juos „sulietuvinant“, ir kuo dažniau praktiškai pritaikyti įgyjamas žinias ir gebėjimus.

30.2. Daug galimybių teikia darbas kompiuteriu: mokiniai mokosi kalbos atlikdami integruotas žaidybines užduotis ir pan. Kompiuterinės užduotys leidžia individualizuoti mokymą – mokiniai atlieka užduotis pagal savo lygį, priimtinu tempu, jiems suteikiama parama – kompiuterio programa nurodo klaidas, primena taisykles, todėl mokinys gali bandyti atlikti užduotį tol, kol jam pavyksta.

30.3. Mokiniai turėtų išmokti mokytis lietuvių kalbos. Taisykles jie galėtų atrasti patys – indukcinio principu iš pateiktų pavyzdžių. Tokiu būdu mokiniai taptų tyrėjais – jie pastebėtų kalbos dėsningumus ir apibendrintų kalbos modelius. Kai mokiniai daro klaidų, verta paaiškinti tam tikrų gramatinių konstrukcijų ypatumus, palyginti lietuvių kalbos konstrukcijas su jų vartojamos kalbos konstrukcijomis ir skirti tokią užduotį, kurią atlikdami mokiniai keletą kartų pakartotų taisyklingą modelį ir jį įsimintų. Kalbinių modelių (klausimų, linksnių ir prielinksnių vartojimo, veiksmažodžio formų ir pan.) iliustracijos turėtų būti mokiniams lengvai prieinamos, kad jie galėtų greitai rasti taisyklingą modelį ir pagal jį kurti savo frazę ar sakinį.

30.4. Mokiniai mokosi naudoti kalbą situacijose, susijusiose su realiais bendravimo poreikiais. Mokant bendrauti labai svarbus yra tėvų indėlis, nes vaikai geriausiai išmoksta kalbėti kasdien girdėdami taisyklingas kalbos struktūras, jas naudodami ir nejučia analizuodami, darydami išvadas. Todėl dera skirti tokias namų užduotis, į kurių atlikimą būti įtraukti ir mokinių tėvai. Tinkamos namų darbų užduotys pradinukams – pokalbiai su tėvais tam tikromis temomis, įvairių dalykų, kurie bus naudojami kaip mokymo priemonės klasėje, parinkimas ir aptarimas namuose. Pavyzdžiui, galima paprašyti atsinešti tam tikrų paveikslėlių, kelionių ar švenčių nuotraukų, maisto pakuočių, nenaudojamų žaislų (patartina sudaryti sąrašą, kokį žaislą kuris mokinys atsineš). Mokiniai džiaugsis, galėdami prisidėti prie pamokos, jausis atsakingi ir savarankiški, matys sąsajas tarp mokyklinės veiklos ir gyvenimo namuose, o tėvai bus netiesiogiai informuojami apie tai, ko jų vaikai mokosi mokykloje, ir galės jiems padėti.

30.5. Mokiniai turėtų būti skatinami bendradarbiauti, nes dirbdami poromis ir grupelėmis jie ne tik šneka lietuviškai, bet ugdomi ir interakcinius gebėjimus. Patartina pradinukus skirstyti po tris (burtų keliu): du mokiniai kalbasi, o trečias stebi, kad jie vartotų tik lietuvių kalbą. Grupelėje mokiniai turi pasikeisti vaidmenimis, todėl patartina numatyti tris trumpas dialoginio kalbėjimo užduotis. Tam, kad mokiniai kalbėdamiesi įtvirtintų tam tikras gramatines struktūras, jos pateikiamos ant lapelių, kad prireikus mokiniai galėtų į juos pasižiūrėti. Užduotis dera formuluoti labai konkrečiai – kiek klausimų ir atsakymų mokiniai turi pasakyti, dėl ko jie turi susitarti. Numatomas dialogo laikas ir duodamas signalas, kada reikia keistis vaidmenimis. Po grupinės veiklos su visais mokiniiais aptariama, kaip sekėsi, ko išmoko, tokiu būdu mokiniai suvokia pokalbių prasmę ir naudą. Taip pat rekomenduojama atlikti tokias grupines užduotis, kurios ugdytų bendruomeniškumo ir atsakingumo jausmą, pavyzdžiui, piešti piešinius („Mūsų klasė“, „Mūsų svajonių mokykla“, „Mūsų kaimas arba miestas po 10 metų“, „Mūsų tėvynė – Lietuva“ ir pan.), vykdyti socialinį projektą ar labdaros akciją („Nepraeik pro šalį“ ir pan.), kartu su tėvais organizuoti Lietuvos švenčių minėjimą, dalyvauti vietos bendruomenės renginiuose ir taip prisidėti prie lietuviybės išsaugojimo.

31. Pateikiami mokinių klausymo, kalbėjimo, skaitymo, rašymo ir kultūrinio pilietinio ugdymo gebėjimų raidos aprašai nurodo, ką turi gebėti dauguma mokinių baigdami antrą ir ketvirtą klasę.

31.1. Klausymosi gebėjimai ir mokymosi pasiekimai.

1–2 klasė	3–4 klasė
1. Klausytis, išgirsti ir suvokti garsus, žodžius, sakinius, atpažinti intonaciją	
Atpažįsta ir skiria garsus, žodžius, trumpus sakinius, tiesioginę, klausiamąją ir skatinamąją intonaciją. Supranta dažnai vartojamus posakius ir trumpus tekstus, kuriuose vartojamas A1 / A2 lygio žodynas. Supranta, kai kalbama normaliu tempu, aiškiai tariant žodžius ir tinkamai dedant loginius kirčius.	Laisvai atpažįsta ir skiria garsus, žodžius, sakinius. Atpažįsta formalaus ir neformalaus kalbėjimo intonaciją. Supranta tekstų turinį, kai kalbama bendrine kalba mokiniui artima tematika ir vartojamas A2 / B1 lygio žodynas. Supranta, kai kalbama įvairiu tempu ir tembru, aiškiai tariant žodžius ir tinkamai dedant loginius kirčius.
Klausytis dalyvaujant įvairiose komunikavimo situacijose, suprasti kitų pasakymus ir tinkamai reaguoti	
Atpažįsta bendravimo situacijas, susijusias su svarbiausiais asmeniniais dalykais. Supranta dažniausiai vartojamas asmenų, su kuriais bendraujama, intencijas, remdamasis A1 / A2 lygio tematika. Tinkamu laiku įsiterpia į pokalbį, paklausdamas, atsakydamas, prašydamas paaiškinti.	Atpažįsta dažniausias neoficialaus ir oficialaus bendravimo situacijas kasdienio gyvenimo kontekste. Supranta kasdienio bendravimo situacijų diskursą, remdamasis A2 / B1 lygio tematika. Tinkamai keičiasi komunikavimo vaidmenimis, tinkamai parodo kalbančiajam, kad jį supranta žodiniiais ir nežodiniiais būdais.
2. Klausytis monologinio teksto ir suprasti turinį, išgirsti reikiamą informaciją.	
Supranta trumpus, aiškios struktūros rišlius tekstus, susijusius su svarbiausiomis gyvenimo sritimis. Klausydamasis išgirsta ir pasižymi informaciją.	Supranta rišlius tekstus apie artimus ir (ar) dominančius dalykus. Klausydamasis išgirsta ir tiksliai atsirenka informaciją nurodytam tikslui pasiekti.
3. Taikyti klausymosi ir kompensavimo strategijas	
Taiko klausymosi ir kompensavimo strategijas, išmoktas per lietuvių ir kitų kalbų pamokas.	

31.2. Kalbėjimo gebėjimai ir mokymosi pasiekimai.

1–2 klasė	3–4 klasė
1. Reikšti mintis, vartojant tinkamą žodyną ir tinkamas gramatines struktūras	
Iš anksto pasirengęs kalba A2 lygio tematika. Vartoja paprastas gramatines struktūras. Vartoja bendrinę kalbą, remdamasis A2 lygio žodynu.	Iš anksto pasirengęs ar be pasirengimo kalba A2 / B1 lygio tematika. Be ypatingų pastangų vartoja nesudėtingas gramatines struktūras. Gana laisvai vartoja bendrinę kalbą, remdamasis A2 / B1 lygio žodynu.
2. Tarti garsus, žodžius, kalbėti sakiniais, laikantis tarimo, kirčiavimo ir intonacijos normų	
Stengiasi taisyklingai tarti garsus ir kirčiuoti žodžius, pritaikydamas pagrindines taisykles. Kalbėdamas tinkamai intonuoja tiesioginius, klausiamuosius ir skatinamuosius sakinius, daro	Taisyklingai taria daugumą garsų ir daugeliu atvejų taisyklingai kirčiuoja. Kalbėdamas deda loginius kirčius.

pauzes.	
3. Kalbėtis dalyvaujant įvairiose komunikavimo situacijose, atsižvelgiant į kalbėjimo tikslą	
Geba bendrauti įprastose kasdienėse situacijose, kalbant apie žinomus dalykus, pasiteirauti informacijos ir ją suteikti. Geba dalyvauti nesudėtingame pokalbyje žinomomis temomis, remdamasis A2 lygio tematika.	Geba bendrauti daugelyje kasdienio gyvenimo situacijų. Geba dalyvauti pokalbyje daugeliu bendravimo temų, remdamasis A2 / B1 lygio tematika.
4. Sukurti rišlų tekstą ir kalbėti monologu	
Geba pasirengęs ar spontaniškai trumpai papasakoti apie save, savo pomėgius, artimiausią aplinką, būtinausius poreikius.	Geba pasirengęs ar spontaniškai kurti paprastą rišlų tekstą įprastomis arba jam įdomiomis temomis (papasakoti apie įvykį, perteikti filmo, skaityto kūrinio turinį).
5. Atsižvelgiant į komunikavimo situaciją ir adresatą, vartoti tinkamas raiškos priemones ir laikytis bendravimo etiketo	
Geba stebėti, įvertinti ir kontroliuoti komunikavimo situaciją; pasirenka tinkamą žodyną, kreipinius. Laikosi bendravimo lietuvių kalba etiketo, laisvai vartoja žinomus posakius.	Geba įvertinti, analizuoti ir koreguoti komunikavimo situaciją; pasirenka tinkamą kalbinę raišką ir nežodines priemones. Laikosi neformalaus ir formalaus bendravimo lietuvių kalba etiketo.
6. Taikyti kalbėjimo ir kompensavimo strategijas	
Taiko kalbėjimo ir kompensavimo strategijas, išmoktas per lietuvių ir kitų kalbų pamokas.	

31.3. Skaitymo gebėjimai ir mokymosi pasiekimai.

1–2 klasė	3–4 klasė
1. Sąmoningai skaityti įvairaus pobūdžio tekstus	
Pakankamai sklandžiai, sąmoningai, tinkamu tempu, balsu ir tyliai skaito įvairius tekstus (grožinius ir negrožinius), skirtus A2 lygiui. Atsako į klausimus, susijusius su teksto turiniu. Stengiasi taisyklingai tarti žodžius, tinkamai intonuoti sakinius. Nurodžius klaidą, daugeliu atvejų pasitaiso.	Sklandžiai, sąmoningai, balsu ir tyliai skaito įvairius tekstus (grožinius ir negrožinius), skirtus A2 / B1 lygiui. Glaustai atpasakoja teksto turinį. Daugeliu atvejų taisyklingai taria žodžius, tinkamai intonuoja sakinius. Pastebi savo klaidas ir pasitaiso.
2. Rasti ir vertinti informaciją, tinkamai ja naudotis	
Skaitydamas naudojami žodynu. Randa nežinomą žodį dvikalbiame žodyne, internete. Randa informaciją nurodyta tema įvairiuose šaltiniuose (tekste, knygoje, internete ar kt.), ją fiksuoja nurodytu būdu.	Skaitydamas naudojami žodynu. Randa nežinomą žodį dvikalbiame ar aiškinamajame žodyne, internete. Randa reikiamą informaciją įvairiuose šaltiniuose (tekste, knygoje, internete ar kt.), ją fiksuoja tinkamai pasirinktais būdais.
3. Nagrinėti, interpretuoti ir vertinti skaitomus tekstus (grožinius ir negrožinius)	
Pasako teksto temą, pagrindinę mintį, nusako aiškiai numanomą negrožinio teksto tikslą. Apibūdina grožinio kūrinio vaizduojamojo pasaulio elementus: aiškiai nusakytą veiksmo vietą ir laiką, veikėjus, įvykių seką.	Pasako teksto temą, pagrindinę mintį, aptaria negrožinio teksto tikslą. Aptaria grožinio kūrinio vaizduojamojo pasaulio elementus: veiksmo vietą, laiką, siužetą, apibūdina veikėjus, aptaria jų santykius,

Aptaria negrožinio teksto išorinę struktūrą, pavyzdžiui, pavadinimą, turinį. Randa tekste vaizdingus žodžius ir frazes, paaiškina iliustracijų sąsajas su tekstu. Išsako savo nuomonę apie teksto turinį, veikėjų poelgius, remdamasis asmenine patirtimi.	paaiškina jų veiksmus ir poelgius. Aptaria negrožinio teksto išorinę struktūrą, pavyzdžiui, pavadinimą, turinį, teksto skirstymą pastraipomis. Paaiškina, kaip tekste siekiama įtaigumo (pavyzdžiui, vaizdingais žodžiais, frazėmis), tikslumo (pavyzdžiui, išvardijimas, šaltinio nurodymas), aiškumo (pavyzdžiui, schema, piešinys). Vertina teksto turinį, veikėjų poelgius ir vertybes, pagrįsdamas pavyzdžiais.
4. Taikyti skaitymo ir kompensavimo strategijas	
Taiko skaitymo ir kompensavimo strategijas, išmoktas per lietuvių ir kitų kalbų pamokas.	

31.4. Rašymo gebėjimai ir mokymosi pasiekimai.

1–2 klasė	3–4 klasė
1. Išmokti rašyti aiškiai (įskaitomai), estetiškai ranka ir informacinių technologijų (IT) įrenginių klaviatūra	
Rašo raides, jas jungia į žodį, palieka tarp žodžių tinkamus tarpus, užrašo savarankiškai sudarytus nesudėtingus sakinius.	Rašo ranka aiškiai, įskaitomai. Geba naudotis lietuviška IT klaviatūra.
2. Kurti tekstus, atsižvelgiant į rašymo tikslą, adresatą ir komunikavimo situaciją	
Užrašo mintį trumpais sakiniais. Sieja juos pagal prasmę. Siekdamas perduoti žinią, kuria informacinį tekstą (kas, kada, kur, kodėl, kaip...). Mokytojo padedamas, atsižvelgia į komunikavimo situaciją (oficiali, neoficiali) ir adresatą (pažįstamas, nepažįstamas, bendraamžis, vyresnis žmogus).	Rašo tekstą, siedamas vieną sakinį su kitu pagal prasmę, vartoja mokytojo pasiūlytas siejimo priemones. Kuriam nesudėtingos kompozicijos nuoseklius pasakojimus, įtraukdamas aprašymo elementus. Tiksliai apibūdina gerai žinomą asmenį, daiktą, gyvūną, vietą, paaiškina įvykį, procesą (pavyzdžiui, žaidimą). Raštu išsako savo nuomonę (pavyzdžiui, apie perskaitytą knygą, įvykusį renginį), argumentuoja, remdamasis patirtimi. Kurdamas tekstus, atsižvelgia į komunikavimo situaciją (oficiali, neoficiali) ir adresatą (pažįstamas, nepažįstamas, bendraamžis, vyresnis žmogus).
3. Tinkamai pasirinkti kalbinę raišką	
Stengiasi pasirinkti tinkamas leksines ir gramatines priemones, atsižvelgdamas į adresatą ir komunikavimo situaciją. Stengiasi laikytis kalbos etiketo. Rašydamas tekstą, stengiasi taikyti išmoktas gramatikos, rašybos ir skyrybos taisykles.	Pasirenka tinkamas leksines ir gramatines priemones, atsižvelgdamas į adresatą ir komunikavimo situaciją. Laikosi kalbos etiketo. Siekia rašyti taisyklinga kalba: daugeliu atvejų tinkamai taiko išmoktas rašybos, skyrybos, gramatikos taisykles, siekia mintis formuluoti

	tiksliai ir aiškiai.
4. Taikyti rašymo ir kompensavimo strategijas	
Taiko rašymo ir kompensavimo strategijas, išmoktas per lietuvių ir kitų kalbų pamokas.	

31.5. Kultūrinis pilietinis ugdymas ir mokymosi pasiekimai.

1–2 klasė	3–4 klasė
1. Suprasti istorijos raidą	
Domisi savo gimine ir giminystės ryšiais. Sudaro giminės medį. Supranta, kaip yra susiję seneliai, tėvai, vaikai. Geba papasakoti ką nors iš savo šeimos praeities, kas sieja ją su kitais giminėmis. Elementariai suvokia praeities chronologinę seką, padedamas nurodo, kada jis ir jo šeimos nariai yra gimę. Nusako, ką galima sužinoti apie praeitį iš paprasčiausių istorijos liudytojų (senų laiškų, nuotraukų, darbo įrankių ir kt.). Lygina šalies, kurioje gyvena, ir savo papročius, išvelgia unikalumą. Renka informaciją apie Lietuvos istoriją iš įvairių šaltinių, geba ją panaudoti. Paaškina, kuo skiriasi išgalvotos istorijos nuo tikrų įvykių; kuria fantastines istorijas, pateikia realių faktų. Geba apibūdinti šias sąvokas: istorija, praeitis, ateitis, metai, karalius, kunigaikštis, karalystė, antika, viduramžiai, laikotarpis, amžius, baltai, gentis. Įvardija šias asmenybes, nurodo datas ir įvykius: Mindaugas, Vytautas Didysis, Jonas Basanavičius, 1918 m. Vasario 16-oji, 1990 m. Kovo 11-oji.	Domisi svarbiais lietuvių tautos praeities ir dabarties gyvenimo įvykiais. Pagal charakteringiausias bruožas (ženklus) atpažįsta didžiuosius Lietuvos istorijos tarpsnius. Išdėsto istorijos įvykius chronologine tvarka vartodamas kasdienius terminus (seniau, dabar, ateityje; anksčiau, vėliau; kažkada, kada nors ir kt.). Paaškina svarbiausius savo gyvenamosios ir kilmės vietovių istorijos faktus. Nori pažinti Lietuvos istoriją, gerbia lietuvių tautos praeitį. Įsipareigoja pagal išgales prisidėti prie Lietuvos valstybės kūrimo. Lygina gyvenamosios valstybės ir Lietuvos valstybinius simbolius (himnas, herbas, vėliava) ar istorinius paminklus (pilys ar pan.), žino jų reikšmę ir istoriją. Domisi Lietuvos istorinėmis asmenybėmis, jų svarba kuriant Lietuvą. Geba apibūdinti šias sąvokas: tauta, valstybė, sąjunga, kaimynai, karas, mūšis, okupacija. Įvardija šias asmenybes, nurodo datas ir įvykius: bent vieną iš kunigaikščių, Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė, Lenkijos Karalystė, Vokietija, Rusija, kryžiuočiai, 1009, 1253, tautinis sąjūdis.
2. Orientuotis geografinėje erdvėje	
Padedamas gaublyje parodo Lietuvą, o Lietuvos žemėlapyje – Vilnių, Baltijos jūrą, Nemuną. Padedamas orientuojasi įprastoje vietovėje, lietuviškai nusakydamas gerai matomus gamtinius orientyrus. Lietuviškai geba apibūdinti šias geografijos sąvokas: šiaurė, pietūs.	Elementariai orientuojasi Lietuvos žemėlapyje įvardydamas ir parodydamas jame šiuos geografinius objektus: Baltijos jūrą; miestus – Klaipėdą, Kauną, Kernavę, Trakus; upes – Nerį, Šventąją, Dubysą; Drūkšių ežerą; Lietuvos etnografinės sritis – Aukštaitiją, Žemaitiją, Dzūkiją, Suvalkiją; Lietuvos kaimynės – Latviją, Lenkiją, Rusiją, Baltarusiją. Remdamasis

	aplinkos požymiais elementariai orientuojasi įprastoje vietovėje, lietuviškai nurodydamas gerai matomus orientyrus, šiaurės ir pietų kryptis. Naudodamasis sutartiniais ženklais nubraižo gyvenamosios vietovės planą ir lietuviškai užrašo pažymėtus objektus. Geba apibūdinti šias sąvokas: pasaulio kryptys, rytai, vakarai.
3. Pažinti Lietuvos gamtą, kraštovaizdį	
Padedamas paaiškina gyvenamosios vietos ir Lietuvos gamtos panašumus. Pateikia Lietuvos augalų ir gyvūnų pavyzdžių.	Palygina gyvenamosios vietos ir Lietuvos gamtą, paaiškina keletą panašumų ir skirtumų. Pateikia Lietuvos augalų ir gyvūnų pavyzdžių ir juos apibūdina.
4. Pažinti Lietuvos visuomenę ir jos kultūrą	
Skaito, nagrinėja ir bando kurti pasakas, sakmes, padavimus apie Lietuvos istoriją ir gamtą. Paaškina, ko galima pasimokyti iš pasakų veikėjų, ko moko išgirstos ar perskaitytos istorijos. Geba apibūdinti šias sąvokas: daina, eilėraštis, pasaka, giesmė, rašytojas, mįslė, skaičiuotė, žaidimas, paveikslas, šventė. Paaškina, kaip švenčiamos Kalėdos, Velykos, Vėlinės. Padedamas paaiškina, ką jos reiškia. Nusako, kuo verčiasi Lietuvos gyventojai.	Lygina panašios tematikos gyvenamosios valstybės ir lietuviškas pasakas, mitus, dainas, šventes. Atpažįsta senovės lietuvių kultūrinio paveldo ir krikščioniškus religinius simbolius. Geba apibūdinti šias sąvokas: poetas, religija, bažnyčia, kunigas, menas, galerija, kompozitorius, sportas. Paaškina šiuos Lietuvos kultūrinius fenomenus: Užgavėnės, Joninės (Rasos), Dainų šventė. Padedamas paaiškina, ką jos reiškia. Susieja skirtingą žmonių gyvenimo būdą su klimatu, gamtos ištekliais, technologijomis.
5. Kurti bendruomeniškumą	
Nurodo svarbiausias Lietuvos valstybės šventes: Liepos 6-oji – Valstybės (Lietuvos Karaliaus Mindaugo karūnavimo) diena; Vasario 16-oji – Lietuvos valstybės atkūrimo diena; Kovo 11-oji – Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo diena. Pavaizduoja Lietuvos valstybės simbolius (Vytis, Trispalvė), atpažįsta Lietuvos himną ir padedamas paaiškina jų prasmę. Geba savais žodžiais apibūdinti šias sąvokas: valstybė, tėvynė, gimtinė, tauta, lietuvis, herbas, himnas, vėliava, sostinė, Nepriklausomybė, išeivis. Renka klasės seniūną, geba pasiskirstyti pareigomis, kuria bendras klasės taisykles ir prisiima atsakomybę už patikėtas sritis.	Mokytojui padedant rengia ir švenčia valstybines šventes. Gieda himną ir bando paaiškinti jo turinį. Geba savais žodžiais apibūdinti šias sąvokas: pilietis, laisvė, teisė, pareiga, Konstitucija, prezidentas, Seimas, vyriausybė, balsavimas, atstovas. Mokytojui padedant organizuoja klasės renginius, į kuriuos įtraukiami tėvai ir kiti vietinės bendruomenės nariai.

32. Turinio apimtis.

32.1. Kalbinis ugdymas apima kalbos pažinimą, kalbos vartojimą ir grožinės literatūros pažinimą. Kultūrinis ugdymas – Lietuvos gamtos, istorijos pažinimą ir pilietiškumo pagrindus. Kiekvienai klasei yra skiriamos keturios integruotos kalbinio ir kultūrinio ugdymo temos:

32.1.1. pirmosios klasės temos: Aš ir mano šeima, Aš ir mano draugai, Mes – iš Lietuvos, Mūsų gyvenamoji aplinka;

32.1.2. antrosios klasės temos: Laikas ir kasdienis gyvenimas, Erdvė ir namai, Medžiagos ir prietaisai, Žmogaus sveikata ir saugumas;

32.1.3. trečiosios klasės temos: Žmogus ir gamta, Mokymasis ir laisvalaikis, Žymūs Lietuvos žmonės, Kelionė į Lietuvą;

32.1.4. ketvirtosios klasės temos: Aš – asmuo, Žmonių gyvenimas kartu, Mes ir Lietuvos istorija, Mes ir mūsų kultūra.

32.2. Prie kiekvienos kalbinio ir kultūrinio ugdymo temos yra užrašyti esminiai temos žodžiai, nurodytos komunikacinės intencijos ir lietuvių tautosakos bei grožinės literatūros kūriniai, skirti klausyti, skaityti, aptarti ir (ar) mokytiis atmintinai. Kalbiniam ugdymui skiriant mažiau laiko, gali būti skaitomos mokytojo parinktos literatūros kūrinių ištraukos. Šių kūrinių kalbą, esant būtinybei, galima adaptuoti, tačiau iš esmės grožinio kūrinio adaptavimas nėra skatintinas.

32.3. Publicistinius, dalykinius ir mokslo populiarinimo tekstus, atsižvelgdamas į Lietuvos ir gyvenamosios šalies aktualijas, mokytojas pasirenka savo nuožiūra ir laisvai juos adaptuoja, pritaikydamas prie mokinių kalbos lygio.

32.4. Kalbinio ir kultūrinio ugdymo turinys kiekvienai klasei yra pateikiamas pagal numatomą valandų skaičių: 30–34 val. kursui, 60–68 val. kursui ir 90–102 val. kursui.

32.5. Kalbinio ir kultūrinio ugdymo turinys ir veiklos 1 klasėje.

Kalbinio ir kultūrinio ugdymo turinys ir veiklos		
30–34 val. kursui	60–68 val. kursui	90–102 val. kursui
I tema. Aš ir mano šeima Mano šeimos nariai, kas mus sieja, kuo mes panašūs ir skirtingi. Žmonių tarpusavio santykiai: meilė ir globa. Šeimos šventės. Motinos dienos ir Tėvo dienos svarba. Komunikacinės intencijos: kaip išreikšti dėkingumą ir kaip reaguoti į dėkojimą; kaip atsiprašyti ir kaip reaguoti į atsiprašymą. Vyte Nemunėlis, „Meškiukas Rudnosiukas“. Pasirinkta smulkioji tautosaka.		
Garsas. Klausantis eilėraščių, žaidžiant įvairius žodžių žaidimus įsiklausoma į kalbos garsus ir mokoma juos išgirsti kalbos sraute. Balso lavinimo pratybos. Pamėgdžiojami gamtos garsai. Mokomasi taisyklingai užrašyti žodžio garsus juos žyminčiomis raidėmis.	Garsas. Klausantis eilėraščių, dainų, smulkiosios tautosakos kūrinių (ypač eiliuotų), pasakų be galo, žaidžiant įvairius žodžių žaidimus įsiklausoma į kalbos garsus ir mokoma juos išgirsti kalbos sraute. Balso lavinimo pratybos. Pamėgdžiojami gamtos garsai. Mokomasi taisyklingai užrašyti žodžio garsus juos žyminčiomis raidėmis.	Garsas. Klausantis eilėraščių, dainų, smulkiosios tautosakos kūrinių (ypač eiliuotų), pasakų be galo, žaidžiant įvairius žodžių žaidimus įsiklausoma į kalbos garsus ir mokoma juos išgirsti kalbos sraute. Balso lavinimo pratybos. Pamėgdžiojami gamtos garsai. Mokomasi taisyklingai užrašyti žodžio garsus juos žyminčiomis raidėmis, jas jungiant žodžiuose.
Žodis. Mokomasi užrašyti savo vardą.	Žodis. Mokomasi užrašyti savo vardą, artimųjų vardus.	Žodis. Susipažįstama su asmenvardžiais (žmonių vardai, pavardės). Mokomasi užrašyti savo vardą, artimųjų vardus.
Tekstas. Prisistatymas – pasakojimas apie save.	Tekstas. Prisistatymas – pasakojimas apie save. Mėgstamos dainos pristatymas. Mokomasi užminti mįslę, pasakyti pamėgdžiojimą	Tekstas. Prisistatymas – pasakojimas apie save. Mėgstamos dainos pristatymas. Mokomasi pasekti neilgą pasaką, užminti mįslę,

	(pavyzdžiui, paukščių balsų) ar skaičiuotę.	pasakyti pamėgdžiojimą ar skaičiuotę, padeklamuoti eilėrašį.
2 tema. Aš ir mano draugai Mano ir draugų gerosios savybės, mėgstami ir nemėgstami dalykai. Žmonių tarpusavio santykiai: draugiškas, mandagus bendravimas. Komunikacinės intencijos: kaip išreikšti norą; kaip paklausti, ar kas ko nori; kaip išreikšti ketinimą; kaip paklausti, kam teikiama pirmenybė, ir kaip pasakyti, kam teikiu pirmenybę; kaip apgailestauti. Pasirinktos pasakos. Pasirinkta smulkioji tautosaka. Antanas Vaičiulaitis, „Auksinė kurpelė“.		
Garsas. Praktinėje veikloje susipažįstama su ilgaisiais ir trumpaisiais balsiais.	Garsas. Praktinėje veikloje susipažįstama su ilgaisiais ir trumpaisiais balsiais.	Garsas. Praktinėje veikloje susipažįstama su ilgaisiais ir trumpaisiais balsiais.
Žodis. Žaidžiama žodžiais, praktiškai susipažįstama su žodžių kaitymu. Mokomasi taisyklingai rašyti dažniausiai vartojamus žodžius, kurių rašyba nesiskiria nuo taisyklingo tarimo.	Žodis. Žaidžiama žodžiais, praktiškai susipažįstama su žodžių kaitymu. Mokomasi taisyklingai rašyti žodžius, kurių rašyba nesiskiria nuo taisyklingo tarimo.	Žodis. Žaidžiama žodžiais, praktiškai susipažįstama su žodžių kaitymu. Mokomasi taisyklingai rašyti žodžius, kurių rašyba nesiskiria nuo taisyklingo tarimo. Mokomasi parašyti mokyklos, miesto, kaimo, gatvės pavadinimą. Mokomasi užsirašyti mandagumo žodžius ir posakius.
Tekstas. Mokomasi suprasti, kuriuo sakiniu teigiama, kuriuo klausinama, tinkamai intonuoti. Mokomasi pasakyti skaičiuotę.	Tekstas. Mokomasi sakinio pabaigoje rašyti tašką. Mokomasi suprasti, kuriuo sakiniu teigiama, kuriuo klausinama, tinkamai intonuoti. Mokomasi pasekti neilgą pasaką, užminti mįslę, pasakyti skaičiuotę. Mokomasi pasakoti apie tai, kas kartu su draugais veikiama. Mokomasi sukurti sveikinimą.	Tekstas. Mokomasi sakinį pradėti rašyti didžiąja raide. Mokomasi sakinio pabaigoje rašyti tašką, klaustuką arba šauktuką, atsižvelgiant į intonaciją. Mokomasi suprasti, kuriuo sakiniu teigiama, kuriuo klausinama, tinkamai intonuoti. Mokomasi pasekti neilgą pasaką, užminti mįslę, pasakyti skaičiuotę, pavartoti patarlę. Mokomasi pasakoti apie savo ir draugų pomėgius, apie tai, kas kartu veikiama. Mokomasi sukurti sveikinimą.
3 tema. Mes – iš Lietuvos Mano šeima, giminė, tauta (esame vienijami lietuviškumo). Grupės ir bendruomenės, kurioms priklausome. Bendra veikla. Pagarba artimiesiems – šeimai, giminei. Šeimos tradicijos. Kalėdos. Vasario 16-oji. Komunikacinės intencijos: kaip paklausti, ar kas ką žino (apie ką nors), ar pažįsta; kaip paklausti, ar atsimena ką, ar užmiršo; kaip nusakyti, ar kas yra žinoma, pažįstama; kaip paneigti; kaip išreikšti viltį, tikėjimą.		

Pasirinkti Vytės Nemunėlio, Anzelmo Matučio, Ramutės Skučaitės, Petro Panavo ar kitų poetų eilėraščiai.		
Garsas. Praktinėje veikloje susipažįstama su dvibalsiais ir skiemeniu. Mokomasi taisyklingai tarti ir užrašyti žodį Lie-tu-va.	Garsas. Praktinėje veikloje susipažįstama su dvibalsiais ir skiemeniu. Mokomasi taisyklingai užrašyti žodžius su dvibalsiais (pavyzdžiui: au-go, ei-na, Lie-tu-va, dai-na...).	Garsas. Praktinėje veikloje susipažįstama su dvibalsiais ir skiemeniu. Mokomasi taisyklingai užrašyti žodžius su dvibalsiais (pavyzdžiui: au-go, ei-na, Lie-tu-va, dai-na...).
Žodis. Susipažįstama su vietovardžiais (Lietuvos miesto, kaimo, kuriame gyvena artimieji, pavadinimas). Mokomasi taisyklingai užrašyti žodžius: mūsų, ačiū.	Žodis. Susipažįstama su vietovardžiais (Lietuvos miesto, kaimo, kuriame gyvena artimieji, pavadinimas, artimiausio ežero ar upės pavadinimas). Mokomasi taisyklingai užrašyti žodžius: mūsų, jūsų, ačiū, šiandien, rytoj.	Žodis. Susipažįstama su vietovardžiais (Lietuvos miesto, kaimo, kuriame gyvena artimieji, pavadinimas, artimiausio ežero, upės, kalno ar kitos žymios vietovės pavadinimas). Mokomasi taisyklingai užrašyti dažnai vartojamus įsidėmėtinos rašybos žodžius: mane, tave, manęs, tavęs, mūsų, jūsų, ačiū, šiandien, rytoj, Kęstutis.
Tekstas. Klausomasi pasakojimų apie Lietuvos himną, herbą, vėliavą. Mokomasi nupiešti himną, sukurti pasaką apie herbą, pasigaminti trispalvę.	Tekstas. Klausomasi pasakojimų apie Lietuvos himną, herbą, vėliavą. Mokomasi nupiešti himną, sukurti pasaką apie herbą, pasigaminti trispalvę. Lyginami šalies, kurioje gyvena, ir savi papročiai.	Tekstas. Skaitomi pasakojimai apie Lietuvos himną, herbą, vėliavą. Mokomasi nupiešti himną, sukurti pasaką apie herbą, pasigaminti trispalvę. Pasakojama apie savo tapatybę, piešiami socialiniai saitai – giminės medis. Lyginami šalies, kurioje gyvena, ir savi papročiai. Mokomasi deklamuoti eilėraščių.
4 tema. Mūsų gyvenamoji aplinka Informacijos simboliai. Orientavimasis aplinkoje. Orientavimasis žemėlapyje: sausuma ir vandenys, upės, keliai, miestai, ežerai. Lietuvos gamta ir kraštovaizdis. Vilnius, Baltijos jūra, Nemunas. Komunikacinės intencijos: kaip paklausti ir kaip atsakyti į klausimą; kaip pritarti, sutikti su teiginiu; kaip nepritarti, nesutikti su teiginiu; kaip paklausti, ar sutinka su nuomone; kaip pasakyti, kad kas ką prisimena arba ne; kaip išreikšti susidomėjimą ir kaip išreikšti nesidomėjimą. Vytauto Tamulaičio „Skruzdėlytės Greitutės nuotyčiai“. Sigito Poškaus „Trumpos pasakaitės apie žiurkėną Vidą ir jo draugus“.		
Garsas. Praktinėje veikloje susipažįstama su skardžiaisiais ir dusliaisiais priebalsiais.	Garsas. Praktinėje veikloje susipažįstama su skardžiaisiais ir dusliaisiais priebalsiais. Mokomasi užrašyti žodžius su panašiai skambančiomis priebalsėmis: k – g, p – b, t – d, ž – š, z – s (be priebalsių	Garsas. Praktinėje veikloje susipažįstama su skardžiaisiais ir dusliaisiais priebalsiais. Mokomasi taisyklingai užrašyti žodžius su panašiai skambančiomis priebalsėmis k – g, p – b, t – d, ž – š, z – s (be

	supanašėjimo).	priebalsių supanašėjimo).
Žodis. Žaidžiama žodžiais, praktiškai susipažįstama su žodžių kaitymu. Mokomasi užrašyti daiktavardžių vienaskaitos galininką ir daugiskaitos kilmininką.	Žodis. Žaidžiama žodžiais, praktiškai susipažįstama su žodžių kaitymu. Mokomasi užrašyti daiktavardžių vienaskaitos galininką ir daugiskaitos kilmininką.	Žodis. Žaidžiama žodžiais, praktiškai susipažįstama su žodžių kaitymu. Mokomasi taisyklingai užrašyti daiktavardžių vienaskaitos galininką ir daugiskaitos kilmininką.
Tekstas. Mokomasi paaiškinti, ko moko išgirstos ar perskaitytos istorijos. Lietuvos gamtiniame žemėlapyje mokomasi parodyti, iš kur Lietuvoje kilę tėvai ar patys mokiniai.	Tekstas. Mokomasi paaiškinti, ko galima pasimokyti iš pasakų veikėjų, ko moko išgirstos ar perskaitytos istorijos. Lietuvos gamtiniame žemėlapyje mokomasi parodyti, iš kur Lietuvoje kilę tėvai ar patys mokiniai.	Tekstas. Mokomasi savais žodžiais išsakyti nuomonę apie skaitomų tekstų turinį, paaiškinti, ko galima pasimokyti iš pasakų veikėjų, ko moko išgirstos ar perskaitytos istorijos. Lietuvos gamtiniame žemėlapyje mokomasi parodyti, iš kur Lietuvoje kilę tėvai ar patys mokiniai. Mokomasi paaiškinti gyvenamosios vietos ir Lietuvos gamtos panašumus.

32.6. Kalbinio ir kultūrinio ugdymo turinys ir veiklos 2 klasėje.

Kalbinio ir kultūrinio ugdymo turinys ir veiklos		
30–34 val. kursui	60–68 val. kursui	90–102 val. kursui
1 tema. Laikas ir kasdienis gyvenimas Laikas ir jo raiška (valandos, paros metas, savaitės dienos, mėnesiai, metai; metų laikai). Kaita gamtoje ir žmonių gyvenime. Spalvos. Veiksmažodžiai, susiję su įvairia kasdienine veikla. Laiko ir vietos nurodymas. Pokalbis telefonu. Komunikacinės intencijos: kaip ką pasiūlyti, kaip sutikti su pasiūlymu ir jo atsisakyti; (kalbant telefonu) kaip atsiliepti; kaip paprašyti palaukti; kaip paklausti, ar tave girdi; kaip duoti ženklą, kad girdi pašnekovą; kaip pasakyti, kad paskambinsi vėliau; kaip užrašyti adresą. Prano Mašiotto „Kai aš mažas buvau“, Salomėjos Nėries „Senelės pasaka“.		
Garsas. Pakartojama visa lietuvių kalbos garsinė sandara: balsiai, priebalsiai, dvigarsiai.	Garsas. Pakartojama visa lietuvių kalbos garsinė sandara: balsiai, priebalsiai, dvigarsiai.	Garsas. Pakartojama visa lietuvių kalbos garsinė sandara: balsiai, priebalsiai, dvigarsiai.
Žodis. Mokomasi taisyklingai užrašyti žodžius su ilgaisiais ir trumpaisiais balsiais 2–3 skiemenų žodžiuose. Mokomasi taisyklingai užrašyti dažnai vartojamus temas žodžius: diena, mėnuo, metai.	Žodis. Mokomasi taisyklingai užrašyti žodžius su ilgaisiais ir trumpaisiais balsiais 2–3 skiemenų žodžiuose. Mokomasi taisyklingai užrašyti žodžius su dvibalsiais ie, ei, au, ui, ai, uo (kai prieš dvibalsį nėra minkštumo ženklo). Mokomasi taisyklingai užrašyti dažnai vartojamus temas žodžius: diena, mėnuo, metai.	Žodis. Mokomasi taisyklingai užrašyti žodžius su ilgaisiais ir trumpaisiais balsiais 2–3 skiemenų žodžiuose. Mokomasi taisyklingai užrašyti žodžius su dvibalsiais ie, ei, au, ui, ai, uo (kai prieš dvibalsį nėra minkštumo ženklo). Mokomasi taisyklingai užrašyti dažnai vartojamus temas žodžius: diena, mėnuo, metai.

Tekstas. Mokomasi kalbėti telefonu, pasakyti susitikimo laiką ir vietą; pasakyti datą ir valandą.	Tekstas. Mokomasi kalbėti telefonu, pasakyti susitikimo laiką ir vietą; pasakyti datą ir valandą.	Tekstas. Mokomasi kalbėti telefonu, parašyti elektroninį laišką ir / ar užrašyti telefono žinutę, kurioje nurodomas susitikimo laikas ir vieta; pasakyti datą ir valandą. Mokomasi tinkamai vartoti elementarias teksto siejimo priemones (jungtukus ir jungiamuosius žodžius). Mokomasi deklamuoti eilėrašį.
2 tema. Erdvė ir namai Erdvė (vieta, išsidėstymas, atstumas, kelias) ir jos raiška. Miesto ir kaimo erdvės. Gyvenamosios vietovės ir Lietuvoje pasirinktos vietos ar Vilniaus miesto plano tyrinėjimas. Spalvų ir kitų simbolių reikšmė. Judėjimą reiškiantys veiksmažodžiai. Pastatų ir patalpų apibūdinimas. Būstas, kambarių pavadinimai, baldai. Namų apyvokos reikmenys, indai. Darbai namuose. Darbas kartu su šeima. Komunikacinės intencijos: kaip išvardyti (išskaičiuoti); kaip paprašyti ką nors paaiškinti; kaip paprašyti pakartoti frazę ar žodį. Pasirinkti Vytės Nemunėlio, Anzelmo Matučio eilėraščiai. Kęstučio Kasparavičiaus „Trumpos istorijos“ (pasirinktas kūrinys). Pasirinktos buitinės pasakos.		
Garsas. Mokomasi taisyklingai tarti žodžius su e – è, su priebalsiu j. Mokomasi juos užrašyti.	Garsas. Mokomasi taisyklingai tarti žodžius su e – è, su priebalsiu j. Mokomasi juos užrašyti.	Garsas. Mokomasi taisyklingai tarti žodžius su e – è, su priebalsiu j. Mokomasi juos užrašyti.
Žodis. Mokomasi vartoti daiktų vietą nusakančius kasdienės kalbos žodžius (čia – ten, dešinėje – kairėje, ant – po, prieš – už, aukštai – žemai, virš, šalia).	Žodis. Mokomasi vartoti daiktų vietą nusakančius kasdienės kalbos žodžius (čia – ten, dešinėje – kairėje, ant – po, prieš – už, aukštai – žemai, viršuje – vidury – apačioje, virš, šalia). Mokomasi taisyklingai užrašyti daiktavardžių vienaskaitos vietininką su galūnėmis -e, -yje, -ėje, -oje, -uje.	Žodis. Mokomasi vartoti daiktų vietą nusakančius kasdienės kalbos žodžius (čia – ten, dešinėje – kairėje, ant – po, prieš – už, aukštai – žemai, viršuje – vidury – apačioje, virš, šalia). Mokomasi taisyklingai užrašyti daiktavardžių vienaskaitos vietininką su galūnėmis -e, -yje, -ėje, -oje, -uje. Mokomasi pavadinti tašką, atkarpą, kvadratą, trikampį, skritulį, kubą, rutulį.
Tekstas. Mokomasi užrašyti adresą ant laiško / siuntinio.	Tekstas. Mokomasi užrašyti adresą ant laiško / siuntinio.	Tekstas. Nagrinėjant neilgus teksto sakinius mokomasi kelti klausimus sakinio žodžiams ir suprasti, kad sakinio žodžiai vieni su kitais susiję ir yra derinami tarpusavyje. Mokomasi užrašyti adresą ant laiško / siuntinio. Mokomasi sekti pasaką.

3 tema. Medžiagos ir prietaisai Jutimais (rega, klausia, uosle, lytėjimu, ragavimu) nustatomi kasdienėje aplinkoje aptinkamų medžiagų požymiai, jų lyginimas. Kiekis, svoris, ilgis, dydis. Buities prietaisai, jų veikimas. Buities prietaisų instrukcijos. Nesklandumai buityje. Prietaisų gedimai. Komunikacinės intencijos: kaip paklausti, ar ką galima, leidžiama daryti; kaip leisti, duoti leidimą ir kaip neleisti, neduoti leidimo; kaip išreikšti, kad kas yra (ne)leidžiama; kaip pasikviesti pagalbą, įvykus avarijai buityje. Pasirinkti Anzelmo Matučio eilėraščiai. Lietuvių mįslės. Kęstučio Kasparavičiaus „Trumpos istorijos“ (pasirinktas kūrinys).		
Garsas. Mokomasi taisyklingai tarti žodžius su minkštumo ženklų.	Garsas. Mokomasi taisyklingai tarti žodžius su minkštumo ženklų.	Garsas. Mokomasi taisyklingai tarti žodžius su minkštumo ženklų.
Žodis. Mokomasi taisyklingai tarti ir vartoti dažniausius kiekinius ir kelintinius skaitvardžius.	Žodis. Mokomasi taisyklingai užrašyti žodžius su minkštumo ženklų, išskyrus atvejus, kai minkštumo ženklas yra prieš dvibalsius. Mokomasi taisyklingai tarti ir vartoti dažniausius kiekinius ir kelintinius skaitvardžius.	Žodis. Mokomasi taisyklingai užrašyti žodžius su minkštumo ženklų, išskyrus atvejus, kai minkštumo ženklas yra prieš dvibalsius. Mokomasi taisyklingai tarti ir vartoti dažniausius kiekinius ir kelintinius skaitvardžius. Mokomasi skirti žodžius, reiškiančius veiksmą, daiktų, požymių pavadinimus.
Tekstas. Mokomasi sudaryti sąrašą.	Tekstas. Mokomasi skaityti ir suprasti instrukcijas. Mokomasi sudaryti sąrašą.	Tekstas. Mokomasi skaityti ir suprasti instrukcijas. Mokomasi paaiškinti, kam skirtas ir kaip veikia kuris prietaisas. Mokomasi sudaryti sąrašą. Mokomasi deklamuoti eilėraštį arba užminti mįslės.
4 tema. Žmogaus sveikata ir saugumas. Žmogaus kūno dalys, negalavimai, būsenos ir pojūčiai. Higiena. Maistas ir mityba; valgiaraštis; maisto produktai, jų galiojimo laikas. Vaisiai ir daržovės. Atsargumas buityje, gatvėje, gamtoje, sportuojant. Tinkama apranga ir avalynė. Tvarkingumas, saugumas. Komunikacinės intencijos: kaip išreikšti savo pojūčius, kaip paklausti, ar kam ką skauda; kaip paprašyti pagalbos; kaip paaiškinti, kas atsitiko. Kaip pasiūlyti vaišintis, kaip priimti pasiūlymą ir kaip jo atsisakyti, kaip padėkoti už vaišes. Pasirinkta smulkioji tautosaka (kūno dalių mįslės, patarlės, skaičiuotės). Kazio Binkio „Atsiskyrėlis Antanėlis“. Pasirinktos lietuvių pasakos (pavyzdžiui, „Katinėlis ir gaidelis“).		
Garsas. Mokomasi taisyklingai pasakyti ir užrašyti žodžius su priebalsių samplaikomis.	Garsas. Mokomasi taisyklingai pasakyti ir užrašyti žodžius su priebalsių samplaikomis.	Garsas. Mokomasi taisyklingai pasakyti ir užrašyti žodžius su priebalsių samplaikomis.
Žodis. Praktiškai susipažįstama su dažniausiais žodžių darybos būdais.	Žodis. Praktiškai susipažįstama su dažniausiais žodžių darybos būdais.	Žodis. Praktiškai susipažįstama su dažniausiais žodžių darybos būdais. Mokomasi taisyklingai užrašyti

		dažnai vartojamus šios temos žodžius, ypač darinius.
Tekstas. Mokomasi skaityti ir suprasti valgiaraščius. Mokomasi parašyti kvietimą į pobūvį ir padėkos laiškėlį.	Tekstas. Mokomasi skaityti ir suprasti valgiaraščius. Mokomasi pasakoti, kaip gaminamas mėgstamas patiekalas, užrašyti receptą. Mokomasi parašyti kvietimą į pobūvį ir padėkos laiškėlį.	Tekstas. Mokomasi skaityti ir suprasti valgiaraščius. Mokomasi pasakoti, kaip gaminamas mėgstamas patiekalas, užrašyti receptą. Mokomasi parašyti kvietimą į pobūvį ir padėkos laiškėlį. Mokomasi pasakoti apie laimingai pasibaigusį nutikimą, pavyzdžiui, „Kaip aš kartą...“. Taikoma paprasčiausia pasakojimo sandara: kaip įvykis prasidėjo, kas atsitiko, t. y., kaip veiksmas vyko, ir kaip baigėsi.

32.7. Kalbinio ir kultūrinio ugdymo turinys ir veiklos 3 klasėje.

Kalbinio ir kultūrinio ugdymo turinys ir veiklos		
30–34 val.	60–68 val.	90–102 val.
1 tema. Žmogus ir gamta Aplinkinis pasaulis. Gyvenamosios vietos ir Lietuvos gamta. Lietuvos augalai ir gyvūnai. Aplinkos tausojimas. Pagarba gyvybei. Namų augintiniai. Komunikacinės intencijos: kaip pateikti pavyzdžius; kaip nusakyti dydį, plotį, aukštį, formą; kaip patarti ką nors daryti, kaip padrašinti ką nors daryti. Janinos Degutytės „Nepalik mane“, Leonardo Gutausko pasirinkta pasaka.		
Garsas. Įtvirtinamas supratimas apie lietuvių kalbos garsinę sandarą: balsius, priebalsius, ilguosius, trumpuosius balsius, dvibalsius. Mokomasi taisyklingai užrašyti žodžius su minkštumo ženklu.	Garsas. Įtvirtinamas supratimas apie lietuvių kalbos garsinę sandarą: balsius, priebalsius, ilguosius, trumpuosius balsius, dvibalsius. Mokomasi taisyklingai užrašyti žodžius su minkštumo ženklu.	Garsas. Įtvirtinamas supratimas apie lietuvių kalbos garsinę sandarą: balsius, priebalsius, ilguosius, trumpuosius balsius, dvibalsius. Mokomasi taisyklingai užrašyti žodžius su minkštumo ženklu.
Žodis. Susipažįstama su dažniausiais žodžių darybos būdais: žodis gali keisti galūnę; iš vieno žodžio galima padaryti kitą žodį (pavyzdžiui, mama – mamytė, saulė – pasaulis, eiti – išeiti, gražus – negražus ir pan.).	Žodis. Susipažįstama su dažniausiais žodžių darybos būdais: žodis gali keisti galūnę; iš vieno žodžio galima padaryti kitą žodį (pavyzdžiui, mama – mamytė, saulė – pasaulis, eiti – išeiti, gražus – negražus ir pan.). Mokomasi taisyklingai užrašyti sudurtinius žodžius be jungiamųjų balsių (rugsėjis) ir su jungiamąja balse (i) (rugiagėlė).	Žodis. Supažindinama su sąvokomis: giminiški žodžiai, šaknis, galūnė, priesaga, priešdėlis. Susipažįstama su dažniausiais žodžių darybos būdais: žodis gali keisti galūnę; iš vieno žodžio galima padaryti kitą žodį (pavyzdžiui, mama – mamytė, saulė – pasaulis, eiti – išeiti, gražus – negražus ir pan.). Mokomasi taisyklingai užrašyti sudurtinius žodžius be

	Mokomasi taisyklingai tarti ir užrašyti dažnesnius augalų ir gyvūnų pavadinimus, gyvūnų vardus.	jungiamųjų balsių (rugsėjis) ir su jungiamąja balse (i)a (rugiagėlė). Nagrinėjami augalų ir gyvūnų pavadinimai, jų daryba. Mokomasi taisyklingai tarti ir užrašyti dažnesnius augalų ir gyvūnų pavadinimus, gyvūnų vardus.
Tekstas. Mokomasi taisyklingai intonuoti sakinius, sakinio gale rašyti reikiamus skyrybos ženklus. Mokomasi apibūdinti gerai žinomą augalą arba gyvūną.	Tekstas. Mokomasi taisyklingai intonuoti sakinius, sakinio gale rašyti reikiamus skyrybos ženklus. Mokomasi apibūdinti gerai žinomą augalą, gyvūną, vietą; kurti pasaką / pasakojimą apie pasirinktą augalą ar gyvūną.	Tekstas. Mokomasi taisyklingai intonuoti sakinius, sakinio gale rašyti reikiamus skyrybos ženklus. Mokomasi vertinti skaitomų tekstų turinį, pateikti pavyzdžių. Mokomasi apibūdinti gerai žinomą augalą, gyvūną, vietą; kurti pasaką (pasakojimą) apie pasirinktą augalą ar gyvūną.
2 tema. Mokymasis ir laisvalaikis Mokymasis, mokymosi įstaigos. Mokomųjų dalykų (matematikos, gamtos pažinimo, istorijos ir kt.) sąvokos lietuviškai. Vadovėlio užduočių skaitymas ir vertimas į lietuvių kalbą. Užklausinė veikla. Būreliai ir kt. Mokinių interesai, pomėgiai. Sportas. Komunikacinės intencijos: kaip paklausti, ar atsimena ką, ar užmiršo; kaip paklausti apie galimybę ir kaip atsakyti; kaip išreikšti (ne)tikrumą; kaip paklausti, ar privaloma, ir kaip išreikšti privalėjimą; kaip išreikšti (ne)galimybę ką (pa)daryti. Kazio Sajos „Ei, slėpkitės!“ Stepo Zobarsko „Riestaūsis sūnus“.		
Garsas. Paprasčiausi priebalsių asimiliacijos atvejai (išbėgo, užsuko, apdengė, vežti, nešdavo ir kt.). Mokomasi taisyklingai tarti ir užrašyti.	Garsas. Paprasčiausi priebalsių asimiliacijos atvejai (išbėgo, užsuko, apdengė, vežti, nešdavo ir kt.). Mokomasi taisyklingai tarti ir užrašyti.	Garsas. Paprasčiausi priebalsių asimiliacijos atvejai (išbėgo, užsuko, apdengė, vežti, nešdavo ir kt.). Mokomasi taisyklingai tarti ir užrašyti.
Žodis. Kalbos dalis – daiktavardis, jo giminės, skaičiai ir linksniai. Mokomasi taisyklingai užrašyti dažniau vartojamus daiktavardžio linksnius.	Žodis. Kalbos dalis – daiktavardis, jo giminės, skaičiai ir linksniai. Mokomasi taisyklingai užrašyti dažniau vartojamus daiktavardžio linksnius.	Žodis. Kalbos dalis – daiktavardis, jo giminės, skaičiai ir linksniai. Mokomasi taisyklingai užrašyti dažniau vartojamus daiktavardžio vienaskeitos ir daugiskaitos linksnius; įsidėmėtinos rašybos žodžius: dviese, trise, keturiese, žemyn, aukšty, keletas.
Tekstas. Mokomasi taisyklingai intonuoti sakinius, perteikti skaityto kūrinio turinį.	Tekstas. Mokomasi taisyklingai intonuoti sakinius. Mokomasi perteikti skaityto kūrinio turinį, pateikti	Tekstas. Mokomasi taisyklingai intonuoti sakinius, atskirti neišplėstines vienaarūšes sakinio dalis.

Mokomasi paaiškinti žaidimo taisykles; paaiškinti, kas atsitiko.	pavyzdžių. Mokomasi perteikti informaciją, kurti dalykinius tekstus (pavyzdžiui, paaiškinti ir užrašyti žaidimo taisykles). Mokomasi paaiškinti, kas atsitiko.	Mokomasi perteikti skaitytų kūrinių turinį, vertinti veikėjų poelgius ir vertybes, pateikti pavyzdžių. Mokomasi perteikti informaciją, kurti dalykinius tekstus (pavyzdžiui, paaiškinti ir užrašyti žaidimo taisykles). Stebimos sporto varžybos, mokomasi jas aptarti, pakomentuoti. Mokomasi paaiškinti įvykį, parašyti trumpą informacinį laiškėlį (žinutę) apie tai, kas atsitiko.
3 tema. Žymūs Lietuvos žmonės Lietuvos istorinės asmenybės, jų svarba kuriant Lietuvą. Žymiausi meno žmonės (Mikalojus Konstantinas Čiurlionis ir kt.); iškilūs dvasininkai (Jurgis Matulaitis, Teofilus Matulionis). Žymiausi šiandienos žmonės (menininkai, sportininkai ir kiti). Komunikacinės intencijos: kaip pasiteirauti apie kieno nors svarbą, charakterį, išvaizdą; kaip apibūdinti žmogaus išvaizdą, būdo bruožus; kaip išreikšti laiko nuoseklumą pasakojant įvykį. Gintarės Adomaitytės „Kelio dulkės, baltos rožės“ ar kita knyga apie žymias asmenybes. Pasirinkti tekstai iš trilogijos „Lietuviški žvangučiai“.		
Garsas. Mokomasi taisyklingai tarti ir kirčiuoti žymių Lietuvos žmonių vardus ir pavardes.	Garsas. Mokomasi taisyklingai tarti ir kirčiuoti žymių Lietuvos žmonių vardus ir pavardes.	Garsas. Mokomasi taisyklingai tarti ir kirčiuoti žymių Lietuvos žmonių vardus ir pavardes.
Žodis. Kalbos dalis – būdvardis, jo kaitymas ir derinimas su daiktavardžiu.	Žodis. Kalbos dalis – būdvardis, jo kaitymas ir derinimas su daiktavardžiu. Mokomasi taisyklingai užrašyti dažniau vartojamus būdvardžių linksnius.	Žodis. Kalbos dalis – būdvardis, jo kaitymas ir derinimas su daiktavardžiu. Mokomasi taisyklingai užrašyti dažniau vartojamus būdvardžių vienaskaitos ir daugiskaitos linksnius.
Tekstas. Mokomasi tinkamai kelti klausimus sakinio žodžiams; tinkamai intonuoti. Mokomasi vertinti skaitomo teksto turinį, veikėjų poelgius ir vertybes, savo nuomonę pagrįsti pavyzdžiais.	Tekstas. Mokomasi tinkamai kelti klausimus sakinio žodžiams, pažinti neišplėstines vienaarūšes sakinio dalis (išvardijimą); tinkamai intonuoti. Mokomasi vertinti skaitomo teksto turinį, veikėjų poelgius ir vertybes, savo nuomonę pagrįsti pavyzdžiais. Mokomasi pasakoti apie žmogų, apibūdinti jo išvaizdą ir būdo bruožus. Mokomasi pasakoti tema „Man ši asmenybė yra autoritetas“.	Tekstas. Mokomasi tinkamai kelti klausimus sakinio žodžiams, pažinti ir skirti neišplėstines vienaarūšes sakinio dalis (išvardijimą); tinkamai intonuoti. Mokomasi vertinti skaitomų tekstų turinį, veikėjų poelgius ir vertybes, savo nuomonę pagrįsti pavyzdžiais. Mokomasi glaustai atpasakoti negrožinio teksto turinį, pasakyti jo temą, suformuluoti pagrindinę mintį. Mokomasi pasakoti apie

		žmogų, apibūdinti jo išvaizdą ir būdo bruožus. Mokomasi pasakoti tema „Man ši asmenybė yra autoritetas“. Mokomasi diskutuoti su kultūros įžymybe (virtualiai arba realiai).
4 tema. Kelionė į Lietuvą Kelias, vietos nurodymas, kryptis. Atostogos Lietuvoje. Transporto priemonės, atvykimas ir išvykimas, dokumentai. Viešasis transportas Vilniuje. Lietuvos etnografiniai regionai. Lietuvos tradiciniai amatai. Lietuviški tradiciniai valgiai. Vaišinimosi papročiai, tradicinis etiketas prie stalo. Komunikacinės intencijos: kaip paklausti, kaip patekti į vieną ar kitą vietą; kaip pasitikslinti, ar eina / važiuoja teisingu keliu; kaip parodyti kelią kitiems; kaip pasisiūlyti padėti, kaip priimti siūlomą pagalbą ir jos atsisakyti; kaip padėkoti už paslaugą ir kaip atsakyti, kai padėkojama už paslaugą. Vytautės Žilinskaitės „Kelionė į Tandadriką“. Prano Mašiotio „Pajūriais pamariais“.		
Garsas. Klausantis tarminių tekstų plečiamas supratimas apie lietuvių kalbos garsinę sandarą.	Garsas. Klausantis tarminių tekstų plečiamas supratimas apie lietuvių kalbos garsinę sandarą.	Garsas. Klausantis tarminių tekstų plečiamas supratimas apie lietuvių kalbos garsinę sandarą.
Žodis. Kalbos dalis – veiksmažodis. Mokomasi taisyklingai pasakyti dažniau vartojamų veiksmažodžių esamąjį, būtajį kartinį, būtajį dažninį ir būsimąjį laiką.	Žodis. Kalbos dalis – veiksmažodis. Mokomasi taisyklingai vartoti esamojo, būtojo kartinio, būtojo dažninio ir būsimąjo laiko veiksmažodžius. Mokomasi taisyklingai užrašyti vietovardžius, apie kuriuos kalbama (miestų, kaimų, gatvių, upių, ežerų ir kitus pavadinimus).	Žodis. Kalbos dalis – veiksmažodis. Mokomasi taisyklingai vartoti esamojo, būtojo kartinio, būtojo dažninio ir būsimąjo laiko veiksmažodžius (visų asmenų), taisyklingai juos užrašyti. Mokomasi taisyklingai užrašyti vietovardžius, apie kuriuos kalbama (miestų, kaimų, gatvių, upių, ežerų ir kitus pavadinimus).
Tekstas. Mokomasi pagal sakymo tikslą sudaryti sakinius, kuriais galima ko nors paklausti, paprašyti, paraginti ir t. t., taisyklingai juos intonuoti. Klausomasi pasakojimų apie Lietuvos etnografinius regionus ir tradicijas. Mokomasi išreikšti nuomonę apie pasakojimų turinį. Tyrinėjamas Vilniaus miesto planas. Mokomasi suprasti ir perskaityti užrašus mieste, užrašus miesto plane, nurodyti	Tekstas. Mokomasi pagal sakymo tikslą sudaryti sakinius, kuriais galima ko nors paklausti, paprašyti, paraginti ir t. t., taisyklingai juos intonuoti ir sakinio gale rašyti reikiamus skyrybos ženklus. Mokomasi vertinti skaitomų tekstų turinį, veikėjų poelgius ir vertybes, savo nuomonę pagrįsti pavyzdžiais. Klausomasi pasakojimų apie Lietuvos etnografinius regionus ir tradicijas. Mokomasi apibendrinti šių pasakojimų turinį ir išreikšti savo nuomonę.	Tekstas. Mokomasi pagal sakymo tikslą sudaryti sakinius, kuriais galima ko nors paklausti, paprašyti, paraginti ir t. t., taisyklingai juos intonuoti ir sakinio gale rašyti reikiamus skyrybos ženklus. Mokomasi vertinti skaitomų tekstų turinį, veikėjų poelgius ir vertybes, savo nuomonę pagrįsti pavyzdžiais. Skaitoma / klausomasi pasakojimų apie Lietuvos etnografinius regionus ir tradicijas. Mokomasi glaustai

maršrutą (pažymėti miesto plane ir paaiškinti).	Tyrinėjamas Vilniaus miesto planas. Mokomasi suprasti ir perskaityti užrašus mieste, užrašus miesto plane, nurodyti maršrutą (pažymėti miesto plane ir paaiškinti).	atpasakoti šių tekstų turinį, jį apibendrinti ir išreikšti savo nuomonę. Tyrinėjamas gyvenamosios vietovės ir Lietuvoje pasirinktos vietos planas, Vilniaus miesto planas. Nagrinėjamos naudojimosi Vilniaus miesto transportu taisyklės. Mokomasi suprasti ir perskaityti užrašus mieste, užrašus miesto plane, nurodyti maršrutą (pažymėti miesto plane ir paaiškinti).

32.8. Kalbinio ir kultūrinio ugdymo turinys ir veiklos 4 klasėje.

Kalbinio ir kultūrinio ugdymo turinys ir veiklos		
30–34 val.	60–68 val.	90–102 val.
1 tema. Aš – Asmuo Mano išvaizda, pomėgiai. Kasdien patiriami pojūčiai, pagrindiniai jausmai, nuotaikos; jų priežastys. Norai; charakteris, būdas. Išorinė charakteristika. Asmens tapatybė (tautybė, pilietybė, amžius, socialinė padėtis, kur mokosi, adresas). Pilietis, išeivis. Komunikacinės intencijos: kaip išreikšti (ne)pasitenkinimą; kaip paklausti, ar kas kuo (ne)patenkintas; kaip išreikšti baimę ir kaip nuraminti; kaip apgailestauti, užjausti, atsakyti užjaučiant. Kaip užpildyti dokumentus, susijusius su svarbiausia asmenine informacija. Pasirinktas Bitės Vilimaitės apsakymas. Vytauto V. Landsbergio „Gediminas ir keturi seneliai“.		
Garsas. Įtvirtinamas supratimas apie lietuvių kalbos garsinę sandarą, supažindinama su mišriaisiais dvigarsiais.	Garsas. Įtvirtinamas supratimas apie lietuvių kalbos garsinę sandarą, supažindinama su mišriaisiais dvigarsiais.	Garsas. Įtvirtinamas supratimas apie lietuvių kalbos garsinę sandarą, supažindinama su mišriaisiais dvigarsiais. Mokomasi taisyklingai tarti ir rašyti žodžius su mišriaisiais dvigarsiais.
Žodis. Įvardis. Mokomasi taisyklingai vartoti ir užrašyti: aš, manęs, mano, man, mane; tu, tavęs, tau, tave; savęs, sau, save. Mokomasi taisyklingai užrašyti: tautybė, pilietybė, pilietis, išeivis.	Žodis. Įvardis. Mokomasi taisyklingai vartoti ir užrašyti: aš, manęs, mano, man, mane; tu, tavęs, tau, tave; savęs, sau, save; kažkas, kas nors. Mokomasi taisyklingai užrašyti: tautybė, pilietybė, pilietis, išeivis; mąstyti, mįslingas; galbūt, turbūt.	Žodis. Įvardis. Mokomasi taisyklingai vartoti ir užrašyti: aš, manęs, mano, man, mane; tu, tavęs, tau, tave; savęs, sau, save; kažkas, kas nors. Mokomasi taisyklingai užrašyti: tautybė, pilietybė, pilietis, išeivis; mąstyti, mįslingas; galbūt, turbūt.
Tekstas. Mokomasi suprasti ir užpildyti paprastas anketas. Mokomasi pasakoti apie savo pomėgius.	Tekstas. Mokomasi suprasti ir užpildyti paprastas anketas. Mokomasi pasakoti apie savo pomėgius.	Tekstas. Mokomasi suprasti ir užpildyti paprastas anketas. Mokomasi papasakoti apie savo pomėgius, šeimą, giminės

	Mokomasi vertinti skaitomų tekstų turinį, veikėjų poelgius ir vertybes.	istoriją. Mokomasi vertinti skaitomų tekstų turinį, veikėjų poelgius ir vertybes. Mokomasi išsakyti savo nuomonę apie perskaitytą knygą.
2 tema. Žmonių gyvenimas kartu Žmonių tarpusavio santykiai: pagarba, teisingumas, atsakomybė, pagalba. Draugiškas bendravimas ir veikla su kitais – draugais, šeimos nariais, kitais suaugusiaisiais; dalyvavimas klasės, mokyklos bendruomenės gyvenime, taikus konfliktų sprendimas. Elgesys, kuris palaiko draugystę ir kuris ją ardo. Ginčų sprendimas, susitarimas. Artimiausios aplinkos (šeimos, klasės, mokyklos bendruomenės) gyvenimo faktai ir įvykiai (draugai ir draugystė, šeimos narių jausmai, šeimos rūpesčiai ir šventės). Komunikacinės intencijos: kaip pristatyti ką kam, supažindinti ką su kuo; kaip atsakyti į įprastus pasakymus; kaip atsiprašyti ir kaip atsakyti į atsiprašymą; kaip padėkoti už paslaugą ir kaip atsakyti, kai padėkojama už paslaugą; kaip perduoti kam nors linkėjimus ir kaip atsakyti, kai prašoma perduoti linkėjimus; kaip palinkėti gero ir kaip atsakyti į palinkėjimą, atsisveikinti; kaip išreikšti pagarbą. Pasirinkta Antano Vaičiulaičio pasaka. Kęstučio Kasparavičiaus „Trumpos istorijos“ (pasirinktas kūrinys). Eduardo Mieželaičio „Zuikis Puikis“.		
Garsas. Mokant pasakyti trumpą viešąją kalbą (sveikinimą) tobulinama tartis, taisomos kirčiavimo klaidos.	Garsas. Mokant pasakyti trumpą viešąją kalbą (sveikinimą) tobulinama tartis, taisomos kirčiavimo klaidos.	Garsas. Mokant pasakyti trumpą viešąją kalbą (sveikinimą) tobulinama tartis, taisomos kirčiavimo klaidos.
Žodis. Mokomasi taisyklingai vartoti dažnesniusrieveiksmius. Mokomasi taisyklingai ištarti lietuviškus vardus ir pavardes (pažįstamų žmonių).	Žodis. Kalbos dalis –rieveiksmis. Mokomasi taisyklingai vartoti dažnesniusrieveiksmius. Mokomasi taisyklingai ištarti lietuviškus vardus ir pavardes (pažįstamų žmonių).	Žodis. Kalbos dalis –rieveiksmis (vietos, laiko, būdo). Mokomasi taisyklingai vartoti ir užrašyti dažnesniusrieveiksmius. Mokomasi taisyklingai ištarti ir užrašyti lietuviškus vardus ir pavardes (pažįstamų žmonių).
Tekstas. Kreipiniai. Mokomasi pažinti kreipinį, taisyklingai intonuoti. Kuriamos klasės taisyklės, rengiami klasės seniūno rinkimai. Mokomasi pasakyti sveikinimą vardadienio ar gimtadienio proga, perduoti linkėjimus.	Tekstas. Kreipiniai. Mokomasi pažinti kreipinį, dialogą, taisyklingai intonuoti. Mokomasi išsakyti savo nuomonę apie skaitomo kūrinio turinį. Kuriamos klasės taisyklės, rengiami klasės seniūno rinkimai. Mokomasi paaiškinti procesą, išsakyti savo nuomonę. Mokomasi pasakyti sveikinimą vardadienio ar gimtadienio proga; parašyti trumpą padėkos laiškelį; perduoti linkėjimus.	Tekstas. Kreipiniai. Mokomasi išskirti kreipinį, pažinti dialogą, suprasti jo skyrybą; taisyklingai intonuoti. Mokomasi vertinti skaitomų kūrinų turinį, veikėjų poelgius ir vertybes, savo nuomonę pagrįsti pavyzdžiais. Kuriamos klasės taisyklės, rengiami klasės seniūno (ir kitų pareigybių) rinkimai. Mokomasi aptarti įvykį, paaiškinti procesą, išsakyti savo nuomonę. Mokomasi pasakyti sveikinimą

		vardadienio ar gimtadienio proga; parašyti trumpą padėkos laiškėlį; perduoti linkėjimus.
3 tema. Mes ir Lietuvos istorija Visuomenė, tėvynė, giminė, valstybė, sostinė, himnas, herbas, vėliava. Didieji Lietuvos istorijos tarpsniai. Lietuvos nepriklausomybė, laisvė, valdžia. Konstitucija. Lietuvos valstybės atkūrimas. Lietuvos kariuomenė. Taika, karas, kaimynai, politika, demokratija, teismas. Prezidentas, parlamentas, vyriausybė. Lietuvos valstybinės šventės ir atmintinos datos. Komunikacinės intencijos: kaip patvirtinti, pritarti ir kaip nepritarti; kaip paklausti, ar kas (ne)pritaria; kaip paklausti, ar kas nustebęs; kaip išreikšti nuomonę. Lietuvių padavimai „Kaip kunigaikštis Gediminas įkūrė Vilnių“, „Palanga – Birutės tėviškė“ (ar kt.). Balio Sruogos „Giesmė apie Gediminą“. Pasirinktos sakmės (pavyzdžiui, iš knygos „Sužeistas vėjas“).		
Garsas. Klausantis raiškiai skaitomų tekstų ir juos skaitant, įtvirtinamas supratimas apie lietuvių kalbos garsinę sandarą, tobulinama tartis.	Garsas. Klausantis raiškiai skaitomų tekstų ir juos skaitant, įtvirtinamas supratimas apie lietuvių kalbos garsinę sandarą, tobulinama tartis. Pagal pavyzdį mokomasi taisyklingai kirčiuoti temos žodžius.	Garsas. Klausantis raiškiai skaitomų tekstų ir juos skaitant, įtvirtinamas supratimas apie lietuvių kalbos garsinę sandarą, tobulinama tartis. Pagal pavyzdį mokomasi taisyklingai kirčiuoti temas žodžius, jų kirčiavimą pasitikrinti žodyne. Mokomasi taisyklingai tarti ir užrašyti žodžius su priesagomis -ininkas,-inis,-ė
Žodis. Mokomasi palyginti svarbiausias temos sąvokas mokymo kalba ir lietuvių kalba.	Žodis. Mokomasi palyginti svarbiausias temos sąvokas mokymo kalba ir lietuvių kalba.	Žodis. Mokomasi atpažinti lietuviškus ir tarptautinius žodžius; palyginti svarbiausias temas sąvokas mokymo kalba ir lietuvių kalba.
Tekstas. Atliekamas interviu: tėvai ir artimieji klausinėjami apie reikšmingiausias Lietuvos istorijos asmenybes ir kodėl tokiomis jas laiko; atsakymai užsirašomi. Atlikta apklausa pristatoma klasėje. Namuose randami „istoriniai“ daiktai, mokomasi juos apibūdinti ir paaiškinti, kodėl jie svarbūs, arba mokomasi raiškiai skaityti kūrinio fragmentą.	Tekstas. Mokomasi tinkamai kelti klausimus sakinio žodžiams, rašyti kablelį prieš jungtukus: o, bet, tačiau, kad. Atliekamas interviu: tėvai ir artimieji klausinėjami apie reikšmingiausias Lietuvos istorijos asmenybes ir kodėl tokiomis jas laiko; atsakymai užsirašomi. Remiantis atlikta apklausa, mokomasi samprotauti apie reikšmingiausias Lietuvos istorijos asmenybes. Namuose randami „istoriniai“ daiktai, mokomasi juos apibūdinti ir paaiškinti, kodėl jie svarbūs.	Tekstas. Mokomasi nagrinėti sakinį, tinkamai keliant klausimus sakinio žodžiams, rašyti kablelį prieš jungtukus: o, bet, tačiau, kad. Atliekamas interviu: tėvai ir artimieji klausinėjami apie reikšmingiausias Lietuvos istorijos asmenybes ir kodėl tokiomis jas laiko; atsakymai užsirašomi. Remiantis atlikta apklausa, mokomasi samprotauti apie reikšmingiausias Lietuvos istorijos asmenybes. Namuose randami „istoriniai“ daiktai, mokomasi juos apibūdinti ir paaiškinti, kodėl

	Mokomasi samprotauti aptariant savo šeimos istoriją ir susiejant ją su Lietuvos istorija. Kuriama istorinio įvykio inscenizacija arba mokomasi raiškiai skaityti kūrinio fragmentą.	jie svarbūs. Mokomasi samprotauti aptariant savo šeimos istoriją ir susiejant ją su Lietuvos istorija. Mokomasi palyginti Lietuvos istorijos įvykius su gyvenamosios šalies įvykiais. Mokomasi perteikti matyto filmo turinį, išsakyti savo nuomonę. Kuriama istorinio įvykio inscenizacija; mokomasi raiškiai skaityti kūrinio fragmentą.
4 tema. Mes ir mūsų kultūra Lietuviai – baltų kilmės tauta. Lietuvių kalba – seniausia iš visų gyvų indoeuropiečių kalbų. Vilniaus universitetas – vienas iš seniausių Europoje. Vilniaus senamiestis – UNESCO pasaulio paveldo sąrašė. Menas: muzika, dailė ir kt. Koncertai, parodos, spektakliai, filmai. Sportas. Lietuviškos pasakos, dainos, šokiai... Lietuvos tradiciniai amatai. Lietuvos kultūriniai fenomenai: Dainų šventė, Užgavėnės, Joninės (Rasos). Komunikacinės intencijos: kaip paklausti nuomonės; kaip pabrėžti, akcentuoti; kaip palyginti; kaip apibendrinti; kaip pasidžiaugti, pasididžiuoti. Pasirinkti Janinos Degutytės, Sigito Gedos, Leonardo Gutausko eilėraščiai. Pasirinkta stebuklų pasaka (pavyzdžiui, iš knygos „Gulbė karaliaus pati“).		
Garsas. Klausantis raiškiai skaitomų tekstų, dainuojamų liaudies dainų, taip pat deklamuojuojant, skaitant, dainuojant įtvirtinamas ir plečiamas supratimas apie lietuvių kalbos garsinę sandarą. Mokomasi išgirsti ir suprasti garsų sąskambius eiliuotoje kalboje.	Garsas. Klausantis raiškiai skaitomų tekstų, dainuojamų liaudies dainų, taip pat deklamuojuojant, skaitant, dainuojant įtvirtinamas ir plečiamas supratimas apie lietuvių kalbos garsinę sandarą. Mokomasi išgirsti ir suprasti garsų sąskambius eiliuotoje kalboje. Toliau tobulinama tartis: taisomi tarties trūkumai, pagal pavyzdį mokomasi taisyklingai kirčiuoti sunkiau kirčiuojamus žodžius.	Garsas. Klausantis raiškiai skaitomų tekstų, dainuojamų liaudies dainų, taip pat deklamuojuojant, skaitant, dainuojant įtvirtinamas ir plečiamas supratimas apie lietuvių kalbos garsinę sandarą. Mokomasi išgirsti ir suprasti garsų sąskambius eiliuotoje kalboje. Toliau tobulinama tartis: taisomi tarties trūkumai, pagal pavyzdį mokomasi taisyklingai kirčiuoti sunkiau kirčiuojamus žodžius, jų kirčiavimą pasitikrinti žodyne.
Žodis. Mokomasi pažinti tradicinę Lietuvos kultūrą žyminčius pavadinimus.	Žodis. Mokomasi pažinti tradicinę Lietuvos kultūrą žyminčius pavadinimus.	Žodis. Mokomasi pažinti senus, tradicinę Lietuvos kultūrą žyminčius žodžius (valgių, amatų, švenčių ir pan. pavadinimus).
Tekstas. Mokomasi perteikti filmo, skaityto teksto apie Lietuvos kultūrą turinį. Mokomasi tinkamai kelti	Tekstas. Susipažįstama su Lietuvos kultūra (pasirinkta tema) ir mokomasi aptarti tai, su kuo	Tekstas. Mokomasi vartoti išplėstinius sakinius. Susipažįstama su Lietuvos kultūra (pasirinkta tema,

klausimus sakinio žodžiams, rašyti kablelį prieš jungtukus o, bet, tačiau, kad.	susipažinta. Mokomasi perteikti filmo, skaityto teksto apie Lietuvos kultūrą turinį. Mokomasi „ambasadoriauti“ – parengti ir pristatyti programą apie Lietuvą savo kitataučiams draugams.	pavyzdžiui, „Vilniaus universiteto bibliotekoje“) ir mokomasi aptarti bei įvertinti tai, su kuo susipažinta. Mokomasi perteikti filmo, skaityto teksto apie Lietuvos kultūrą turinį ir argumentuotai išreikšti savo nuomonę. Mokomasi išversti trumpus kūrinius iš vienos kalbos į kitą (iš lietuvių kalbos – į mokymo kalbą ir atvirkščiai). Mokomasi „ambasadoriauti“ – parengti ir pristatyti programą apie Lietuvą savo kitataučiams draugams.

33. Pasiekimų vertinimas.

33.1. Kalbos žinias ir gebėjimus mokiniai parodo, kai supranta ir vartoja kalbą įvairiuose kontekstuose, apimančiuose nagrinėtas temas, kai suvokia jų abstrakčiasias sąvokas, supranta ir reiškia komunikacines intencijas.

33.2. Pradinio ugdymo(si) pasiekimų vertinimui ir įsivertinimui ypač tinka porfolio – aplankas, kuriame mokiniai kaupia savo darbus, o kiekvieno mokymo(si) etapo (temos) pabaigoje aplanką aptaria kartu su mokytoju, pasako, ką jau moka lietuviškai. Taip mokiniai ne tik apžvelgia ir pakartoja kalbinę medžiagą, bet ir pasidžiaugia tuo, ką išmoko. Taikant porfolio formuojami savistabos įgūdžiai – mokinys pratinamas sekti ir fiksuoti savo pasiekimus ir pažangą. Aplankus galima laikyti klasėje, tėvai susipažįsta su vaiko pasiekimais lankydamiesi mokykloje. Ugdymo procese pradinukams labai svarbus mokytojo žodis, ypač viešas, visiems girdint pasakytas jo pažangos įvertinimas, konkretus pagyrimas.

33.3. Baigiant mokslo metus kiekvieno mokinio komunikacinė kompetencija yra vertinama individualiai, pagal šios Programos pradinio ugdymo dalyje numatytus pasiekimų aprašus. Dera išlaikyti tinkamą proporciją tarp supratimo gebėjimų ir raiškos gebėjimų tikrinimo, nes mokiniai supranta daug daugiau nei geba išreikšti. Todėl jų pasiekimai ir pažanga turėtų būti vertinami įvairiais tarpusavyje derančiais būdais ir apimti kuo daugiau žinių ir gebėjimų. Per keletą paskutinių pamokų rekomenduojama:

33.3.1. atlikti klausymo testą, susiejant jį su pokalbiu nagrinėtomis temomis;

33.3.2. patikrinti skaitomų grožinio ir negrožinio tekstų supratimą;

33.3.3. įvertinti taisyklingo sakininės kalbos vartojimo pasiekimus (pavyzdžiui, kai mokiniai deklamuoja, vaidina / seka pasaką, kai sako sveikinimą / pasakoja ir panašiai);

33.3.4. įvertinti šios Programos Pradinio ugdymo dalyje numatytų tekstų rašymo ir taisyklingo rašytinės kalbos vartojimo pasiekimus, apibendrinant tekstus, sukauptus portfolio ir rašant baigiamąjį darbą. Pavyzdžiui, užpildant mokytojo pateiktą anketą ar rašant laišką tėvams arba mokytojui apie lietuvių kalbos mokymąsi. Skiriant rašto darbą, nurodoma tema (apie ką rašyti?), teksto žanras (kaip rašyti?) ir adresatas (kam rašyti?).

33.4. Nesėkmes dera aptarti asmeniškai su mokiniu arba kartu su jo tėvais (globėjais), nurodant tas sritis, kurios reikalauja daugiau dėmesio ir pastangų.

V SKYRIUS PROGRAMOS PAGRINDINIO UGDYMO DALIS

34. Programos pagrindinio ugdymo dalies paskirtis – apibrėžti 11–16 metų mokinių, kuriems teikiamas lituanistinis švietimas užsienyje, komunikavimo lietuvių kalba ir kultūrinės kompetencijos pasiekimus, ugdymo turinio apimtį ir ugdymo gaires.

35. Programos pagrindinio ugdymo dalies tikslas – toliau plėtoti pradiniame ugdyme įgytą supratimą apie žmonių gyvenimą Lietuvoje, istorinį ir kultūrinį žmonijos ir lietuvių tautos palikimą, gamtos ir žmogaus savitarpio ryšius; lietuvių literatūros pažinimą. Programos pagrindinio ugdymo dalimi siekiama sudaryti sąlygas mokiniams gilinti komunikavimo gebėjimus, suteikiančius galimybę vartoti lietuvių kalbą tam tikrose asmeninio bei viešojo gyvenimo situacijose, plėtoti kultūrinę kompetenciją, analizuoti ir vertinti Lietuvos istoriją ir dabartį. Kalbiniai gebėjimai yra itin reikšmingi mokinio asmenybinei, kultūrinei brandai ir lietuvių savimonės formavimuisi, o Lietuvos pažinimas leidžia formuoti ir išlaikyti glaudesnę ryšį su savo kilmės valstybe, branginti Lietuvos krašto gamtos, istorijos ir kultūros paveldą.

36. Siekiama, kad ugdydamiesi pagal Programos pagrindinio ugdymo dalį mokiniai:

36.1. vertintų kalbėjimą, skaitymą ir rašymą lietuvių kalba kaip asmeniškai svarbią veiklą; nuolat tobulintų savo kalbinius gebėjimus, įgytų lietuvių kalbos sistemos supratimo pagrindus;

36.2. gebėtų tinkamai ir taisyklinga kalba bendrauti su bendraamžiais ir kitais žmonėmis įprastose kasdienio gyvenimo, mokymosi ir kultūrinėse situacijose;

36.3. gebėtų sąmoningai ir sklandžiai skaityti ir suprasti grožinius, negrožinius ir žiniasklaidos tekstus, suvokti jų savitumą ir reikšmę;

36.4. domėtusi savo gyvenamosios vietovės, Lietuvos, Europos ir pasaulio istorine praeitimi, ugdytusi pagarbą praeities kartų kultūriniam palikimui; įžvelgtų skirtingas istorinių įvykių interpretacijas ir aiškintusi jų priežastis;

36.5. gebėtų kurti sakytinius ir rašytinius tekstus, aiškiai reikšdami mintis ir jausmus; perteiktų argumentuotą supratimą apie praeitį ir dabartį;

36.6. analizuotų Lietuvos, Europos ir kitų pasaulio regionų gamtinius ypatumus, socialinius ir ekonominius sanklodų panašumus ir skirtumus;

36.7. suvoktų demokratijos, humanizmo, pilietiškumo ir tautiškumo istorinę raidą bei reikšmę praeityje ir šiandieniam gyvenime; formuotųsi tvarų santykį su Lietuva, domėdamiesi Lietuvos visuomeninio gyvenimo aktualijomis.

37. Lituanistinio ugdymo turinį sudaro santykinai atskirtos, bet ugdymo procese integruojamos veiklos sritys:

37.1. klausymas (pokalbio ir klausomo teksto suvokimas, interpretavimas ir vertinimas);

37.2. kalbėjimas (komunikavimas, taisyklinga ir aiški tartis, sakinio teksto kūrimas);

37.3. skaitymas (skaitymo technika, grožinio ir negrožinio teksto suvokimas);

37.4. rašymas (rašymo technika, rašytinio teksto kūrimas);

37.5. kultūrinis ir pilietinis ugdymas (istorinės raidos supratimas, orientavimasis geografinėje aplinkoje, gamtos ir kraštovaizdžio pažinimas, visuomenės kultūros pažinimas, bendruomeniškumo kūrimas).

38. Kalbinė komunikacinė kompetencija yra kalbos mokymo(si) turinys plačiąja prasme. Komunikacinės kompetencijos sritys – lingvistinė, sociolingvistinė, sociokultūrinė, diskurso, strateginė kompetencijos – suponuoja ugdymo turinį ir ugdymo(si) procese suvokiamos kaip žinių, gebėjimų ir nuostatų visuma.

38.1. Lingvistinė kompetencija suprantama kaip praktinės fonetikos, gramatikos (morfologijos ir sintaksės), leksikos, žodžių darybos, rašybos, skyrybos taisyklių bei žinių apie teksto (dialoginio ir monologinio) suvokimą, kūrimą turėjimas ir gebėjimas visa tai taikyti, vartojant kalbą.

38.2. Pagrindinio ugdymo mokiniai turėtų mokėti pakankamai žodžių, taikyti pagrindines rašybos ir skyrybos taisykles, suprasti pagrindines abstrakčiasias sąvokas (erdvė, laikas,

priežastis ir t. t.) ir gebėti jas reikšti, atsižvelgdami į kalbos tikslą ir adresatą. Tai sociolingvistinės kompetencijos sritis.

38.3. Sociokultūrinė kompetencija suvokiama kaip visuomenės kultūros plačiąja prasme, bendrojo socialinio kultūrinio konteksto pažinimas, būtinas sėkmingam bendravimui. Tai žinios apie visuomenės bendravimo normas, kalbos etiketą, kultūrą, papročius, tradicijas, svarbiausias visuomenines vertybes, kasdienį gyvenimą, žmonių tarpusavio santykius, gyvenimo būdą, nežodinės raiškos savitumą ir pan. bei gebėjimas tas žinias taikyti bendraujant. 5–10 klasėse siekiama geresnio tarpkultūrinių skirtumų suvokimo. Tam tikslui pasiekti lietuvių kultūra gretinama su gyvenamosios vietos kultūra. Sociokultūrinės kompetencijos plėtimas ir gilinimas yra svarbus ir tekstų (publicistinių, mokslo populiarųjų, ypač grožinės literatūros) suvokimui. Kita vertus, skaitydamas grožinius tekstus ar jų klausydamasis mokinys taip pat formuojasi sociokultūrinę kompetenciją.

38.4. Diskurso kompetencija suprantama kaip gebėjimas suprasti ir kurti tekstus, tinkamus kontekstui. 5–10 klasių mokiniai jau turi pakankamai kalbos išteklių, kad galėtų kurti ilgesnį diskursą žodžiu ar raštu, plėtoti tekstą, vartodami įvairias raiškos priemones, įterpinius, įvairesnės struktūros sakinius. Gebėjimas vartoti ilgesnius sakinius, nuosekliai juos jungti yra labai svarbus, reikalingas visų tipų (aprašymo, pasakojimo, samprotavimo) tekstams kurti. 5–10 klasių mokiniai turėtų gebėti laisviau vartoti gramatines konstrukcijas, lanksčiau jas sieti. Jie turėtų gebėti tiksliau ir laisviau tekstą papildyti savo komentarais, požiūriais ir emocinėmis reakcijomis į pašnekovą ar į pranešimo (teksto) turinį.

38.5. Strateginė kompetencija – tai gebėjimas naudotis žodinėmis ir nežodinėmis priemonėmis klausant ar skaitant tekstus, kalbant ar rašant, bendraujant su kitais; taip pat tai gebėjimas paremti kalbą papildomomis bendravimo priemonėmis ir kitomis kompensavimo strategijomis.

38.6. Ugdantis komunikacinius gebėjimus itin svarbi yra visų kalbinės veiklos rūšių – klausymo, kalbėjimo, skaitymo ir rašymo – dermė. Taip pat svarbu nepamiršti, kad supratimo galimybės visada didesnės negu raiškos: kiekvienas daug daugiau supranta negu geba išreikšti.

39. Mokinių gebėjimų raida ir mokymosi pasiekimai.

39.1. Klausymo gebėjimai ir mokymosi pasiekimai.

5–6 klasės	7–8 klasės	9–10 klasės
1. Klausytis dalyvaujant įvairiose komunikavimo situacijose, suprasti kitų pasakymus ir tinkamai reaguoti		
Supranta komunikacijos intencijas, prasmę ir adresanto tikslus, kai kalbama bendrine kalba artima mokiniui tematika, nesudėtingų konstrukcijų sakiniais.	Supranta komunikacijos paskirtį, prasmę ir adresanto tikslus, kai kalbama bendrine kalba žinomomis temomis.	Supranta komunikacijos paskirtį, prasmę ir adresanto tikslus, kai kalbama bendrine kalba įvairia tematika.
Supranta, kai kalbama normaliu tempu, aiškiai tariant žodžius ir tinkamai dedant loginius kirčius.	Supranta, kai kalbama įvairiu tempu ir tembru, skiria intonacijas.	Supranta, kai kalbama įvairiu tempu ir tembru. Skiria bendrinę kalbą nuo tarminio kalbėjimo, atpažįsta įvairias intonacijas.

Supranta ilgesnių buitinių pokalbių turinį ir esmines detales, geba suformuluoti pagrindines mintis.	Klaudydamasis seka išplėtotą pokalbį mokymosi, laisvalaikio, pomėgių, buities ir pan. temomis. Supranta pokalbio temas, atpažįsta nuomones, požiūrius.	Klaudydamasis seka pokalbio, kuriame yra žinomos ir naujos informacijos, eiga, atpažįsta emocijas, požiūrius, nuomones, daro išvadas, komentuoja.
Atpažįsta dažniausias neoficialaus ir oficialaus bendravimo situacijas kasdienio gyvenimo kontekste ir tinkamai reaguoja.	Atpažįsta daugumą neoficialaus ir oficialaus bendravimo situacijų ir tinkamai reaguoja.	Atpažįsta įvairias neoficialaus ir oficialaus bendravimo situacijas ir tinkamai reaguoja.
2. Klausyti monologinio teksto ir suprasti turinį, išgirsti reikiamą informaciją		
Supranta trumpų, nesudėtingos kalbinės raiškos pranešimų esmę, iš konteksto nuspėja nežinomus žodžius.	Supranta rišlius tekstus apie artimus ir (ar) dominančius dalykus.	Supranta sudėtingos struktūros rišlius tekstus įvairiomis temomis.
Klaudydamiesi teksto, kurio dauguma žodžių yra žinomi, randa reikalingą informaciją.	Klaudydamiesi teksto, turinčio nežinomų žodžių ir gramatinių formų, supranta turinį ir esmines detales, geba suformuluoti pagrindines mintis.	Klaudydamiesi išgirsta, tiksliai ir tikslingai atsirenka informaciją iš įvairaus sudėtingumo tekstų.
Klaudydamiesi raiškiai skaitomų grožinės literatūros tekstų, stebėdami kino filmus, televizijos laidas, bendrais bruožais supranta jų turinį.	Klaudydamiesi raiškiai skaitomų grožinės literatūros tekstų, stebėdami kino filmus, televizijos laidas, supranta turinį ir esmines detales.	Klaudydamiesi raiškiai skaitomų grožinės literatūros tekstų, stebėdami kino filmus, televizijos laidas, supranta jų turinį, gali jį aptarti.

39.2. Kalbėjimo gebėjimai ir mokymosi pasiekimai.

5–6 klasės	7–8 klasės	9–10 klasės
1. Reikšti savo mintis, vartojant tinkamą žodyną ir gramatines struktūras		
Vartoja bendrinę kalbą, remdamasis A2 / B1 lygio žodynu: be pasirengimo kalba A2 lygio tematika, iš anksto pasirengęs – B1 lygio tematika.	Gana laisvai vartoja bendrinę kalbą, remdamasis B1 lygio žodynu: iš anksto pasirengęs ar be pasirengimo kalba B1 lygio tematika.	Laisvai reiškia mintis, vartoja išplėtotą bendrinę kalbą. Iš anksto pasirengęs ar be pasirengimo kalba B2 lygio tematika.
Kalba nesudėtingais, dažniausiai vientisiniais sakiniais.	Kalba pakankamai sudėtingų konstrukcijų sakiniais siekdamas minties aiškumo.	Kalbėdamas vartoja tinkamas gramatines formas ir struktūras.
2. Kalbėti laikantis tarimo, kirčiavimo ir intonacijos normų		
Aiškiai taria ilguosius ir trumpuosius balsius, dvibalsius ir dvigarsius, kietuosius ir minkštuosius, supanašėjusius ir susiliejusius priebalsius.	Aiškiai, taisyklingai taria garsus ir daugeliu atvejų taisyklingai kirčiuoja.	Aiškiai, taisyklingai taria ir kirčiuoja, tinkamai intonuoja.
Aiškiai, taisyklingai taria	Geba naudotis kirčiavimo	Geba naudotis kirčiavimo

žinomus žodžius, taisyklingai kirčiuoja nagrinėtus atvejus.	žodynais, elektroninėmis kirčiuoklėmis.	žodynais, elektroninėmis kirčiuoklėmis. Klausydamiesi bendraamžių pastebi tarties trūkumus ir juos pataiso.
Skiria sakinių rūšis pagal komunikacinę tikslą, kalbėdami tinkamai juos intonuoja.	Kalbėdami tinkamai intonuoja sakinius.	Kalbėdami intonacija ir balsu geba perteikti reikšmių niuansus.
3. Kalbėtis dalyvaujant įvairiose komunikavimo situacijose, atsižvelgiant į kalbėjimo tikslą		
Geba bendrauti įprastose kasdienėse situacijose ir dalyvauti pokalbyje žinomomis temomis (išsakyti požiūrį, užduoti klausimus ir į juos atsakyti).	Geba bendrauti daugelyje kasdienio gyvenimo situacijų, dalyvauti pokalbyje daugeliu temų.	Geba pakankamai spontaniškai ir laisvai bendrauti įvairiose gyvenimo situacijose, be ypatingų pastangų inicijuoti, palaikyti, užbaigti pokalbį.
Geba bendrauti telefonu, paštu, elektroniniu paštu ir socialiniuose tinkluose, remdamiesi A2 / B1 lygio tematika.	Geba diskutuoti nagrinėtomis temomis, komentuoti kitų nuomones ar požiūrius; paaiškinti klausimo, problemos, diskusijos esmę, nuomonių skirtumus ir pan.	Geba diskutuoti įvairiomis temomis, pateikti alternatyvių teiginių, argumentų; apibendrinti kitų nuomones, požiūrius, diskusijos rezultatus.
4. Sukurti rišlų tekstą ir kalbėti monologu		
Trumpai apibūdina žmones, daiktus, gyvūnus, vietas, veiklą (pomėgius, mokymąsi ir pan.), paaiškina nesudėtingą procesą. Geba reikšti nuomonę apie įvykius, reiškinius ar tekstus. Papasakoja apie save, savo šeimą, pomėgius, poreikius ir panašiai.	Iš esmės geba apibūdinti artimiausius ir tolimesnius ateities planus, įpročius, gyvenimą, asmeninę patirtį. Nuosekliai apibūdina žinomus dalykus, susijusius su pomėgiais ar interesais.	Apibūdina savo ir kitų viltis ir lūkesčius. Ekspromtu pateikia informacinį tekstą, kalbinės išraiškos priemonėmis ir intonacija išryškindamas svarbiausias detales. Paaiškina sąvokas, apibūdina įvairius objektus, pasakoja apie įvykius ar procesus, juos analizuoja, vertina.
Atpasakoja skaitytą vientisos kompozicijos kūrinį, pasakoja nesudėtingas istorijas pagal piešinius (piešinių ciklą), paaiškina jų turinį. Pasakoja apie tikrą ar įsivaizduojamą įvykį praeityje, dabartyje ir ateityje.	Geba pasirengęs ar spontaniškai kurti paprastą rišlų tekstą įprastomis arba įdomiomis temomis (papasakoti apie įvykį, perteikti filmo, skaityto kūrinio turinį, dalijasi mintimis apie perskaitytą grožinį ar negrožinį tekstą).	Geba pasirengęs ar spontaniškai kurti aiškų, detalų tekstą daugeliu temų ir išsakyti savo požiūrį svarstomais klausimais. Glaustai atpasakoja, kas matyta, girdėta, skaityta, patirta. Pristato, aptaria ir analizuoja radijo ir televizijos laidas, perskaitytą straipsnį, grožinį kūrinį.
Geba sekti pasaką, pasakoti padavimą, moka patarlių ir mįslių, atmintinai deklamuoti eilėraštį, aiškiai tardami skaityti trumpus prozos fragmentus, kūrinio ištraukas vaidmenimis.	Gali glaustai atpasakoti siužetą, laikydamiesi kūrinio kompozicijos ir įvykių sekos. Atmintinai skaito eilėraščius, prozos ir dramos ištraukas, geba aiškiai perteikti prasmę.	Atmintinai skaito poeziją ir prozos / dramos ištraukas.

Geba pasakyti trumpą sveikinimo kalbą.	Mokytojo padedami parengia pranešimą su vaizdine medžiaga iš tiriamųjų darbų. Geba pasakyti kalbą bendraamžiams.	Savarankiškai parengia pranešimą su vaizdine medžiaga iš tiriamųjų darbų. Laisvai kalba žinomomis temomis; pristato perskaitytą knygą, pateikia klasės draugams rekomendacijas ją skaityti, pasitelkdami pavyzdžius iš kūrinio.
5. Atsižvelgiant į komunikavimo situaciją ir adresatą, vartoti tinkamas raiškos priemonės ir laikytis bendravimo etiketo		
Geba stebėti, įvertinti ir kontroliuoti komunikavimo situaciją ir dalyvius; pasirenka tinkamą kalbinę raišką. Tinkamai vartoja stilistines ir retorines kalbinės raiškos priemones. Laikosi bendravimo etiketo, laisvai vartoja žinomus posakius.	Geba įvertinti, analizuoti ir koreguoti komunikavimo situaciją; pasirenka tinkamą kalbinę raišką ir nežodines priemones. Laikosi neformalaus ir formalus bendravimo etiketo.	Gana laisvai geba įvertinti, analizuoti ir koreguoti komunikavimo situaciją, pasirinkti pagal kontekstą tinkamą žodyną, kalbėjimo tempą, intonaciją ir neverbalines išraiškos priemones. Gana laisvai keičia kalbos registrą, laikosi bendravimo etiketo.

39.3. Skaitymo gebėjimai ir mokymosi pasiekimai.

5–6 klasės	7–8 klasės	9–10 klasės
1. Sąmoningai skaityti įvairaus pobūdžio tekstus		
Sklandžiai, sąmoningai balsu ir tyliai skaito įvairius tekstus (grožinius ir negrožinius), skirtus A2 / B1 lygiui. Taisyklingai taria žodžius, reikiamose vietose daro pauzes.	Sklandžiai, sąmoningai balsu ir tyliai skaito įvairius tekstus (grožinius ir negrožinius), skirtus B1 lygiui. Taisyklingai taria žodžius, reikiamose vietose daro pauzes, tinkamai intonuoja sakinius, deda loginį kirtį.	Sklandžiai, sąmoningai balsu ir tyliai skaito įvairius tekstus (grožinius ir negrožinius), skirtus B2 lygiui. Balsu skaito raiškiai.
Nurodo teksto autoriaus tikslą, pasiremia pavyzdžiais iš teksto.	Nurodo teksto autoriaus tikslą ir paaiškina, iš ko jis atpažįstamas, pasiremia pavyzdžiais iš teksto; atpažįsta ir paaiškina skirtingus požiūrius.	Nurodo teksto autoriaus tikslą ir paaiškina, iš ko jis atpažįstamas; paaiškina, kaip skirtinguose tekstuose pagrindžiami teiginiai. Atpažįsta pagrindinius tekstų tipus, jų savybes ir paskirtį; supranta skaitomus, girdimus ar stebimus įvairios paskirties tekstus ir geba juos kritiškai įvertinti.

2. Rasti ir vertinti informaciją, tinkamai ja naudotis		
Naudojasi įvairiais informacijos šaltiniais, įskaitant žodynus ir elektroninius šaltinius.	Skaito informacinius, įtikinamuosius bei diskusinius tekstus. Supranta skaitomų tekstų turinį, detales. Skiria pagrindinę informaciją nuo antraeilės.	Savarankiškai atsirenka ir apibendrina informaciją, daro išvadas. Diskusinio pobūdžio tekstuose geba atpažinti įvairius požiūrius ir nuomones, skirti svarbiausią informaciją nuo antraeilės, teiginius, argumentus nuo pavyzdžių.
Randa konkrečiam tikslui tinkamą informaciją įvairiuose šaltiniuose (tekste, knygoje, internete ar kt.), ją sistemina, apibendrina.	Atpažįsta argumentų seką, atsirenka ir apibendrina reikiamą informaciją (pagal užduotį, poreikius ir pan.). Geba palyginti skirtingus tekstus, užduoti klausimų. Susieja rašytinio teksto ir iš nuotraukų, paveikslų, schemų, grafikų, vaizdo ar garso įrašų gautą informaciją.	Geba nustatyti kalbos, pranešimo, prisistatymo ir kitų negrožinių tekstų esminius žodžius (frazes), susieti jų perteikiamas idėjas su anksčiau skaitytais tekstais, kelti pagrįstus klausimus, sintetinti ir grafiniu būdu pateikti informaciją, formuluoti ir argumentuoti savo išvalgas.
3. Nagrinėti, interpretuoti ir vertinti skaitomus tekstus (grožinius ir negrožinius)		
Geba nusakyti teksto temą; atpasakoja, komentuoja, išreiškia nuomones ir susieja su savo patirtimi.	Geba tekstus apibūdinti, atpasakoja ir pateikia santrauką, komentuoja, prieštarauja, išreiškia nuomones; aptaria esminius teksto turinio aspektus (įvykius, teiginius, argumentus ir panašiai.).	Geba tekstus apibūdinti, įvardija teksto temą, suformuluoja pagrindinę mintį, aptaria problemas, negrožinio teksto tikslus, vertybes; pateikia santrauką, komentuoja, prieštarauja, kuria interpretacijas, išreiškia nuomones ir susieja tekstus su savo patirtimi ir nuostatomis.
Paaškina, kaip siejasi tekstas ir lentelė, tekstas ir vaizdas arba jų lydintis garsas; kuo tai praplečia teksto supratimą.	Vertina teksto turinį ir raišką, tekste aptariamas vertybes, požiūrius. Pateikdami tinkamų argumentų, remiasi tekstu ir patirtimi.	Aptaria grožinio kūrinio vaizduojamojo pasaulio elementus: erdvę, laiką, siužetines linijas, konfliktą, apibūdina veikėjus, aptaria jų santykius, paaškina jų veiksmus ir poelgius.
Paaškina žodžių ir frazių reikšmę tekste, skiria tiesioginę ir perkeltinę reikšmę.	Atpažįsta įvairias stilistines ir retorines kalbinės raiškos priemones, geba paaškinti jų paskirtį.	Paaškina, kaip kalbinės raiškos ir komponavimo priemonėmis kuriama prasmė, siekiama tam tikro išpūdžio, poveikio skaitytojui.

39.4. Rašymo gebėjimai ir mokymosi pasiekimai.

5–6 klasės	7–8 klasės	9–10 klasės

1. Išmokti rašyti ir vartoti kalbą taisyklingai		
Skiria, ilguosius ir trumpuosius balsius, dvibalsius ir dvigarsius, kietuosius ir minkštuosius priebalsius, juos taisyklingai taria ir rašo.	Daugeliu atvejų taisyklingai vartoja ir rašo daiktavardžių ir būdvardžių linksnius, veiksmažodžio laikų ir nuosakų priesagas bei asmenų galūnes,rieveiksmių (būdo, laiko, vietos) priesagas, laipsnių priesagas.	Daugeliu atvejų geba taikyti visas rašybos taisykles, kurdami tekstą laikosi taisyklingos lietuvių kalbos rašybos reikalavimų.
Atpažįsta priebalsių supanašėjimo ir susiliejimo atvejus. Daugeliu atvejų juos taisyklingai taria ir rašo.	Taisyklingai vartoja ir rašo priešdėlinius ir priesaginius daiktavardžius ir būdvardžius (nagrinėtus atvejus).	
Moka linksniuoti, daugeliu atvejų taisyklingai vartoja ir rašo daiktavardžių ir būdvardžių linksnius.	Taisyklingai rašo tikrinius sudėtinius pavadinimus. Atpažįsta sangražinius veiksmažodžius, veiksmažodžio neasmenuojamąsias formas. Daugeliu atvejų juos taisyklingai vartoja ir rašo.	
Atpažįsta vientisinį ir sudėtinį sakinius. Taisyklingai skiria vienaarūšes sakinio dalis ir nesudėtingus sudėtinio sakinio atvejus.	Taisyklingai vartoja nagrinėtus žodžių junginius, tinkamai vartoja sakinių siejimo priemones. Skiria sudėtinį sakinių dėmenis kableliu.	Kurdami tekstą laikosi skyrybos reikalavimų ir sakinių sudarymo bei siejimo normų (tinkamai vartoja jungtukus, jungiamuosius žodžius, įvardžius,rieveiksmius, dalelytes).
2. Kurti tekstus, atsižvelgiant į rašymo tikslą, adresatą ir komunikavimo situaciją		
Rašo asmeninį laišką ir įvairius informacinius tekstus (raštelį, kvietimą, pranešimą, žinutę ir pan.) nurodytu tikslu nurodytam adresatui.	Geba rašyti pasakojimą, informacinius, aiškinamuosius ir samprotajamuosius tekstus, atsižvelgdami į pažįstamą adresatą (pvz., tinklalapio skaitytojus bendraamžius).	Geba kurti įvairių tipų ir žanrų tekstus (straipsnius, santraukas, esė, komentarus ir pan.). Kurdami tekstus, atsižvelgia į situaciją (oficiali, neoficiali) ir adresatą (gana specifinė skaitytojų grupė, pvz., paauglių tėvai).
Pagal pavyzdį ar kitokią paramą (planą, siužetinius paveikslėlius ir pan.) kuria aprašomojo ir pasakojamojo pobūdžio tekstus gerai žinomomis temomis.	Samprotauja tinkamai remdamiesi perskaitytais ar girdėtais tekstais, pateikia pavyzdžių, plėtoja temą, keldami klausimus ir pateikdami argumentų.	Kuria įtikinamojo pobūdžio tekstus, nuosekliai plėtodami pagrindinę mintį, tinkamai argumentuoja, remdamiesi įvairaus pobūdžio šaltiniais.

39.5. Kultūrinio pilietinio ugdymo gebėjimai ir mokymosi pasiekimai.

5–6 klasė	7–8 klasė	9–10 klasė
1. Suprasti istorijos raidą		
Nurodo keletą faktų iš savo šeimos ir giminės istorijos. Nurodo keletą Lietuvos kultūros objektų ir apibūdina jų svarbą.	Nustato savo šeimos, giminės ir Lietuvos praeities įvykių ryšį, pateikia tų ryšių pavyzdžių.	Nustato Lietuvos istorijos ryšius su dabartimi. Pateikia pavyzdžių, atskleidžiančių istorijos ryšius su dabartimi.
Pasirinktinai pateikia keletą svarbiausių savo gyvenamosios šalies ir Lietuvos bei Europos istorijos asmenybių ir jų veiklos faktų, geba juos palyginti.	Nurodo svarbiausias Lietuvos istorines asmenybes (Mindaugas, Gediminas, Kęstutis, Algirdas, Vytautas, Jogaila, Kazimieras Jogailaitis, Žygimantas Senasis, Steponas Batoras, Stanislovas Ponietovskis, Simonas Daukantas, Motiejus Valančius, Vincas Kudirka, Jonas Basanavičius, Antanas Smetona, Kazys Grinius, Valdas Adamkus, Vytautas Landsbergis) ir apibūdina jų veiklą.	Lygina svarbiausias Lietuvos istorines asmenybes su panašiai veikusia gyvenamosios šalies asmenybe, vertina jų veiklą.
Apibūdina baltų genčių susiformavimo aplinkybes. Pateikia keletą faktų, iliustruojančių baltų verslus ir tikėjimą, Lietuvos valstybės susikūrimą, rodančių, kaip lietuviai kovojo su kryžiuočiais ir Maskvos valstybe, pateikia krikšto, santykių su Lenkija ir rusėnais faktų.	Įvardija svarbiausius Lietuvos valstybingumo istorijos įvykius iki 1918 metų (Lietuvos vardo paminėjimas, Mindaugo krikštas, Lietuvos krikštas, Žalgirio mūšis, Liublino unija, ATR padalinimai, sukilimai carinės Rusijos sudėtyje, 1918 Nepriklausomybės paskelbimas) ir apie juos papasakoja nuroydamas jų kilmės priežastis, raidą, svarbiausius dalyvius ir reikšmę.	Nurodo svarbiausius XX a. Lietuvos istorijos įvykius (Didysis Vilniaus Seimas, Nepriklausomybės paskelbimas, Steigiamasis Seimas ir kovos už Nepriklausomybę, 1926 m. perversmas, sovietinė ir nacistinė okupacija, holokaustas ir tremtys, Sąjūdis ir Nepriklausomybės atkūrimas, įstojimas į NATO ir ES), jų priežastis, raidą, svarbiausius dalyvius ir padarinius.
Žemėlapyje parodo Lietuvą tam tikrais istorijos laikotarpiais. Pateikia keletą pavyzdžių, iliustruojančių, kaip keitėsi Lietuvos valstybės teritorija tam tikrais istorijos laikotarpiais.	Palygina Lietuvos ir gyvenamosios valstybės svarbiausius istorinius faktus iki XX a. pradžios, nurodo panašumus ir skirtumus. Išskiria LDK visuomenės bruožus, jos ūkinio gyvenimo, teisinės minties, švietimo, mokslo, technikos, meno raidos ypatumus. Pateikia faktų apie LDK visuomenę, teisinę mintį, ūkinį gyvenimą ir švietimo, mokslo, technikos bei meno	Lygina atskirus Lietuvos ir gyvenamosios valstybės istorijos laikotarpius, bendrais bruožais apibūdina valstybių istorinę raidą ir nusako panašumus bei skirtumus

	raidą.	
	Paaškina Lietuvos istoriją po Liublino unijos: renesanso ir baroko kultūros bruožus, Apšvietos epochos idėjų poveikį Lietuvos ir Lenkijos valstybės gyvenimui, valstybės žlugimo priežastis ir padarinius, visuomeninės raidos specifika carinėje Rusijoje.	Sieja istorinius pokyčius su žmogaus kasdienybe. Paaškina kasdienio žmonių gyvenimo pokyčių priežastis Lietuvoje modernybės laikotarpiu. Nurodo Lietuvos gyventojų priverstinės emigracijos priežastis ir pasekmes Lietuvai.
		Nurodo priverstinės Lietuvos gyventojų emigracijos bruožus antrosios sovietų okupacijos metais. Analizuoja lietuvių išseivijos veiklą siekiant atkurti Lietuvos valstybės nepriklausomybę. Pateikia lietuvių išseivių veiklos, siekiant atkurti Lietuvos valstybės nepriklausomybę, pavyzdžių.
2. Orientuotis geografinėje erdvėje		
Pasaulio žemėlapyje parodo savo gyvenamąją vietovę ir Lietuvą. Elementariai orientuojasi Lietuvos gamtiniame ir administraciniame žemėlapyje: įvardija ir parodo jame Kauną, Panevėžį, Šiaulius, Kėdainius, Latvija, Baltarusiją, Lenkiją, Rūsiją; upes – Nemuną, Nėrį, Ventą, Šventąją; Drūkšių ir Tauragno ežerus; paviršius – Baltijos aukštumą, Žemaičių aukštumą, Lietuvos vidurio žemumą. Europos politiniame žemėlapyje – Lietuvos kaimynes ir Estiją, Vokietiją, Ukrainą.	Orientuojasi Lietuvos gamtiniame ir administraciniame žemėlapyje: įvardija ir parodo jame Uteną, Nidą, Palangą, Druskininkus, Biržus, Mažeikius. Latvija, Baltarusiją, Lenkiją, Rūsiją, upes – Šešupę, Nevėžį, Dubysą, Miniją, Merkį, ežerus ir tvenkinius – Dysnus, Asveją (Dubingius), Kaūno marias; kalvas – Aukštoją, Juozapinę. Europos politiniame žemėlapyje – prie Baltijos jūros esančias valstybes: Daniją, Švediją, Suomiją, Estiją, Latvija, Rusiją, Lenkiją, Vokietiją.	Gera orientuojasi Lietuvos gamtiniame ir administraciniame žemėlapyje: įvardija ir parodo jame visų Lietuvos apskričių administracinius centrus, Mėdininkus, Visaginą, Elektrėnus, Mosėdį, Šiluvą, Varnius, Birštoną; Lietuvos paviršius – aukštumas: Sūduvos, Dzūkų, Aukštaičių, Medininkų, Švenčionių; Pietryčių lygumą, Pajūrio žemumą; kalvas – Medvėgalį, Šatriją; upes – Mūšą, Miniją, Nemunėlį; ežerus – Dysnus, Dusią, Vištytį, Sartus, Metelį, Plätelių ežerą, Antalieptės marias, Elektrėnų marias; pelkes – Čepkėlių raistą, Kamānas; Rusnės salą.
Naudodamiesi kompasu nustato ir lietuviškai pavadina pasaulio kryptis (horizonto kryptis) – šiaurė, pietūs, rytai, vakarai. Nustato, kokia kryptimi yra Lietuva.	Orientuojasi žinomoje vietovėje. Lietuviškai paaškina, kaip orientuotis mieste ir kur reikėtų kreiptis norint gauti daugiau informacijos.	Lietuviškai paaškina, kaip būtų galima surasti reikiamą objektą nepažįstamoje vietovėje.

	Naudodamiesi įvairiais informacijos šaltiniais ir žemėlapiais, elementariai nustato Lietuvos gamtinę geografinę padėtį.	Naudodamiesi žemėlapiu nustato Lietuvos gamtinę, politinę ir ekonominę geografinę padėtį.
3. Pažinti Lietuvos gamtą ir kraštovaizdį		
Elementariai paaiškina dabartinio Lietuvos paviršiaus susidarymo priežastis. Naudodamiesi Lietuvos gamtiniu žemėlapiu, įvardija ir parodo pagrindines Lietuvos paviršiaus formas. Paaiškina, kuo skiriasi aukštuma nuo žemumos.	Paaiškina, kas yra kraštovaizdis (gamtinis ir antropogeninis), kas ir kaip jį formuoja, kokie komponentai jį sudaro. Nurodo pagrindines Lietuvos kraštovaizdžio kaitos priežastis, paaiškina, kokį poveikį gamtai daro žmogus.	Randa ryšį tarp Žemės paviršiaus formavimosi raidos ir dabartinio Lietuvos paviršiaus. Paaiškina Lietuvos paviršiaus susidarymo priežastis. Paaiškina Lietuvos ir erozinio, karstinio ir eolinio Žemės paviršiaus susidarymo priežastis, nurodo jų paplitimo rajonus.
Išvardija sausumos vandenu sudedamąsias dalis (ežerai, upės, pelkės, šaltiniai). Nurodo upės dalis (ištaka, žiotys, vaga, slėnis). Lietuvos gamtiniame žemėlapyje parodo ir įvardija 3–5 ilgiausias Lietuvos upes.	Paaiškina, kodėl išskiriamos saugomos teritorijos. Nurodo Lietuvos saugomų teritorijų tipus, paaiškina esminį nacionalinio ir regioninio parko skirtumą.	Randa priežastis, lemiančias hidrografinio tinklo sudėtį. Paaiškina hidrografinio tinklo sudėtį ir jo susidarymo ypatumus. Paaiškina vidaus vandenu naudojimo ir apsaugos galimybes. Nusako Baltijos jūros ir Kuršių marių geografines ypatybes, ūkinę reikšmę ir ekologinę būklę.
Paaiškina sąvokas „klimatas“ ir „orai“. Paaiškina, kodėl Lietuvoje yra keturi metų laikai.		Analizuodami ir lygindami klimato žemėlapius, klimatogramas ir paveikslus, nusako klimatą lemiančių veiksnių (saulės spindulių, geografinės padėties, oro masių judėjimo, Atlanto vandenyno, Žemės paviršiaus formų) įtaką Lietuvos klimatui.
Nurodo Lietuvos augalijos ir gyvūnijos įvairovę, ją lėmusias priežastis.		Išvardija gamtos sudedamąsias dalis (paviršius, dirvožemis, augalija ir gyvūnija), paaiškina jų tarpusavio ryšius Lietuvoje.
		Diskutuoja ir argumentuotai išsako savo nuomonę apie Lietuvos gamtos ir kultūros paveldo išsaugojimo problemas.
4. Pažinti Lietuvos visuomenę ir jos kultūrą		
Lygina lietuvių ir gyvenamosios vietos žmonių	Paaiškina asmens, šeimos ir tautos ryšį, siekia saugoti ir	Nurodo Lietuvos gyventojų sudėtį, demografinę (pagal lytį

kasdienę elgseną ir kultūrą, pateikia lietuvių tautos unikalumą įrodančių pavyzdžių.	perduoti kultūrinės tradicijas.	ir amžių) ir socialinę (pagal profesiją ir darbingą amžių) grupių struktūrą, paaiškina jų keitimosi procesus.
Įvardija ir Lietuvos administraciniame žemėlapyje parodo Lietuvos etnografinės sritis, nurodo 2–3 jų ypatumus.	Nurodo lietuviškos kultūros puoselėjimo užsienyje pavyzdžių. Įvardija keletą svarbiausių Lietuvos meno, mokslo, sporto atstovų.	Savo veikla ir kūriniais prisideda prie Lietuvos kultūros išsivijoje kūrimo.
Pasirinktinai apibūdina keletą Lietuvos kultūros paveldo objektų (pilis, bažnyčias, paminklus ar pan.) ir geba apie juos papasakoti.	Apibūdina Lietuvos gyventojų skaičiaus kitimą, įvairovę ir teritorinį pasiskirstymą. Nurodo, kokių tautybių atstovų daugiausia gyvena Lietuvoje ir geba apibūdinti jų kultūros specifiką.	Nurodo ryškiausias savo gyvenamosios vietos Lietuvių kultūros kūrėjus ir puoselėtojus. Analizuoja globalizacijos poveikio tautiniam tapatumui pavyzdžius. Nagrinėja Lietuvos piliečių emigracijos pasekmes tautiškumo išsaugojimui.
Nurodo keletą labiausiai patinkančių Lietuvos kultūrinės veiklos (dainos, knygos, spektakliai ar pan.) pavyzdžių.	Nurodo Lietuvos gamtos išteklių įvairovę, pasiskirstymą bei apibūdina jų naudojimą pramonei, energijos gamybai, žemės ūkiui, poilsiui ir turizmui. Vertina žmogaus ūkinės veiklos teigiamus ir neigiamus padarinius aplinkai.	Vertinta urbanizacijos procesus, vykstančius Lietuvoje ir pasaulyje.
Paaiškina, kaip Lietuvos žmonių ūkinė veikla priklauso nuo istorinių sąlygų ir gamtos išteklių. Nurodo Lietuvoje plėtojamos ūkinės veiklos pavyzdžių.		Nurodo Lietuvos padėtį bendroje pasaulio ūkio sistemoje. Analizuoja ūkio šakų (bioproductinio ūkio, pramonės, paslaugų) plėtojimąsi Lietuvoje. Nagrinėja statistikos duomenis (socialinius ir ekonominius rodiklius), pateikia duomenimis grįstas išvadas.
5. Kurti bendruomeniškumą		
Pagarbiai bendrauja tarpusavyje, siekia vienas kitam padėti ir vienas kitą palaikyti.	Užmezga ir išlaiko ryšį su Lietuva.	Brangina Lietuvos Nepriklausomybę, stengiasi didinti Lietuvos žinomumą.
Aktyviai ir atsakingai dalyvauja visuomeninėje veikloje, priimant bendrus sprendimus grupėje ar klasėje.	Įvardija Lietuvos valstybės politines institucijas (Seimas, Prezidentas, Vyriausybė, savivalda) ir svarbiausius pareigūnus.	Vertina Lietuvos politinio, socialinio ir ekonominio gyvenimo aktualijas, savarankiškai moka ieškoti apie tai patikimos informacijos bei geba ją analizuoti.
	Paaiškina, ką reiškia LR Konstitucijos straipsnis, kad Lietuva yra nepriklausoma demokratinė respublika, kurioje	Paaiškina keletą svarbiausių šiandienos Lietuvai kylančių problemų ir iššūkių, geba juos matyti Europos ir pasaulio

	suverenitetas priklauso tautai.	kontekste.
	Supranta skirtį tarp tautinės ir politinės bendruomenės.	Sprendžia kylančias lietuvių bendruomenės problemas ir kitaip dalyvauja jos veikloje.
	Nagrinėja nesudėtingas Lietuvos socialines, kultūrinės, ekonomines ir kitas problemas, klausimus ir įvykius.	Nagrinėja piliečio teises ir pareigas, įtvirtintas Lietuvos Respublikos Konstitucijoje, ir palygina jos principus su gyvenamosios šalies konstitucija.
		Paaiškina Lietuvos dalyvavimo tarptautinėse organizacijose (Jungtinių Tautų (JT), Europos Sąjungos (ES), NATO (Šiaurės Atlanto Sutarties Organizacija)) prasmę.

40. Lituonistinio ugdymo veiklos.

40.1. Kiekvienai klasei numatytos ilgalaikės (metinės) užduotys – projektai, kurie išplaukia iš pirmųjų atitinkamos klasės temų ir susieja esmines kalbos, literatūros ir kultūrinio – pilietinio ugdymo temas: 5 klasėje – „Mano kilmės knyga“, 6 klasėje – „Lietuva – mano tėvų ir protėvių žemė“, 7 klasėje – „Lietuvos istorijos ir kultūros asmenybės“, 8 klasėje – „Lietuvos valstybingumo istorija“, 9 klasėje – „Lietuvos kultūros ženklai“, 10 klasėje – „Lietuva ir lietuviai pasaulyje“.

40.2. Ilgalaikės užduotys yra suprojektuotos kaip savarankiški darbai, kuriems atlikti mokiniai turėtų bendrauti su tėvais, seneliais, ieškoti informacijos įvairiuose šaltiniuose, susirašinėti su giminėmis Lietuvoje, bendradarbiauti su klasės draugais, konsultuotis su mokytoju ir pan. Šalia ilgalaikių užduočių nurodytos ir B2 kalbos lygio komunikacinės intencijos, kurių turėtų prireikti mokiniams tas užduotis atliekant. Komunikacinių intencijų leksinę ir gramatinę išraišką mokytojas gali rasti B2 kalbos lygio apraše (Meilutė Ramonienė, Joana Pribušauskaitė, Loreta Vilkienė. Aukštuma. Vilnius, 2016). Jeigu klasėje mokinių nedaug arba lietuvių kalbos kursui skirta mažiau valandų, galima atlikti dalį užduoties.

40.3. Ilgalaikių užduočių darbus paremia per visus mokslo metus nagrinėjamos temos:

40.3.1. 5 klasėje: Šeima ir namai; Dora ir atsakomybė; Kasdienė išmintis; Draugai ir nuotykių.

40.3.2. 6 klasėje: Tėvynė ir jos kilmė; Kalba ir knyga tautos kultūroje; Pasakų išmintis; Gyvenimo išbandymai.

40.3.3. 7 klasėje: Jaunas žmogus ir gyvenimo prasmė; Asmenybės, kūrusios Lietuvą; Laisvės gynimas; Tradicijų tęstinumas.

40.3.4. 8 klasėje: Atminties ir istorinio pasakojimo svarba, Asmeninės patirties pasakojimai, Jausmų galia, Kelionės ir klajonės.

40.3.5. 9 klasėje: Senoji lietuvių etnokultūra; Viduramžių Lietuva: senojo ir krikščioniškojo pasaulių susidūrimas; Europos kultūros ženklai lietuvių literatūroje ir mene (Antika); Europos kultūros ženklai lietuvių literatūroje ir mene (Biblija).

40.3.6. 10 klasėje: Tautinės bendruomenės tapatybė ir orumas; Laisvo žmogaus laikysenos; Žmogus iš Lietuvos; Dainuojanti Lietuva.

40.4. Šalia temų nurodyta literatūra – dauguma autorių ir / ar kūrinių, kurie sudaro lietuvių literatūros branduolį ir yra skaitomi to paties amžiaus mokinių Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose, siekiant, kad visiems lietuviams būtų suprantami tie patys įvaizdžiai ir kūrinių motyvai, tos pačios kultūros realijos. Mokytojas, atsižvelgdamas į savo mokinių lygį ir individualius gebėjimus, iš nurodyto sąrašo gali laisvai pa(si)rinkti kūrinius ar jų ištraukas, reikalui esant – juos adaptuoti.

40.5. Ugdant kalbinį ir kultūrinį raštingumą analizuojami ir negrožiniai tekstai, susiję su literatūros kūriniais, autoriais, Lietuvos kultūrai reikšmingomis asmenybėmis, istoriniais įvykiais (7–8, 9–10 klasėse). Istorinis kontekstas padeda mokiniams suprasti ir įvertinti esminius Lietuvos kultūros aspektus.

41. Ugdymo turinys ir veiklos 5 klasėje.

Kalbinio ir kultūrinio ugdymo turinys ir veiklos		
30–34 val. kursui	60–68 val. kursui	90–102 val. kursui
1 tema. Šeima ir namai. Namų teikiamas saugumas. Vaiko santykis su artimaisiais. Literatūra (pasirinktinai): Jono Biliūno „Kūdikystės sapnai“ (ištraukos); lietuvių poetų eilėraščiai (Janinos Degutytės, Ramutės Skučaitės, Violetos Palčinskaitės, Juozo Erlicko, Sigito Gedos, Valdemaro Kukulo, Antano Kalanavičiaus, Leonardo Gutausko, Aido Marčėno ar kt.). Mokiniai bando patys formuluoti taisykles, kurių svarbu laikytis klasėje, mokykloje, viešojo vietoje, žaidžiant grupinius žaidimus. Mokytojas paaiškina mokinių teises ir pareigas. Drauge numatoma, ką daryti ir kur kreiptis (nebijoti pasakyti tėvams, mokytojams), jei kas nors mokykloje pažeidžia mokinių teises ar mokinio elgesio taisykles, pavyzdžiui, žemina ar skriaudžia kitus.		
Ilgalaikė (metinė) užduotis – „Mano kilmės knyga“. Mokiniai renka įvairią informaciją apie savo šeimos ir giminės praeitį, mokytojo padedami, ją apibendrina, piešia genealoginį medį, kuria iliustruotą giminės knyga. Aptaria problemas, su kuriomis susidūrė tyrinėdami savo šeimos ir giminės praeitį. Pasakojami ir užrašomi įvykiai ar prisiminimai iš šeimos / giminės gyvenimo, laikantis įvykių nuoseklumo / reikšmingumo. Fotografuojamos, dokumentuojamos ir aprašomos relikvijos (šeimai brangūs paveldėti daiktai), senos ir / arba svarbios nuotraukos (metai, vieta, kas kokia proga ką fotografavo / koks įvykis užfiksuotas), apibūdinami jose matomi žmonės (jų išvaizda, apranga, veikla ir pan.). Lankomos, fotografuojamos ir aprašomos šeimos (giminės) kapavietės. Rašomi asmeniniai laišukai artimiesiems / giminėms prašant suteikti reikiamą informaciją apie giminės žmones, jų gyvenimą, atsiųsti įdomių nuotraukų. Sudaromas giminės gyvenamų vietovių žemėlapis. Geografiniu, etnografiniu, tarmės aspektais aptariamas / aprašomas Lietuvos regionas, iš kurio kilo šeima / giminė. Užrašomi pokalbiai su šeimos nariais / parengiamas ir užrašomas interviu dominančiais klausimais. Aprašomi ir detalizuojami istoriniai įvykiai, kuriuose dalyvavo giminės žmonės. Pristatoma „Mano kilmės knyga“ (mokslo metų pabaigoje surengus mokinių ir tėvų šventę).		
Komunikacinės intencijos: kaip atsiprašyti, norint ką nors užkalbinti ir kaip reaguoti į atsiprašymą; kaip kreiptis į draugą, artimą pažįstamą, giminę; kaip kreiptis meiliai, švelniai; kaip kreiptis į nepažįstamą; kaip labai mandagiai paprašyti; kaip išreikšti dėkingumą ir kaip reaguoti į dėkojimą; kaip supažindinti ar susipažinti oficialiai pristatant ir neoficialiai pristatant; oficialiai pačiam prisistatant ir neoficialiai pačiam prisistatant; kaip atsakyti susipažįstant; kaip priimti svečius; kaip pakviesti valgyti, vaišintis; kaip ką pasveikinti; kaip palinkėti: sveikinant, kad gerai sektųsi, atsisveikinant, turint bendrą pažįstamą; kaip atsisveikinti neutraliai, oficialiai. kaip parodyti, kad nesuprantate; kaip paprašyti kalbėti lėčiau; kaip paprašyti pakartoti sakinį, frazę ar žodį;		

kaip paprašyti paaiškinti; kaip paprašyti ką nors užrašyti; kaip išreikšti žodžio nemokėjimą, nežinojimą; kaip užpildyti pauzę, kol dvejojama, ieškoma žodžio; ką daryti, jei pašnekovas nesupranta (pakartoti, kas buvo pasakyta, pasakyti kitais žodžiais); kaip išreikšti nuovargį, atsisakymą ką nors daryti; kaip išreikšti blogą nuotaiką; kaip reaguoti į blogą nuotaiką; kaip atsiprašyti dėl blogos nuotaikos; kaip išsakyti kaltę, kaip ją prisiimti; kaip atsiprašyti, prašyti atleidimo; kaip kalbėti telefonu: kaip pasiaiškinti, kas skambina; kaip paprašyti palaukti; kaip paklausti, ar jis (ji) girdi; kaip pasakyti, kad bus skambinama vėliau / dar kartą; kaip parodyti, kad baigiate pokalbį; kaip rašyti laiškus: kaip pradėti oficialiai ir neoficialiai; kaip užbaigti oficialiai, neoficialiai ir neutraliai.		
30–34 val. kursui	60–68 val. kursui	90–102 val. kursui
Kalba kaip socialinis kultūrinis reiškinys		
Lietuvių kalba – mus vienijanti kalba. Šeimos, tautos ir valstybės kalba. Susipažįstama su Lietuvių kalbos žodynu ir Dabartinės lietuvių kalbos žodynu (spausdintais ir / ar elektroniniais leidiniais.)		
Pradinių klasių kurso kartojimas ir gilinimas. Įgūdžių įtvirtinimas		
Vienaskaitos galininko ir vietininko, daugiskaitos kilmininko ir vietininko galūnių rašyba, veiksmažodžių esamojo ir būtojo kartinio laiko galūnių rašyba. Skyrybos ženklai sakinio gale.	Vienaskaitos galininko ir vietininko, daugiskaitos kilmininko ir vietininko galūnių rašyba, veiksmažodžių esamojo ir būtojo kartinio laiko galūnių rašyba. Skyrybos ženklai sakinio gale. Vienarūšių sakinio dalių skyryba. Kablelis prieš o, bet, tačiau, kad, kai.	Pagrindinės kalbos mokslo sąvokos (pagal pradinių klasių kursą). Vienaskaitos galininko ir vietininko, daugiskaitos kilmininko ir vietininko galūnių rašyba, veiksmažodžių esamojo ir būtojo kartinio laiko galūnių rašyba. Skyrybos ženklai sakinio gale. Vienarūšių sakinio dalių skyryba. Kablelis prieš o, bet, tačiau, kad, kai.
Fonetika. Fonetinė rašyba		
Kalbos garsai (balsiai, priebalsiai, pusbalsiai), jų susidarymas ir tarimas. Mokomasi taisyklingai tarti ir kirčiuoti kartojant žodžius / sakinius pagal įrašą. Garsas ir raidė. Abėcėlė. Mokomasi Lietuvos gamtiniame ir administraciniame žemėlapyje atrasti didžiausius Lietuvos miestus, upes, ežerus ir išvardyti juos pagal abėcėlę. Balsiai. Ilgieji ir trumpieji balsiai. Dvibalsiai. i-y, u-ū tarimas ir rašyba (akcentuojamas tarimas). è-ie, o-uo tarimas ir rašyba (akcentuojamas tarimas).	Kalbos garsai (balsiai, priebalsiai, pusbalsiai), jų susidarymas ir tarimas. Mokomasi taisyklingai tarti ir kirčiuoti kartojant žodžius / sakinius pagal įrašą. Skaitomi specialiai sudaryti žodžių sąrašai (pagal tarties ar kirčiavimo dėsningumus – choru ir individualiai). Garsas ir raidė. Abėcėlė. Mokomasi Lietuvos gamtiniame ir administraciniame žemėlapyje atrasti didžiausius Lietuvos miestus, upes, ežerus ir išvardyti juos pagal abėcėlę. Balsiai. Ilgieji ir trumpieji balsiai. Dvibalsiai.	Kalbos garsai (balsiai, priebalsiai, pusbalsiai), jų susidarymas ir tarimas. Atliekamos balso lavinimo pratybos. Mokomasi analizuoti skambantį žodį (ilgųjų – trumpųjų balsių, kirčiuotų – nekirčiuotų skiemenų, skardžiųjų – dusliųjų priebalsių ir kt. „signalizavimas“ spalvotomis juostelėmis, judesiais ir pan.). Mokomasi taisyklingai tarti ir kirčiuoti kartojant žodžius / sakinius pagal įrašą. Skaitomi specialiai sudaryti žodžių sąrašai (pagal tarties ar kirčiavimo dėsningumus – choru ir individualiai).

Raiškiai skaitomos atitinkamos greitakalbės ir pan. Žaidžiami rašybos žaidimai (išbraukti nereikalingą raidę, nuvesti rodyklę, uždengti ir atspėti, pasakyti, rasti tekste, įrašyti; atliekami kompiuteriniai pratimai).	i-y, u-ū tarimas ir rašyba (akcentuojamas tarimas). è-ie, o-uo tarimas ir rašyba (akcentuojamas tarimas). Raiškiai skaitomos atitinkamos greitakalbės ir pan. Žaidžiami rašybos žaidimai (išbraukti nereikalingą raidę, nuvesti rodyklę, uždengti ir atspėti, pasakyti, rasti tekste, įrašyti; atliekami kompiuteriniai pratimai).	Garsas ir raidė. Abėcėlė. Mokomasi Lietuvos gamtiniame ir administraciniame žemėlapyje atrasti didžiausius Lietuvos miestus, upes, ežerus ir išvardyti juos pagal abėcėlę. Balsiai. Ilgieji ir trumpieji balsiai. Dvibalsiai. i-y, u-ū tarimas ir rašyba (akcentuojamas tarimas). è-ie, o-uo tarimas ir rašyba (akcentuojamas tarimas). Raiškiai skaitomos atitinkamos greitakalbės ir pan. Žaidžiami rašybos žaidimai (išbraukti nereikalingą raidę, nuvesti rodyklę, uždengti ir atspėti, pasakyti, rasti tekste, įrašyti; atliekami kompiuteriniai pratimai).
Tekstų suvokimas ir kūrimas		
Perskaitytas kūrinys atpasakojamas naudojant mimiką, gestus, pozą / vienam mokiniui skaitant, kitas turinį perteikia poza, gestais ir mimika.	Perskaitytas kūrinys atpasakojamas naudojant mimiką, gestus, pozą / vienam mokiniui skaitant, kitas turinį perteikia poza, gestais ir mimika. Rašomas nebaigtų sakinių diktantas iš kūrinio (diktuojamos sakinių pradžios – mokiniai parašo ir pabaigą).	Perskaitytas kūrinys atpasakojamas naudojant mimiką, gestus, pozą / vienam mokiniui skaitant, kitas turinį perteikia poza, gestais ir mimika. Rašomas nebaigtų sakinių diktantas iš kūrinio (diktuojamos sakinių pradžios – mokiniai parašo ir pabaigą). Atliekami rašto darbai, nurodyti ilgalaikėje užduotyje: pasakojimas, daikto ir žmogaus aprašymas, asmeninis laiškas, užrašomas pokalbis / interviu.
2 tema. Dora ir atsakomybė. Žmogaus ryšio su žmogumi vertė. Stiprinantys ir skaudūs išgyvenimai. Literatūra (pasirinktinai): Šatrijos Raganos „Vyšnios“. Bitės Vilimaitės „Čiuožyklos muzika“, „Kada piešime perlinę vištelę“. Antano Vaičiulaičio „Tešlinis žmogutis“. Kazio Sajos „Vėjo pamušalas“, „Būrimas obuolio sėklom“. Lietuvių poetų eilėraščiai (Janinos Degutytės, Ramutės Skučaitės, Violetos Palčinskaitės, Juozo Erlicko, Sigito Gedos, Valdemaro Kukulo, Antano Kalanavičiaus, Leonardo Gutausko, Aido Marčėno ar kitų.).		
30–34 val. kursui	60–68 val. kursui	90–102 val. kursui
Fonetika, kirčiavimas. Fonetinė rašyba (tęsinys)		
Pusbalsiai. Mišrieji dvigarsiai.	Pusbalsiai. Mišrieji dvigarsiai.	Pusbalsiai. Mišrieji dvigarsiai.

Mišriųjų dvigarsių su i, u tarimas ir rašyba (akcentuojamas tarimas). Raiškiai skaitomos greitalbės, eilėraščiai, atliekami kompiuteriniai pratimai. Skiemuo. Ilgieji ir trumpieji skiemenys. Raiškiai skaitomos kūrinio citatos. Kirčiuoti ir nekirčiuoti skiemenys. Kirčio svarba. Raiškiai skaitoma poezija. Priebalsiai. Kietieji ir minkštieji priebalsiai. Minkštumo ženklas. e-ia rašyba lietuviškų žodžių kamiene. Priebalsio j tarimas ir rašyba lietuviškuose žodžiuose. Įrašomi skaitomo kūrinio fragmentuose praleisti žodžiai.	Mišriųjų dvigarsių su i, u tarimas ir rašyba (akcentuojamas tarimas). Raiškiai skaitomos atitinkamos greitalbės, eilėraščiai, ir pan. Žaidžiami rašybos žaidimai (išbraukti nereikalingą raidę, nuvesti rodyklę, uždengti ir atspėti, pasakyti, rasti tekste, įrašyti; atliekami kompiuteriniai pratimai). Skiemuo. Ilgieji ir trumpieji skiemenys. Nurodyti žodžiai (vienskiemeniai, dviskiemeniai ir pan.) išrenkami iš skaitomo kūrinio. Raiškiai skaitomos kūrinio citatos. Kirčiuoti ir nekirčiuoti skiemenys. Kirčio svarba. Raiškiai skaitoma poezija. Priebalsiai. Kietieji ir minkštieji priebalsiai. Minkštumo ženklas. e-ia rašyba lietuviškų žodžių kamiene. Priebalsio j tarimas ir rašyba lietuviškuose žodžiuose. Įrašomi skaitomo kūrinio fragmentuose praleisti žodžiai. Rašomas diktantas (žodžių / sakinių) iš skaitomo kūrinio ar pan.	Mišriųjų dvigarsių su i, u tarimas ir rašyba (akcentuojamas tarimas). Raiškiai skaitomos atitinkamos greitalbės, eilėraščiai, ir pan. Žaidžiami rašybos žaidimai (išbraukti nereikalingą raidę, nuvesti rodyklę, uždengti ir atspėti, pasakyti, rasti tekste, įrašyti; atliekami kompiuteriniai pratimai). Atitinkami žodžiai nagrinėjami žodžio dalimis (žodžiu ir raštu). Skiemuo. Ilgieji ir trumpieji skiemenys. Nurodyti žodžiai (vienskiemeniai, dviskiemeniai ir pan.) išrenkami iš skaitomo kūrinio. Raiškiai skaitomos kūrinio citatos. Kirčiuoti ir nekirčiuoti skiemenys. Kirčio svarba. Raiškiai skaitoma poezija. Priebalsiai. Skardieji ir duslieji priebalsiai. Kietieji ir minkštieji priebalsiai. Minkštumo ženklas. Rašomas diktantas (žodžių / sakinių) iš skaitomo kūrinio. e-ia rašyba lietuviškų žodžių kamiene. Priebalsio j tarimas ir rašyba lietuviškuose žodžiuose. Įrašomi skaitomo kūrinio fragmentuose praleisti žodžiai ar pan.
Tekstų suvokimas ir kūrimas		
Iš skaitomo teksto formuluojami klausimai ir į juos atsakoma / skaitoma atsakant į klausimus (poros, grupės – viena kitai ir pan.). Perskaitytas tekstas atpasakojamas išskiriant svarbiausią informaciją / svarbiausia informacija pažymima tekste.	Iš skaitomo teksto formuluojami klausimai ir į juos atsakoma / skaitoma atsakant į klausimus (poros, grupės – viena kitai ir pan.). Perskaitytas tekstas atpasakojamas išskiriant svarbiausią informaciją / svarbiausia informacija pažymima tekste.	Iš skaitomo teksto formuluojami klausimai ir į juos atsakoma / skaitoma atsakant į klausimus (poros, grupės – viena kitai ir pan.). Perskaitytas tekstas atpasakojamas išskiriant svarbiausią informaciją / svarbiausia informacija pažymima tekste. Žaidžiami vaidmenų žaidimai, inscenizuojami skaitomi kūriniai.

3 tema. Kasdienė išmintis

Lietuvių tautos sąmojis ir išmintis. Mįslės, minklės. Patarlės. Pasakėčios – išplėtota patarlių išmintis.

Literatūra (pasirinktinai): Smulkioji tautosaka (mįslės, minklės, patarlės, priežodžiai). Simono Stanevičiaus „Žmogus ir levas“ (plg. Ezopo pasakėčios). Sigitos Gedos „Baltojo Nieko dainelės“ arba „Baltoji varnelė“. Juozo Erlicko „Bilietas iš dangaus“ arba „Bobutė iš Paryžiaus“ (pasirinkti eilėraščiai). Liutauro Degėsio, Sigitos Poškaus poezija. Rimanto Černiausko „Slieko pasakos“ arba „Vaikai ir vaiduokliai“ (pasirinkti pramanai) arba kitas lietuvių autoriaus prozos ar poezijos kūrinys.

Kodėl Lietuvoje vasara šiltesnė už žiemą?

Nagrindėdami paveikslus, schemas ir klimato žemėlapius, mokiniai aiškinasi, kas yra klimatas, o kas orai. Aiškinasi, kodėl Lietuvoje keičiasi metų laikai, kodėl vasara šiltesnė už žiemą.

Rekomenduojama naudotis svetainės <http://geografija6-8.mkp.emokykla.lt> tema „Kas lemia klimata ir orus“.

30–34 val. kursui

60–68 val. kursui

90–102 val. kursui

Kalba kaip socialinis kultūrinis reiškiny

Lietuvių kalbos sinonimai ir antonimai. Lietuvių kalbos frazeologizmai.

Susipažįstama su sinonimų, antonimų ir frazeologizmų žodynais (spausdintais ir / ar elektroniniais leidiniais).

Kalbos dalys. Daiktavardis

Daiktavardžio reikšmė. Bendriniai ir tikriniai daiktavardžiai. Daiktavardžio gramatiniai požymiai.

Daiktavardžio linksniai. Dažniausiai vartojamų linksnių rašyba.

Veiksmazodžių valdomi linksniai. Taisyklingas dažniausių linksnių vartojimas.

Taisyklingas dažniausių prielinksninių konstrukcijų vartojimas.

Daiktavardžio reikšmė. Bendriniai ir tikriniai daiktavardžiai. Daiktavardžio gramatiniai požymiai.

Įvairios užduotys iš žodynų. Daiktavardžio linksniuotės, linksniavimo ypatybės.

Daiktavardžio linksnių rašyba. Veiksmazodžių valdomi linksniai. Taisyklingas linksnių vartojimas.

Linksniai su prielinksniais. Taisyklingas dažniausių prielinksninių konstrukcijų vartojimas.

Praleistų žodžių įrašymas (mįslėse, patarlėse, skaitomo kūrinio fragmentuose ir pan.); rašybinis nagrinėjimas.

Daiktavardžio reikšmė. Bendriniai ir tikriniai daiktavardžiai. Daiktavardžio gramatiniai požymiai.

Įvairios užduotys iš žodynų. Daiktavardžio linksniuotės, linksniavimo ir kirčiavimo ypatybės.

Daiktavardžio linksnių rašyba. Veiksmazodžių valdomi linksniai. Taisyklingas linksnių vartojimas.

Linksniai su prielinksniais. Taisyklingas dažniausių prielinksninių konstrukcijų vartojimas.

Praleistų žodžių įrašymas (mįslėse, patarlėse, skaitomo kūrinio fragmentuose ir pan.); rašybinis nagrinėjimas, atrenkamasis nurašinėjimas (žodžių su atitinkamomis ortogramomis – iš rišlaus teksto); įspėjamasis regimasis diktantas ir pan.

Žodyno naudojimas

		(daiktavardžio linksniavimo ir kirčiavimo paradigmos).
Tekstų suvokimas ir kūrimas		
Raiškus mįslių minimas. Teksto kūrimas pagal gairinius žodžius.	Raiškus mįslių minimas. Mįslių kūrimas (poromis, grupėmis). Skaitomo teksto atpasakojimas; teksto kūrimas pagal gairinius žodžius, paveikslą, fotografiją ir pan. (siejant su ilgalaike užduotimi).	Raiškus mįslių minimas. Mįslių kūrimas (poromis, grupėmis). Žaidimas patarlėmis, priežodžiais ir posakiais (dialogų sudarymas, inscenizavimas). Pasakojimai pagal mįsles, patarles ar priežodžius (žodžiu ar raštu). Skaitomo teksto atpasakojimas; teksto kūrimas pagal gairinius žodžius, paveikslą, fotografiją ir pan. (siejant su ilgalaike užduotimi).
4 tema. Draugai ir nuotyčiai		
Kaip atrandami, pažįstami, išbandomi draugai, puoselėjama draugystė. Patiriamos ir savarankiškai patikrinamos tiesos. Siužeto intriga, veikėjų charakteriai, jų kaita ir vertybinė branda. Literatūra (pasirinktinai): Vilės Vėl „Kaip mes išgarsėjome“, „Rudnosiuko istorijos“. Vlado Dautarto „Žydrieji jungos“. Nijolės Jankutės „Šamo ežero sekliai“. Kristinos Gudonytės „Gėlių dvaras“.		
30–34 val. kursui	60–68 val. kursui	90–102 val. kursui
Kalbos dalys. Būdvardis		
Būdvardžio reikšmė, gramatiniai požymiai, derinimas su daiktavardžiu. Būdvardžio laipsniai (supažindinimas). Būdvardžio linksniavimo ypatybės. Praleistų žodžių įrašymas (mįslėse, patarlėse, skaitomo kūrinio fragmentuose ir pan.)	Būdvardžio reikšmė, gramatiniai požymiai, derinimas su daiktavardžiu. Būdvardžio laipsniai (supažindinimas). Būdvardžio linksniavimo ir kirčiavimo ypatybės. Būdvardžio linksnių rašyba, jų gretinimas su daiktavardžio linksniais. Praleistų žodžių įrašymas (mįslėse, patarlėse, skaitomo kūrinio fragmentuose ir pan.); rašybinis nagrinėjimas.	Būdvardžio reikšmė, gramatiniai požymiai, derinimas su daiktavardžiu. Įvairios užduotys iš žodynų. Būdvardžio laipsniai (supažindinimas). Būdvardžio linksniuotės, linksniavimo ir kirčiavimo ypatybės. Būdvardžio linksnių rašyba, jų gretinimas su daiktavardžio linksniais. Praleistų žodžių įrašymas (mįslėse, patarlėse, skaitomo kūrinio fragmentuose ir pan.); rašybinis nagrinėjimas, atrenkamasis nurašinėjimas (žodžių su atitinkamomis ortogramomis – iš rišlaus teksto); įspėjamasis regimasis

		diktantas ir pan. Žodyno naudojimas (būdvardžio linksniavimo ir kirčiavimo paradigmos).
Tekstų suvokimas ir kūrimas		
Įspūdžio, nuomonės reiškimas ir pagrindimas.	Įspūdžio, nuomonės, požiūrio reiškimas ir pagrindimas pavyzdžiais, citomis, asmenine patirtimi.	Įspūdžio, nuomonės, požiūrio reiškimas ir pagrindimas pavyzdžiais, citomis, asmenine patirtimi. Išvadų formulavimas.

42. Ugdymo turinys ir veiklos 6 klasėje.

Kalbinio ir kultūrinio ugdymo turinys ir veiklos		
30–34 val. kursui	60–68 val. kursui	90–102 val. kursui
1 tema. Tėvynė ir jos kilmė. Pasakojimai apie Lietuvos, jos miestų, vietovių atsiradimą ir įkūrimą. Istorinė atmintis padavimuose. Padavimų literatūrinės interpretacijos. Literatūra (pasirinktinai): Pasakojimas, kaip Kernius suteikė Lietuvai vardą, pasakojimas apie Vilniaus įkūrimą ir pasirinktas padavimas apie artimiausios (tėvų, senelių) gyvenamosios vietovės įkūrimą. Balio Sruogos „Giesmė apie Gediminą“. „Kai milžinai gyveno“, „Kadaise ir akmenys augo“, „Žemės atmintis“. J. Tumo-Vaižganto „Vilniaus pilies pasaka“. „Vilniaus padavimai“. Antano Vienuolio „Padavimai ir legendos“. Šatrijos Raganos „Lietuvos senovės istorijos pasakos“. Antano Ramono „Vilniaus legendos“. Rūtos Gabrielės Vėliūtės „Viena diena Kernavėje“. Ilgalaikė (metinė) užduotis – projektas „Lietuva – mano tėvų ir protėvių žemė“: Geografija. Mokiniai pasaulio žemėlapyje parodo savo gyvenamąją vietovę, Lietuvos gamtiniame ir administraciniame žemėlapyje – didžiausius Lietuvos miestus, upes, ežerus, pagrindines paviršiaus formas. Europos politiniame žemėlapyje – Lietuvos kaimynes. Mokytojo padedami mokosi skaityti vietovės planus, vietovėje randa jame pažymėtus objektus, mokosi orientuotis konkrečioje vietovėje. Naudodamiesi kompasu nustato ir lietuviškai įvardija pasaulio kryptis – šiaurė, pietūs, rytai, vakarai. Nustato, kur yra Lietuva. (Rekomenduojama naudotis svetainės http://geografija6-8.mkp.emokykla.lt tema „Orientavimasis aplinkoje“.) Nagrinėdami aprašymus, iliustracijas ir žemėlapius mokiniai aiškinasi, kaip ledynai Lietuvoje suformavo paviršių – suklostė aukštumas ir išgulėjo lygumas. Nagrinėdami Lietuvos paviršiaus pjūvį aiškinasi, kuo skiriasi aukštuma nuo žemumos. Sudaromas Lietuvos paviršiaus maketas, jame nuolat žymimi nagrinėjami objektai. Nagrinėdami paveikslus ir schemas, mokiniai aiškinasi, kas yra ežeras, mokosi parodyti gamtiniame žemėlapyje didžiausius Lietuvos ir pasaulio ežerus. Nagrinėdami piešinius ar žemėlapius, aiškinasi, kas yra upės ištakos (šaltinis, ežeras ir t. t.) ir žiotys. Schemose ar paveiksluose randa upės vagą ir slėnį. Nagrinėdami Lietuvos ir pasaulio gamtinius žemėlapius, mokosi rasti ilgiausias Lietuvos ir pasaulio upes. Rekomenduojama naudotis svetainės http://geografija6-8.mkp.emokykla.lt tema „Sausumos vandenys“. Paaiškina, kodėl Lietuvoje yra keturi metų laikai, juos iliustruoja ir lygina su gyvenamosios vietovės klimatu ir metų laikais.		

Aiškinasi, kokie būdingiausi augalai ir gyvūnai aptinkami Lietuvoje, suranda (nupiešia) jų iliustracijas, taisyklingai užrašo lietuviškus pavadinimus ir trumpai apibūdina savo pasirinktus (mokytojo paskirtus) augalus ir gyvūnus. Savo darbą pristato klasės draugams. Kalba. Mokiniai nagrinėja pasirinktų Lietuvos vietovardžių kilmę – renka ir pasakoja padavimus, nagrinėja kalbininkų išvadas apie pavadinimų darybą ir reikšmę. Sudaromas sąvadas nagrinėtų Lietuvos vietovardžių, suprantant juos kaip svarbius tautos, kalbos paveldo elementus. Istorija. Remdamiesi mokomąja medžiaga, mokiniai aiškinasi, kaip susikūrė Lietuvos valstybė, kokią poveikį Lietuvos krikštas turėjo to meto Lietuvos gyvenimui. Mokiniai nagrinėja ryškiausias kovų su riterių ordiniais ir Maskvos valstybe epizodus, mokosi priskirti Lietuvos istorijos įvykius konkrečioms istorijos laikotarpiais. Kolektyviai sudaro iliustruotą Lietuvos istorijos plakatą (ar panašiai.) ir geba jį komentuoti. Kultūra. Mokiniai, vadovaujami mokytojo, mokosi apibūdinti ir palyginti Lietuvos etnografinės sritis, skatinami ieškoti informacijos vaikų enciklopedijose, internete ir kituose šaltiniuose. Nagrinėdami statistikos duomenis ir diagramas, analizuoja, kokia yra tautinė Lietuvos gyventojų sudėtis; lygina lietuvių ir kitų Lietuvoje gyvenančių tautų tradicijas bei papročius. Organizuojama „Kultūros paroda“, kurioje pristatomi įdomiausi Lietuvos kultūrinio gyvenimo pavyzdžiai. Rekomenduojama naudotis svetainės http://geografija6-8.mkp.emokykla.lt/ temomis „Mūsų Lietuva“, „Lietuvos etnografinės sritys“, „Tautos ir religijos“.		
Komunikacinės intencijos: kaip nusakyti, kas yra žinoma, pažįstama ir kaip nusakyti, kai yra nežinoma, nepažįstama; kaip paklausti, ar kas ką žino (apie ką nors), ar pažįsta; kaip paklausti, ar atsimena ką, ar užmiršo; kaip paraginti, kad neužmirštų, prisimintų; kaip pabrėžti, akcentuoti nežinojimą; kaip išskaičiuoti; kaip paklausti, ar kas suprato, ką pasakėte; kaip paprašyti tikintis, kad kas susipras ką padaryti; kaip reaguoti į prašymą ką nors daryti: mielai, noriai sutinkant, su išlygomis sutinkant, nenoriai sutinkant, nesutinkant, atsisakant; kaip paprašyti leidimo ir kaip leisti, duoti leidimą: noriai, mielai, su išlygomis, nenoriai; kaip neleisti, neduoti leidimo; kaip parodyti nepaklusumą: neklausant nurodymo, draudimo; neklausant pareikšto ketinimo; kaip patarti ką nors daryti; kaip įspėti, kad kas ką nors darytų ar nedarytų; kaip padrašinti ką nors daryti; kaip uždrausti ką nors daryti; kaip kam nors ką nors pasiūlyti; kaip pakviesti ką nors daryti; kaip atsisakyti siūlymo, kvietimo: tvirtai; netvirtai, abejojant (ar norint, kad dar kartą pakviestų, pasiūlytų); kaip paklausti, ar siūlymas, kvietimas priimamas.		
30–34 val. kursui	60–68 val. kursui	90–102 val. kursui
Kalba kaip socialinis kultūrinis reiškinys		
Vardų ir pavardžių kilmė. Vietovardžių kilmė.		
5 klasės kurso kartojimas ir gilinimas		
Pagrindinės žodžių kamieno tarimo ir rašybos taisyklės.		
Žodžių sandara ir rašyba		
Šaknis – pagrindinė reikšminė žodžių dalis. Kamienas ir galūnė. Galūnės skyrimo pratybos.	Žodžių sandara, jos žymėjimas (šaknis, galūnė, priešdėlis, priesaga). Šaknis – pagrindinė reikšminė	Žodžių sandara, jos žymėjimas (šaknis, galūnė, priešdėlis, priesaga). Šaknis – pagrindinė reikšminė

Žodžių kamieno tarimo ir rašybos pagrindai: Priešdėliai, dalyvaujantys suskardėjimo procese (ap-, at-, ant-, prieš-, iš-), jų tarimas ir rašyba. Priešdėlis, dalyvaujantis suduslėjimo procese (už-), jo tarimas ir rašyba. Priebalsių supanašėjimas dūriniuose, jų tarimas ir rašyba. Priebalsių susiliejimas (žodžiuose su priešdėliais iš-, už- ir dūriniuose), jų tarimas ir rašyba. Priesagos, sukeliančios paskutinio šaknies priebalsio suduslėjimą (-ti, -t-, -tuv-, -tuk-, -s-, -st-, -sn-, -sm- ir kt.) ir suskardėjimą (-dav-, -dam-), jų tarimas ir rašyba.	žodžių dalis. Kamienas ir galūnė. Galūnės skyrimo pratybos. Žodžių kamieno tarimo ir rašybos pagrindai: Priešdėliai, dalyvaujantys suskardėjimo procese (ap-, at-, ant-, prieš-, iš-), jų tarimas ir rašyba. Priešdėlis, dalyvaujantis suduslėjimo procese (už-), jo tarimas ir rašyba. Priebalsių supanašėjimas dūriniuose, jų tarimas ir rašyba. Priebalsių susiliejimas (žodžiuose su priešdėliais iš-, už- ir dūriniuose), jų tarimas ir rašyba. Priesagos, sukeliančios paskutinio šaknies priebalsio suduslėjimą (-ti, -t-, -tuv-, -tuk-, -s-, -st-, -sn-, -sm- ir kt.) ir suskardėjimą (-dav-, -dam-), jų tarimas ir rašyba.	žodžių dalis. Kamienas ir galūnė. Galūnės skyrimo pratybos. Žodžių kamieno tarimo ir rašybos pagrindai: Priešdėliai, dalyvaujantys suskardėjimo procese (ap-, at-, ant-, prieš-, iš-), jų tarimas ir rašyba. Priešdėlis, dalyvaujantis suduslėjimo procese (už-), jo tarimas ir rašyba. Priebalsių supanašėjimas dūriniuose, jų tarimas ir rašyba. Priebalsių susiliejimas (žodžiuose su priešdėliais iš-, už- ir dūriniuose), jų tarimas ir rašyba. Priesagos, sukeliančios paskutinio šaknies priebalsio suduslėjimą (-ti, -t-, -tuv-, -tuk-, -s-, -st-, -sn-, -sm- ir kt.) ir suskardėjimą (-dav-, -dam-), jų tarimas ir rašyba. Rašybos taisyklių nustatymas iš pavyzdžių, taisyklių aiškinimas savais žodžiais, vaizdavimas schemomis, maketais, vaidyba.
Tekstų suvokimas ir kūrimas		
	Papildomos informacijos radimas. Šaltinio nurodymas. Naujos ir jau žinomos informacijos susiejimas ir panaudojimas užduočiai atlikti.	Įvairių spaudinių paskirties ir struktūros pristatymas (porinis arba grupinis darbas). Papildomos informacijos radimas. Šaltinio nurodymas. Skirtingų šaltinių informacijos palyginimas, svarbios ir nesvarbios informacijos atranka ir vertinimas (informacijos grupavimas sudarant lentelę, jos pristatymas ir komentavimas). Naujos ir jau žinomos informacijos susiejimas ir panaudojimas užduočiai atlikti.
2 tema. Tautos pasakų išmintis Pasakų išmonė. Pasakų veikėjai, jų siekiai ir vertybės. Pasakojimo įtaigumas. Literatūrinė pasaka. Literatūra (pasirinktinai): Buitinės pasakos: „Gudri merga“, „Gailestingas sūnus“, „Kaip žmogus savo dalią atrado“.		

Stebuklinės pasakos: „Dvylika brolių, juodvarniais lakstančių“, „Joniukas aviniukas ir sesytė Elenytė“, „Devyniabolė ir devyniagalvis“. Salomėjos Nėries „Eglė žalčių karalienė“, Aldonos Liobytės „Devyniabolė“ arba kito lietuvių autoriaus drama-pasaka. Janinos Degutytės „Šaltinėlis“.		
30–34 val. kursui	60–68 val. kursui	90–102 val. kursui
Žodžių sandara ir rašyba. <u>Nosinės raidės žodžių kamiene</u>		
Priešdėlis są- , jo tarimas ir rašyba: są-jūdis, są-junga, są-rašas. Priešdėlis į-, jo tarimas ir rašyba: į-lanka, į-eiti, į-šokti. (1) Nosinių raidžių rašyba žodžių šaknyje (ą, ę, į, ų : an, en, in, un): kąsti – kanda – kando iš-si-gąsti – iš-si-gąsta – iš-si-gando spręsti – sprendžia – sprendė švęsti – švenčia – šventė pa-žinti – pa-žįsta – pa-žino (2) Nosinių raidžių rašyba žodžių šaknyse (ą : ę : į): drąsus – drįsti mąstyti – mįslė	Priešdėliai są- (san-, sam-), jų tarimas ir rašyba: są-jūdis, są-junga, są-rašas, są-siuvinis; san-taika, sam-būris, sam-protauti. Priešdėlis į-, jo tarimas ir rašyba: į-lanka, į-vadas, į-protis, į-eiti, į-šokti. (1) Nosinių raidžių rašyba žodžių šaknyje (ą, ę, į, ų : an, en, in, un): kąsti – kanda – kando iš-si-gąsti – iš-si-gąsta – iš-si-gando spęsti – sprendžia – sprendė švęsti – švenčia – šventė pa-grįsti – pa-grindžia – pa-grindė pa-žinti – pa-žįsta – pa-žino siųsti – siunčia – siuntė (2) Nosinių raidžių rašyba žodžių šaknyse (ą : ę : į): drąsus – drįsti grąža – gręžti – grįžti mąstyti – mįslė Pavyzdžių, būtinų rašybos dėsniumams suprasti, analizė.	Priešdėliai są- (san-, sam-), jų tarimas ir rašyba: są-jūdis, są-junga, są-rašas, są-narys, są-žinė, są-lyga, są-siuvinis; sandėlis, san-taika, san-grąža, san-kaba; sam-būris, sam-protauti. Priešdėliai į- (in-, im-), jų tarimas ir rašyba: į-lanka, į-vadas, į-protis, į-eiti, į-šokti; in-takas, in-dėlis, in-tonacija, im-pulsas. (1) Nosinių raidžių rašyba žodžių šaknyje (ą, ę, į, ų : an, en, in, un): kąsti – kanda – kando iš-si-gąsti – iš-si-gąsta – iš-si-gando kęsti – kenčia – kentė skęsti – skęsta – skendo spręsti – sprendžia – sprendė švęsti – švenčia – šventė pa-grįsti – pa-grindžia – pa-grindė lįsti – lenda – lindo pa-žinti – pa-žįsta – pa-žino siųsti – siunčia – siuntė skųsti – skundžia – skundė (2) Nosinių raidžių rašyba žodžių šaknyse (ą : ę : į): drąsus – drįsti grąža – gręžti – grįžti tąsyti – tęsti – tįsti mąstyti – mįslė (3) Nosinių raidžių rašyba žodžių šaknyse (ą, ę): šąla, gęsta. Pavyzdžių, būtinų rašybos dėsniumams suprasti, analizė.
Tekstų suvokimas ir kūrimas		

Klausimų sudarymas pasakai: faktiniai ir įsivaizdavimo (fantazijos, vaizduotės) klausimai.	Klausimų sudarymas pasakai: faktiniai ir įsivaizdavimo (fantazijos, vaizduotės) klausimai. Pasakos kūrimas pagal vaizdinę medžiagą ir gairinius žodžius / pagal duotą pradžią ar pabaigą.	Klausimų sudarymas pasakai: faktiniai ir įsivaizdavimo (fantazijos, vaizduotės) klausimai. Pasakos kūrimas pagal vaizdinę medžiagą ir gairinius žodžius / pagal duotą pradžią ar pabaigą.
3 tema. Kalba ir knyga tautos kultūroje Rašto ir knygos reikšmė. Gimtosios kalbos svarba. Ką skaitė ir kaip mokėsi lietuvių protėviai: M. Mažvydo pirmoji lietuviška knyga – pirmasis eilėraštis, pirmasis lietuvių kalbos vadovėlis. Interaktyvios ir e. knygos. Pirmasis lietuvių literatūros klasikas: mokomės skaityti K. Donelaičių. Knygnešiai ir „vargo mokykla“. Literatūra (pasirinktinai): Martyno Mažvydo „Katekizmas“ (eiluotos prakalbos ištraukos). Mikalojaus Daukšos „Prakalba į malonųjį skaitytoją“ (ištrauka). Kristijono Donelaičio „Metai“ (ištrauka iš „Pavasario linksmybių“). Antano Baranausko „Anykščių šilelis“ (ištrauka). Vytauto Mačernio „Maža tauta su dideliu žodynu“. Konstantino Sirvydo „Trijų kalbų žodynas“ (susipažinimas su pirmuoju lietuvių kalbos žodynu). Knygnešių pasakojimai ir pasakojimai apie knygnešius.		
30–34 val. kursui	60–68 val. kursui	90–102 val. kursui
Kalba kaip socialinis kultūrinis reiškiny		
Daugiareikšmiai žodžiai. Žodžių vartojimas perkeltine reikšme. Bendrinė kalba ir tarmės.		
Kalbos dalys (supažindinimas ir apibendrinimas)		
Kalbos dalys – erdvės, laiko, santykio ir jausmo žodžiai. Jaustukai ir ištiktukai – kalbos lopšio žodžiai. Daiktavardis – daikto vardas. Būdvardis – daikto būdo vardas. Skaitvardis – daiktų skaičiaus vardas. Įvardis – ateinantis į vardo vietą. Veiksmazodis. Reikšmė. Laikai ir nuosakos. Prielinksnis. Prieveiksmis. Jungtukas ir dalelytė. Jungtukas. Jungtukų skyriai. Sakiniai su jungtukais. Jų skyrybos ypatumai.	Kalbos dalys – erdvės, laiko, santykio ir jausmo žodžiai. Jaustukai ir ištiktukai – kalbos lopšio žodžiai. Daiktavardis – daikto vardas. Būdvardis – daikto būdo vardas. Skaitvardis – daiktų skaičiaus vardas. Įvardis – ateinantis į vardo vietą. Veiksmazodis. Reikšmė. Laikai ir nuosakos. Prielinksnis. Prieveiksmis. Jungtukas ir dalelytė. Jungtukas. Jungtukų skyriai. Sakiniai su jungtukais. Jų skyrybos ypatumai.	Kalbos dalys – erdvės, laiko, santykio ir jausmo žodžiai. Jaustukai ir ištiktukai – kalbos lopšio žodžiai. Daiktavardis – daikto vardas. Būdvardis – daikto būdo vardas. Skaitvardis – daiktų skaičiaus vardas. Įvardis – ateinantis į vardo vietą. Daiktavardiškai, būdvardiškai ir skaitvardiškai vartojami įvardžiai. Veiksmazodis. Reikšmė. Laikai ir nuosakos. Veiksmazodis ir daiktavardžio linksniai. Prielinksnis. Prieveiksmis. Jungtukas ir dalelytė. Kalbos dalių klasifikacijos vaizdavimas (piešiniais,

		grafikais, maketais, vaidyba ir pan.); kalbos dalių sąvokų schemų (reikšmė, gramatiniai požymiai, pavyzdžiai) sudarymas ir jų lyginimas. Žodžių identifikavimas pagal kalbos dalis (pabraukti, nuvesti rodyklę, išrašyti ir pan.); kompiuteriniai pratimai. Jungtukas. Jungtukų skyriai. Sakiniai su sujungiamaisiais, sudedamaisiais, priešinamaisiais, aiškinamaisiais ir prijungiamaisiais jungtukais. Jų skyrybos ypatumai.
Tekstų suvokimas ir kūrimas		
Knygos pristatymas. Teksto atpasakojimas.	Knygos pristatymas supažindinant su knygos autoriumi, siužetu, veikėjais, svarbiausiomis mintimis. Teksto atpasakojimas.	Knygos pristatymas supažindinant su knygos autoriumi, siužetu, veikėjais, svarbiausiomis mintimis. Išsamus grožinio ir negrožinio teksto atpasakojimas / atsakymai į klausimus savais žodžiais, cituojant arba iš atminties pasakant teksto frazę ar pastraipą.

4 tema. Gyvenimo išbandymai.

Žmogaus elgesys, jausmai, apsisprendimai sudėtingose situacijose. Pasitikėjimas savimi, orumas ir savigarba. Jautrumas kitam ir artimo meilė.

Literatūra (pasirinktinai): Jono Biliūno „Kliudžiau“, Šatrijos Raganos „Irkos tragedija“. Rimanto Černiausko „Jūra yra sūri“. Raimondo Kašausko „Medaus pieva“.

30–34 val. kursui	60–68 val. kursui	90–102 val. kursui
Sintaksė ir skyryba		
Sakinys ir jo rūšys. Tiesioginiai, klausiamieji ir skatinamieji sakiniai. Šaukiamieji sakiniai. Skyrybos ženklai sakinio gale. Žodžių junginio pagrindinis ir priklausomasis žodis (praktinis supažindinimas). Sakinio skirstymas žodžių	Sakinys ir jo rūšys. Tiesioginiai, klausiamieji ir skatinamieji sakiniai. Šaukiamieji sakiniai. Skyrybos ženklai sakinio gale. Sakinio gramatinis centras. Žodžių junginio samprata. Žodžių junginio pagrindinis ir priklausomasis žodis (praktinis	Sakinys ir jo rūšys. Tiesioginiai, klausiamieji ir skatinamieji sakiniai. Šaukiamieji sakiniai. Skyrybos ženklai sakinio gale. Sakinio gramatinis centras. Žodžių junginio samprata. Žodžių junginio pagrindinis ir priklausomasis žodis (praktinis

junginiai; sakinių sudarymas iš žodžių junginių. Vienarūšės sakinio dalys, elementarūs jų skyrybos atvejai (kablelis prieš kartojamą jungtuką ir, taip pat prieš vienarūšės sakinio dalis jungiančius jungtukus bet, o, tačiau).	supažindinimas). Sakinio skirstymas žodžių junginiais; sakinių sudarymas iš žodžių junginių. Vienarūšės sakinio dalys, elementarūs jų skyrybos atvejai (kablelis prieš kartojamą jungtuką ir, taip pat prieš vienarūšės sakinio dalis jungiančius jungtukus bet, o, tačiau).	supažindinimas). Sakinio skirstymas žodžių junginiais; sakinių sudarymas iš žodžių junginių. Vienarūšės sakinio dalys, elementarūs jų skyrybos atvejai (kablelis prieš kartojamą jungtuką ir, taip pat prieš vienarūšės sakinio dalis jungiančius jungtukus bet, o, tačiau).
Tekstų suvokimas ir kūrimas		
Pasakojimas pirmuoju ir trečiuoju asmeniu.	Pasakojimas apie įvykius ar prisiminimus iš savo ar kito žmogaus gyvenimo, laikantis įvykių nuoseklumo / reikšmingumo. Tiesioginės kalbos įterpimas į pasakojimą. Pasakojimas pirmuoju ir trečiuoju asmeniu.	Pasakojimas apie įvykius ar prisiminimus iš savo arba kito žmogaus gyvenimo, laikantis įvykių nuoseklumo / reikšmingumo. Tiesioginės kalbos įterpimas į pasakojimą. Pasakojimas pirmuoju ir trečiuoju asmeniu. Savo nuomonės išreiškimas ir pagrindimas / savo nuotykių pasakojimas (žodžiu) ir glaustas apibendrinimas (raštu).

43. Ugdymo turinys ir veiklos 7 klasėje.

Kalbinio ir kultūrinio ugdymo turinys ir veiklos		
30–34 val. kursui	60–68 val. kursui	90–102 val. kursui
I tema. Jaunas žmogus ir gyvenimo prasmė Jaunystės idealai ir siekiai. Draugystė, meilė, pasitikėjimas. Šeimos, draugų, mokyklos įtaka. Žmonių santykiai. Savivertė ir orumas. Įsipareigojimai ir ištikimybė. Gyvenimo vertė. Literatūra (pasirinktinai): Mykolo K. Oginskio „Priesakai sūniui“. Meilės Lukšienės „Dienoraštis“ (ištraukos). Aldonos Liobytės „Sunki mama“. Jurgio Kunčino „Baltųjų sūrių naktis“. Gintarės Adomaitytės „Laumžirgių namai“. Vytautės Žilinskaitės „Kintas“. Kazio Sajos „Septyni miegantys broliai“. Vandos Juknaitės „Ugniaspalvė lapė“. Sauliaus Šaltenio „Amžinai žaliuojantis klevas“. Ilgalaikė užduotis – portfolio „Lietuvos istorijos ir kultūros asmenybės“. Remdamiesi mokytojo pateiktais istorijos šaltiniais ir kriterijais, mokiniai susipažįsta su kultūrai reikšmingais istoriniais įvykiais ir išskilimais Lietuvos istorijos ir kultūros asmenybėmis, nagrinėja jų gyvenimą ir veiklą, mokosi ją vertinti. Mokiniai pasiskirsto, apie kurią asmenybę rinks medžiagą ir pristatys ją klasės draugams. Pasirenkę mokiniai turėtų gana išsamiai papasakoti apie svarbiausias Lietuvos istorines ir kultūros asmenybes ir apibūdinti jų veiklą. Asmenybės pristatomos nuosekliai (su būtinu istoriniu kultūriniu kontekstu): Mindaugas, Gediminas, Kęstutis, Algirdas, Vytautas, Jogaila, Kazimieras Jogailaitis, Žygimantas Senasis, Steponas Batoras, Stanislovas Ponietovskis, Simonas Daukantas, Motiejus Valančius, Vincas Kudirka, Jonas Basanavičius, Antanas Smetona, Kazys Grinius, Valdas Adamkus, Vytautas		

Landsbergis. Apie Lietuvos istorijos ir kultūros asmenybes bei jų veiklos istorinį kultūrinį kontekstą sudaromas bendras (klasės) teminių darbų aplankas (portfolio), stebimi ir aptariami meniniai ir dokumentiniai kino filmai.		
Komunikacinės intencijos: kaip išreikšti nustebimą; kaip išreikšti nustebimo stoką, nesistebėjimą; kaip paklausti, ar kas nestebina kaip paklausti norint identifikuoti (asmenį ar daiktą) ir kaip atsakyti identifikuojant priklausomybę, veiklą, užsiėmimą, konkretizuojant; kaip paklausti aiškinantis detales, smulkmenas; kaip paklausti parodant susidomėjimą, smalsumą; kaip paklausti, ar kas kuo domisi / nesidomi; kaip išreikšti susidomėjimą; kaip išreikšti intereso trūkumą, nesidomėjimą; kaip išreikšti patikimą ir kaip išreikšti nepatikimą; kaip paklausti, kas kam patinka ar nepatinka; kaip parodyti, kad sekama, klausoma kieno nors kalbos; kaip įsiterpti į pokalbį, kalbą; kaip paprieštarauti; kaip išreikšti norą tęsti ir kaip paskatinti tęsti; kaip parodyti, kad einama prie pabaigos; kaip užbaigti kalbėjimą (monologą, pokalbį).		
30–34 val. kursui	60–68 val. kursui	90–102 val. kursui
Kalba kaip socialinis kultūrinis reiškiny		
Indoeuropiečių kalbų šeima, baltų kalbos		
Fonetika ir kirčiavimas. Fonetinė rašyba		
Trumpųjų skiemenų kirčiavimas. Ilgųjų skiemenų kirčiavimas. Žodžio galo kirčiavimas. e-ia tarptautiniuose žodžiuose. Priebalsio j tarimas ir rašyba tarptautiniuose žodžiuose.	Trumpųjų skiemenų kirčiavimas. Ilgųjų skiemenų kirčiavimas. Žodžio galo kirčiavimas. Tarptautinių žodžių rašyba, tarimas ir kirčiavimas (elementarūs atvejai). e-ia rašyba tarptautiniuose žodžiuose. Priebalsio j tarimas ir rašyba tarptautiniuose žodžiuose. Tarptautinių žodžių trumpasis o. Kaitomi ir nekaitomi tarptautiniai žodžiai lietuvių kalboje, jų kirčiavimo ypatumai.	Trumpųjų skiemenų kirčiavimas. Ilgųjų skiemenų kirčiavimas. Priegaidės, jų rūšys. Žodžio galo kirčiavimas. Tarptautinių žodžių rašyba, tarimas ir kirčiavimas (elementarūs atvejai). e-ia rašyba tarptautiniuose žodžiuose. Priebalsio j tarimas ir rašyba tarptautiniuose žodžiuose. Tarptautinių žodžių trumpasis o. Kaitomi ir nekaitomi tarptautiniai žodžiai lietuvių kalboje, jų kirčiavimo ypatumai.
Kalbos dalių daryba ir rašyba		
Giminiški žodžiai. Žodžių darybos būdai. Daiktavardis. Tikrinių sudėtinių pavadinimų rašyba. Daiktavardžio priesagų rašyba.	Giminiški žodžiai. Žodžių darybos būdai. Vediniai. Sudurtiniai žodžiai, jų jungiamieji balsiai.	Paprastieji žodžiai ir dariniai. Giminiški žodžiai. Žodžių darybos būdai. Vediniai. Sudurtiniai žodžiai, jų

Būdvardis. Būdvardžių laipsniai, jų rašyba. Įvardžiuotiniai būdvardžiai (supažindinimas). Priesaginiai ir priešdėliniai būdvardžiai. Žodžių darybos pratimai (sudaryti nurodyto priešdėlio, priesagos ar galūnės vedinių; sudaryti žodžių pagal nurodytą darybos reikšmę.). Nagrinėjimas žodžio dalimis (žodžiu ir raštu).	Daiktavardis. Tikrinių sudėtinių pavadinimų rašyba. Daiktavardžių darybos būdai. Daiktavardžio priesagų rašyba. Būdvardis. Būdvardžių laipsniai, jų rašyba. Įvardžiuotinių būdvardžių rašyba. Būdvardžių darybos būdai. Priesaginių ir priešdėlinių būdvardžių rašyba. Žodžių darybos pratimai (sudaryti nurodyto priešdėlio, priesagos ar galūnės vedinių; sudaryti žodžių pagal nurodytą darybos reikšmę). Nagrinėjimas žodžio dalimis (žodžiu ir raštu).	jungiamieji balsiai. Darybinė žodžio reikšmė. Žodžių lizdas. Daiktavardis. Tikrinių sudėtinių pavadinimų rašyba. Daiktavardžių darybos būdai. Daiktavardžio priesagų rašyba. Būdvardis. Kokybiniai ir santykiniai būdvardžiai. Būdvardžių laipsniai, jų rašyba. Įvardžiuotinių būdvardžių rašyba. Būdvardžių darybos būdai. Priesaginių ir priešdėlinių būdvardžių rašyba. Žodžių darybos pratimai (sudaryti nurodyto priešdėlio, priesagos ar galūnės vedinių; sudaryti žodžių pagal nurodytą darybos reikšmę; sudaryti žodžių darybos grandį ir lizdą; išspręsti darybinę lygtį; palyginti dūrinių leksinę ir darybinę reikšmę ir pan.). Nagrinėjimas žodžio dalimis (žodžiu ir raštu); rašybinių ir darybinių uždavinių sprendimas.
Tekstų suvokimas ir kūrimas		
Priesakų arba instrukcijos rašymas.		
2 tema. Asmenybės, kūrusios Lietuvą. Žmogaus herojiškumas, atkaklumas, pasiaukojimas. Motiejus Valančius, Jonas Basanavičius, Vincas Kudirka, Maironis. Poetinis tėvynės kraštovaizdis. Lietuvos himnas – tautos gyvenimo gairės. Himno paskirtis. Mikalojaus Konstantino Čiurlionio asmenybė. Literatūra (pasirinktina): Maironio „Milžinų kapa“, „Lietuva brangi“. Vinco Kudirkos „Tautiška giesmė“. Mikalojaus Konstantino Čiurlionio „O virš tų krantų, virš to mylimo Nemuno“ (laiškas broliui). Jono Aisčio „Peizažas“. Jurgio Zauerveino „Lietuviais esame mes gimę“. Justino Marcinkevičiaus „Tai gražiai mane augino“. Janinos Degutytės, Jono Strielkūno, Marcelijaus Martinaičio, Jono Juškaičio, Alio Balbieriaus, Vlado Braziūno ar kitų lietuvių poetų eilėraščiai.		
30–34 val. kursui	60–68 val. kursui	90–102 val. kursui
Veiksmazodis. Pagrindinės formos		
Veiksmazodžių šaknies balsių kaita. Nosinės raidės dažniausiai	Veiksmazodžių šaknies balsių kaita ir rašyba. Nosinių raidžių rašyba	Veiksmazodžių šaknies balsių kaita ir rašyba. Nosinių raidžių rašyba

vartojamų veiksmažodžių šaknyse. Raiškus posakių (su vaizdingais veiksmažodžiais) skaitymas. Posakių, mįslių, poezijos eilučių su atitinkamais veiksmažodžiais nurašinėjimas, diktavimas (porose – vienas kitam ar panašiai.).	dažniausiai vartojamų veiksmažodžių šaknyse. Raiškus posakių (su vaizdingais veiksmažodžiais) skaitymas. Taisyklės nustatymas; rašybos taisyklių vaizdavimas piešiniais, schemomis, vaidyba ir pan. bei pavyzdžių parinkimas. Įspėjamieji diktantai; atrenkamasis diktantas.	veiksmažodžių šaknyse (su išvestinių žodžių rašyba). Raiškus posakių (su vaizdingais veiksmažodžiais) skaitymas. Taisyklės nustatymas; rašybos taisyklių vaizdavimas piešiniais, schemomis, vaidyba ir pan. bei pavyzdžių parinkimas. Įspėjamieji diktantai; atrenkamasis diktantas.
Tekstų suvokimas ir kūrimas		
Svarbiausių Lietuvos asmenybių veiklos epizodų užsirašymas.	Mokomosios medžiagos ir kitų informacijos šaltinių analizė nustatant svarbiausius Lietuvos asmenybių veiklos epizodus.	Mokomosios medžiagos ir kitų informacijos šaltinių analizė nustatant svarbiausius Lietuvos asmenybių veiklos epizodus. Tezinio plano sudarymas. Paminklo rašytojui (asmenybei) projekto sukūrimas.
3 tema. Laisvės gynimas. Kovų už laisvę įprasminimas lietuvių karinėse istorinėse dainose, baladėse, romansuose. Asmens didvyriškumo ir patriotizmo išaukštinimas. Sukilėlių, kovų už nepriklausomybę, partizanų, Sąjūdžio idėjos ir idealai poezijoje, dainose, kalbose. Retorinės raiškos priemonės. Literatūra (pasirinktinai): „Oi, lekia lekia gulbių pulkelis“. „Palinko liepa šalia kelio“ arba kita pasirinkta partizanų daina. Bernardo Brazdžionio „Šaukiu aš tautą“. Broniaus Krivicko „Apie laisvės kovą ir didvyriškumą“ (1952). Kęstučio Genio „Pabudome ir kelkimės“. Henriko Nagio „Vilniaus baladė“. Dainos reikšmė žmogaus ir bendruomenės gyvenime. Išsaugota ir atgaivinta tradicija – šiuolaikinės kultūros dalis.		
30–34 val. kursui	60–68 val. kursui	90–102 val. kursui
Veiksmažodis. Kaityba, daryba, vartoseną		
Veiksmažodžio laikai ir nuosakos. Veiksmažodžių asmenavimas ir galūnių rašyba. Veiksmažodžių daryba. Sangražiniai veiksmažodžiai. Analogijų taikymas (asmenuojant); sakinių nurašymas suskliaustą žodį keičiant tinkama forma; deformuoto teksto atstatymas (iš duotų žodžių pradinių formų).	Veiksmažodžio laikai ir nuosakos. Asmenuotės. Veiksmažodžių asmenavimas ir galūnių rašyba. Veiksmažodžių daryba. Veiksmažodžių priesagų rašyba. Sangražiniai veiksmažodžiai. Veiksmažodžio vartoseną. Analogijų taikymas (asmenuojant); sakinių nurašymas suskliaustą žodį keičiant tinkama forma; deformuoto teksto atstatymas (iš duotų žodžių pradinių formų); atrenkamasis	Veiksmažodžio laikai ir nuosakos. Asmenuotės. Veiksmažodžių asmenavimas ir galūnių rašyba. Veiksmažodžių daryba. Veiksmažodžių priesagų rašyba. Sangražiniai veiksmažodžiai. Veiksmažodžio vartoseną. Analogijų taikymas (asmenuojant); žodžių junginių (veiksmažodis + daiktavardis) radimas tekste; sakinių nurašymas suskliaustą žodį keičiant tinkama forma; deformuoto teksto atstatymas

	nurašinėjimas (tam tikrų žodžių ar žodžių junginių – iš rišlaus teksto).	(iš duotų žodžių pradinių formų); atrenkamasis nurašinėjimas (tam tikrų žodžių ar žodžių junginių – iš rišlaus teksto). Rašybinis nagrinėjimas ir rašybos klaidų analizė (žodžiu ir raštu).
Tekstų suvokimas ir kūrimas		
Pasakojimas pirmuoju, antruoju ir trečiuoju asmeniu.	Pasakojimas pirmuoju, antruoju ir trečiuoju asmeniu.	Pasakojimas pirmuoju, antruoju ir trečiuoju asmeniu. Tekstų analizė nurodytu aspektu (pvz., veiksmažodžio nuosakų vartoseną ir panašiai.).
4 tema. Lietuva šiandien Kokią Lietuvą pažįstu? Lietuva – nepriklausoma demokratinė respublika. Lietuvos valstybės politinės institucijos (Seimas, Prezidentas, Vyriausybė, savivalda) ir svarbiausi pareigūnai. Tautinė ir politinė bendruomenė. Analizuodami ir pristatydami schemas, mokiniai paaiškina, kokia yra Lietuvos valstybės valdymo struktūra. Nagrinėdami įvairius geografinės informacijos šaltinius, mokiniai aiškinasi ir gali apibūdinti Lietuvą, kaip nepriklausomą valstybę, nusakančius požymius (teritorija, gyventojai, valdžia). Rekomenduojama naudotis svetainės http://geografija6-8.mkp.emokykla.lt/ tema „Pasaulio valstybės“. Lietuvos socialinis, kultūrinis ir ekonominis gyvenimas. Lietuvos gyventojų tautinė įvairovė, teritorinis pasiskirstymas ir kitimas. Nagrinėdami statistikos duomenis, žemėlapius ir kartoschemas, mokiniai aiškinasi, kodėl kinta Lietuvos gyventojų skaičius, nagrinėja pagrindines priežastis (gamtinės ir socialinės), lemiančias nevienodą gyventojų pasiskirstymą Lietuvoje. Žemėlapyje nustato, kur yra tankiausiai ir rečiausiai apgyvendintos teritorijos. Rekomenduojama naudotis svetainės http://geografija6-8.mkp.emokykla.lt temomis „Tautos ir religijos“, „Religijų įvairovė pasaulyje ir Lietuvoje“. Mokytojo vadovaujami mokiniai, remdamiesi istorijos šaltiniais, šių dienų sociologinių apklausų duomenimis ir kitais informacijos šaltiniais, tyrinėja lietuvių požiūrį į tautines mažumas ir santykį su jomis praityje ir dabartiniu laikotarpiu. Lietuvos gamtos išteklių įvairovė, pasiskirstymas bei naudojimas pramonei, energijos gamybai, žemės ūkiui, poilsiui ir turizmui. Žmogaus ūkinės veiklos teigiami ir neigiami padariniai aplinkai. Analizuodami ir lygindami statistikos duomenis, karikatūras, žemėlapius ir paveikslus, mokiniai aiškinasi, kaip žmogaus ūkinė veikla priklauso nuo istorinių ir gamtinių aplinkos sąlygų; pasakoja apie Lietuvos gamtos išteklių įvairovę ir jų naudojimą, įvertindami žmogaus ūkinės veiklos padarinius aplinkai. Rekomenduojama naudotis svetainės http://geografija6-8.mkp.emokykla.lt temomis „Žmogaus ūkinė veikla“, „Lietuvos kraštovaizdis, jo kaitos priežastys“, „Saugomos teritorijos Lietuvoje“, „Nacionaliniai ir regioniniai parkai“. Mokiniai mokomi analizuoti (iš paveikslėlių, nuotraukų, aprašymų) gamtinius ir žmonių veiklos paveiktus kraštovaizdžius, nustatyti žmogaus įtaką jų kitimui (miškų kirtimas, dirbamos žemės mažėjimas, miestų plotų didėjimas). Mokiniai mokomi nustatyti gamtos apsaugos priemonės. Rekomenduojama naudotis svetainės http://geografija6-8.mkp.emokykla.lt temomis „Natūralus ir žmogaus pakeistas kraštovaizdis“. Lietuvos kompiuterinės enciklopedijos skyriais „Parkai, botanikos sodai“, „Saugomos teritorijos“.		

Lietuvos gamtinė geografinė padėtis. Lietuvos miestai, upės, ežerai ir tvenkiniai, kalvos. Prie Baltijos jūros esančios valstybės.

Mokiniai mokosi nustatyti objektų geografinę padėtį ir juos apibūdinti. Lietuvos gamtiniame ir administraciniame žemėlapyje mokosi parodyti didžiausius Lietuvos miestus, upes, ežerus, pagrindines paviršiaus formas, Europos politiniame žemėlapyje – prie Baltijos jūros esančias valstybes. Skaitydami planą, vietovėje randa jame pažymėtus taškus (objektus). Aiškinasi, kaip reikėtų orientuotis mieste ir kur reikėtų kreiptis, norint gauti daugiau informacijos. Naudodami paveikslus, diagramas ir žemėlapius, mokiniai aiškinasi, kokios yra gyvenviečių formos (kaimas, miestas, aglomeracija). Rekomenduojama naudotis svetainės <http://geografija6-8.mkp.emokykla.lt> tema „Orientavimasis aplinkoje“.

Literatūra: Lietuvos Respublikos Konstitucija.

Komunikacinės intencijos:

kaip klausytis aktyviai (pasitiksinti, perklausti ir kt.); kaip pasiūlyti žodį, junginį;

kaip pataisyti teigiamą sakinį ir kaip pataisyti neigiamą sakinį; kaip paklausti, kad būtų patvirtinta arba paneigta ir kaip atsakyti į klausimą patvirtinant ar paneigiant; kaip paneigti;

kaip atsakyti suteikiant informaciją apie laiką, vietą, būdą, priežastį;

kaip išreikšti, kad kas yra leidžiama; kaip išreikšti, kad kas yra neleidžiama, draudžiama; kaip paklausti, ar ką galima, leidžiama daryti;

kaip paklausti, ar sutinka su teiginiu, nuostata;

kaip gauti pritarimą ir kaip gauti nepritaringumą;

kaip priminti tvirtai, patikimai teigiant ir kaip priminti teigiant be tvirto įsitikinimo;

kaip išreikšti netikrumą, abejonę; kaip išreikšti suglumimą, sumišimą;

kaip nepritarti, protestuoti, priešintis.

kaip pasiūlyti, (pa)raginti ką nors veikti ir kaip primygtinai paprašyti, įsakinėti, duoti nurodymus;

kaip sutikti su siūlymu, raginimu ir kaip nesutikti.

30–34 val. kursui

60–68 val. kursui

90–102 val. kursui

Sintaksė ir skyryba

Vientisinio ir sudėtinio sakinio samprata. Vientisinis sakiny. Sakinio dalys, jų praktinis skyrimas pagal klausimus. Sudėtinis sakiny. Kablelis sakinio viduryje prieš sudėtinio sakinio dėmenis, prasidedančius jungtukais ir, bet, o, tačiau, kad, jog, kai, kaip, nes, jei(gu), nors, įvardžiu kuris.	Vientisinio ir sudėtinio sakinio samprata. Vientisinis sakiny. Sakinio dalys, jų praktinis skyrimas pagal klausimus. Pagrindinės ir antrininkės sakinio dalys. Tarinys ir veiksny. Papildinys. Vietos, laiko ir būdo aplinkybės. Pažyminys. Sudėtinis sakiny. Sudėtinių sakinių dėmenų skyrimas kableliu. Kablelis sakinio viduryje prieš sudėtinio sakinio dėmenis, prasidedančius jungtukais ir, bet, o, tačiau, kad, jog, kai, kaip, nes, jei(gu), nors, įvardžiu kuris. Kablelis po pirmojo sudėtinio sakinio dėmens, prasidedančio jungtukais kai, jei(gu), nors, kas (Jei vilkas dantų neturėtų,	Vientisinio ir sudėtinio sakinio samprata. Vientisinis sakiny. Sakinio dalys, jų praktinis skyrimas pagal klausimus. Pagrindinės ir antrininkės sakinio dalys. Tarinys ir veiksny. Papildinys. Vietos, laiko ir būdo aplinkybės. Pažyminys. Grafinis vaizdavimas (pabraukti sutartiniais ženklais sakinio dalis). Sudėtinis sakiny. Sudėtinių sakinių dėmenų skyrimas kableliu. Kablelis sakinio viduryje prieš sudėtinio sakinio dėmenis, prasidedančius jungtukais ir, bet, o, tačiau, kad, jog, kai, kaip, nes, jei(gu), nors, įvardžiu kuris. Kablelis po pirmojo sudėtinio sakinio

	niekas jo nebijotų. tts. Kas klausia, tas neklysta. tts.). Jungiamuoju žodžiu „kuris“ prasidedančio sudėtinio sakinio dėmens, įsiterpusio į kitą dėmenį, išskyrimas kableliais (Tauta, kuri neskaito, nerašo ir nekuria, neturi pasaulyje prasmės. V. M.-P.). Elementarūs kreipinio skyrybos atvejai.	dėmens, prasidedančio jungtukais kai, jei(gu), nors, kas (J e i vilkas dantų neturėtų, niekas jo nebijotų. tts. Kas klausia, tas neklysta. tts.). Jungiamuoju žodžiu „kuris“ prasidedančio sudėtinio sakinio dėmens, įsiterpusio į kitą dėmenį, išskyrimas kableliais (Tauta, k u r i neskaito, nerašo ir nekuria, neturi pasaulyje prasmės. V. M.-P.). Elementarūs kreipinio skyrybos atvejai.
Tekstų suvokimas ir kūrimas		
Dokumentinių kino filmų, pristatančių Lietuvą, žiūrėjimas ir aptarimas.	Raiškus skyrybos ženklų skaitymas. Skaitomos literatūros komentavimas. Dokumentinių kino filmų, pristatančių Lietuvą, žiūrėjimas ir aptarimas.	Sakinio intonacijos ir skyrybos ženklų rašymo / nerašymo lyginimas; raiškus skyrybos ženklų skaitymas; skaitymas vaidmenimis. Skaitomos literatūros komentavimas. Problemos (-ų) išskyrimas. Dokumentinių kino filmų, pristatančių Lietuvą, žiūrėjimas ir aptarimas.

44. Ugdymo turinys ir veiklos 8 klasėje.

Kalbinio ir kultūrinio ugdymo turinys ir veiklos		
30–34 val. kursui	60–68 val. kursui	90–102 val. kursui
1 tema. Atminties ir istorinio pasakojimo svarba		
Atminties ir istorinio pasakojimo svarba asmens ir bendruomenės savimonei. Bendruomenės vertybės ir idealai. Pasakojimų herojai, jų apsisprendimai ir laikysenos. Literatūra (pasirinktinai): Čingizo Aitmatovo „Ilga kaip šimtmečiai diena“ (ištrauka apie mankurta), Simono Daukanto „Būdas senovės lietuvių, kalnėnų ir žemaičių“ (ištraukos apie kalbą, apie sueimą, apie narsumą)‘ Adomo Mickevičiaus „Gražina“, Maironio „Trakų pilis“. Vinco Krėvės „Milžinkapis“.		
Ilgalaikė (metinė) užduotis – projektas „Lietuvos valstybingumo istorija“. Mokiniai nagrinėja istorijos šaltinius ir, remdamiesi juose pateikta informacija, aiškinasi svarbiausius Lietuvos valstybingumo istorijos įvykius (Lietuvos vardo paminėjimas, Mindaugo krikštas, Lietuvos krikštas, Žalgirio mūšis, Liublino unija, ATR padalinimai, sukilimai carinės Rusijos sudėtyje, 1918 m. Nepriklausomybės paskelbimas), aiškinasi jų kilmės priežastis, raidą, svarbiausius dalyvavusius asmenis ir reikšmę. (Rekomenduojami darbo būdai: informacijos paieška įvairiuose šaltiniuose, kritiškas šaltinių ir informacijos vertinimas, atsirinkimas, sisteminimas ir tinkamas pasinaudojimas; rašytinio teksto ir		

iš nuotraukų, paveikslų, schemų, grafikų, vaizdo ar garso įrašų gautos informacijos siejimas ir apibendrinimas; teksto žymėjimas, konspektavimas, citatų išsirašymas; teksto santraukos pateikimas ir kritiškas teksto įvertinimas; paveikslų teksto ir infografikos skaitymas ir interpretavimas.) Lygina Lietuvos ir gyvenamosios valstybės svarbiausius istorinius faktus ir svarbiausias asmenybes. (Vaidmenų žaidimai.) Remdamiesi skaitmeninėmis mokomosiomis priemonėmis ir edukaciniais žaidimais, nagrinėja Lietuvos socialinę, politinę, ekonominę ir kultūrinę raidą ir pasiekimus, lygina su gyvenamąja valstybe. (Klausimų kėlimas; išvadų darymas, atsakymų į klausimus formulavimas savais žodžiais.) Palygina Lietuvos ir gyvenamosios valstybės svarbiausius istorinius faktus iki XX a. pradžios, nurodo panašumus ir skirtumus. (Tinkamų klausimų uždavimas; reziumavimas to, kas buvo išgirsta ir perskaityta.) Išskiria LDK visuomenės bruožus, jos ūkinio gyvenimo, teisinės minties, švietimo, mokslo, technikos, meno raidos ypatumus. Pateikia faktus apie LDK visuomenę, teisinę mintį, ūkinį gyvenimą ir švietimo, mokslo, technikos bei meno raidą. (Rašymas apie nurodytus atraminius tekstus (žiniasklaidos ir informacinius): apžvalga ir aptarimas (elektroninių laiškų ir kt. rašymas); kalbos bendraamžiams rengimas ir sakymas arba rašytinio teksto (fragmento) perkūrimas sakytine raiška.) Paaikškina Lietuvos istoriją po Liublino unijos: Renesanso ir Baroko kultūros bruožus, Apšvietos epochos idėjų poveikį Lietuvos ir Lenkijos valstybės gyvenimui, valstybės žlugimo priežastis ir padarinius, visuomeninės raidos specifiką carinėje Rusijoje. (Skirtingų požiūrių atpažinimas ir paaikškinimas, pasiremiant pavyzdžiais iš teksto; savo požiūrio išsakymas dirbant poromis ar grupėmis; diskutavimas konkrečia tema, prieštaravimas, savo pozicijos pagrindimas; žodinės diskusijos teiginių pasižymėjimas raštu. Straipsnio / poleminio rašinio rašymas.)		
Komunikacinės intencijos: kaip pradėti pokalbį, kalbą; kaip pateikti temą pradedant pasakojimą; kaip pabrėžti, akcentuoti kalboje (vartojant loginį kirtį, žodžių tvarka); vartojant specialius žodžius, frazes; kaip paklausti tikintis patvirtinimo; kaip paklausti abejojant dėl teiginio; kaip išreikšti nuomonę; kaip paklausti nuomonės; kaip pateikti pavyzdžius; kaip apibrėžti, sukonkretinti; kaip apibendrinti; kaip pakeisti temą ir kaip paprašyti pakeisti temą.		
30–34 val. kursui	60–68 val. kursui	90–102 val. kursui
Kalba kaip socialinis kultūrinis reiškinys		
Lietuvių kalbos žodynas. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas, sinonimų, antonimų, frazeologizmų žodynai.	Seniausi rašytiniai lietuvių kalbos šaltiniai. Lietuvių kalbos žodynas. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas, sinonimų, antonimų, frazeologizmų žodynai.	Seniausi rašytiniai lietuvių kalbos šaltiniai. XIX a. kalba (laikraščio „Varpas“ ištrauka). Lietuvių kalbos žodynas. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas, sinonimų, antonimų, frazeologizmų žodynai.
Išeito kurso pagrindų kartojimas ir gilinimas. Įgūdžių įtvirtinimas		
Pagrindinės lietuviškų žodžių tarimo ir kamieno rašybos	Pagrindinės lietuviškų ir tarptautinių žodžių tarimo ir	Pagrindinės lietuviškų ir tarptautinių žodžių tarimo ir

taisyklės. Kalbos dalys, jų daryba. Linksniuojamųjų kalbos dalių galūnių rašyba. Veiksmažodžio laikų ir nuosakų rašyba.	kamieno rašybos taisyklės. Kalbos dalys, jų daryba. Linksniuojamųjų kalbos dalių galūnių rašyba. Veiksmažodžio laikų ir nuosakų rašyba.	kamieno rašybos taisyklės. Kalbos dalys, jų daryba. Kalbos dalių santyčiai sakinyje. Linksniuojamųjų kalbos dalių galūnių rašyba. Veiksmažodžio laikų ir nuosakų rašyba. Vientisinis ir sudėtinis sakinyje. Pagrindinės skyrybos taisyklės.
Tekstų suvokimas ir kūrimas		
Pasakojimas pirmuoju, antruoju ir trečiuoju asmeniu.	Pasakojimas pirmuoju, antruoju ir trečiuoju asmeniu.	Pasakojimas pirmuoju, antruoju ir trečiuoju asmeniu. Meninių kūrinių ekranizacijų ar dokumentinių kino filmų, pristatančių Lietuvos istoriją, žiūrėjimas ir aptarimas.

2 tema. Asmeninės patirties pasakojimai

Žmogui tenkantys istorijos iššūkiai. Moralinės laikysenos ir tvirtumo šaltiniai. Žmoniškumo pamokos prievartos pasaulyje. Gyvenimo vertė. Dokumentinio pasakojimo savitumas.

Literatūra (pasirinktinai): Dalios Grinkevičiūtės „Lietuviai prie Laptevų jūros“ (ištraukos); Joanos Ulinauskaitės „Likimo išbandymai“ (ištrauka „Lemtingi gyvenimo posūkiai“); Vandos Juknaitės „Tariamasis iš tamsos“, „Išsuduosi. Balsu“; Gendručio Morkūno „Iš nuomšiko gyvenimo“; Rūtos Šepetys „Tarp pilkų debesų“; Icchoko Mero „Geltonas lopas“; Stepo Zobarsko „Gerasis aitvaras“; R. Spalio „Ant ribos“, „Rezistencija“; Grigorijaus Kanovičiaus „Sapnas apie dingusią Jeruzalę“; Broniaus Radzevičiaus „Žmogus sniege“.

30–34 val. kursui

60–68 val. kursui

90–102 val. kursui

Fonetika, kirčiavimas ir rašyba

Naudojimasis kirčiavimo žodynais ir elektroninėmis kirčiuoklėmis.

Trumpųjų ir ilgųjų skiemenų kirčiavimas.
 Prieveiksmių kirčiavimas.
 Naudojimasis kirčiavimo žodynais ir elektroninėmis kirčiuoklėmis.

Trumpųjų ir ilgųjų skiemenų kirčiavimas (priešpaskutinio skiemens taisyklė, esamojo ir būtojo kartinio laiko veiksmažodžių kirčiavimas).
 Daugiskaitos naudininko taisyklė.
 Prieveiksmių kirčiavimas.
 Naudojimasis kirčiavimo žodynais ir elektroninėmis kirčiuoklėmis.

Morfologija ir rašyba

Įvardis, jo reikšmė ir gramatiniai požymiai. Pagrindinių įvardžių linksniavimas. Skaitvardis, jo reikšmė, gramatiniai požymiai. Skaitvardžių skyriai. Skaitvardžių kaitymo ypatumai. Įvardžiuotiniai skaitvardžiai (susipažinimas). Samplaikinių skaitvardžių linksniavimas.	Įvardis, jo reikšmė ir gramatiniai požymiai. Įvardžių skyriai. Įvardžių linksniavimas, rašyba, kirčiavimas bei vartojimo ypatumai. Skaitvardis, jo reikšmė, gramatiniai požymiai. Skaitvardžių skyriai. Dauginių ir kuopinių skaitvardžių daryba, vartojimas. Skaitvardžių kaitymo, rašybos ir kirčiavimo ypatumai. Įvardžiuotiniai skaitvardžiai (susipažinimas). Samplaikinių skaitvardžių linksniavimas. Romėniški skaitmenys, vartojimas. Datos, matų, piniginių vienetų santrumpos.	Įvardis, jo reikšmė ir gramatiniai požymiai. Įvardžių skyriai. Įvardžių linksniavimas, rašyba, kirčiavimas bei vartojimo ypatumai. Skaitvardis, jo reikšmė, gramatiniai požymiai. Skaitvardžių skyriai. Dauginių ir kuopinių skaitvardžių daryba, vartojimas. Skaitvardžių kaitymo, rašybos ir kirčiavimo ypatumai. Įvardžiuotinių skaitvardžių linksniavimas, rašyba, vartojimas (susipažinimas). Samplaikinių skaitvardžių linksniavimas. Romėniški skaitmenys, vartojimas. Datos, matų, piniginių vienetų santrumpos.
Tekstų suvokimas ir kūrimas		
Glaustas siužeto atpasakojimas.	Glaustas siužeto atpasakojimas. Rekomendavimas klasės draugams skaityti knygą, pasitelkiant pavyzdžius iš kūrinio.	Skaitomo teksto fragmentų sandaros paaiškinimas. Glaustas siužeto atpasakojimas, laikantis kūrinio kompozicijos ir įvykių sekos. Rekomendavimas klasės draugams skaityti knygą, pasitelkiant pavyzdžius iš kūrinio.

3 tema. Kelionės ir klajonės

Gyvenimo kelionė. Kelionės – savęs ieškojimas, savęs ir pasaulio pažinimo būdas. Pagarba savo ir kitų tautų tradicijoms. Keliautojai ir kelionių literatūra. Pasaulio lietuviai.

Literatūra (pasirinktinai): Bernardo Brazdžionio „Per pasaulį keliauja žmogus“; Mato Šalčiaus „Svečiuose pas keturiasdešimt tautų“ (ištraukos) arba kitas pasirinktas lietuvių autoriaus kūrinys; Jono Meko „Laiškai iš Niekur“ (ištraukos); Justino Žilinsko „Mano Vilnius mano“.

30–34 val. kursui

60–68 val. kursui

90–102 val. kursui

Morfologija ir rašyba

Veiksmažodžio asmenuojamųjų formų kartojimas.

Veiksmažodžio asmenuojamųjų formų kartojimas.

Veiksmažodžio asmenuojamųjų formų kartojimas.

Veiksmažodžio neasmenuojamosios formos. Dalyvio reikšmė, gramatiniai požymiai. Dalyvių rūšys, vartojimo ypatumai.	Veiksmažodžio neasmenuojamosios formos. Dalyvio reikšmė, gramatiniai požymiai. Dalyvių rūšys, vartojimo ypatumai. Veikiamųjų dalyvių laikai, daryba, vartojimas. Veikiamųjų dalyvių linksniavimas, rašyba. Neveikiamųjų dalyvių laikai, daryba. Sangražiniai dalyviai ir įvardžiuotiniai dalyviai, jų rašyba, vartojimas (susipažinimas).	Veiksmažodžio neasmenuojamosios formos. Dalyvio reikšmė, gramatiniai požymiai. Dalyvių rūšys, vartojimo ir kirčiavimo ypatumai. Veikiamųjų dalyvių laikai, daryba, vartojimas. Veikiamųjų dalyvių linksniavimas, rašyba. Neveikiamųjų dalyvių laikai, daryba. Sangražiniai dalyviai ir įvardžiuotiniai dalyviai, jų rašyba, vartojimas (susipažinimas).
Tekstų suvokimas ir kūrimas		
Skelbimo rašymas.	Sakytinio (užrašyto) teksto glaudinimas raštu (kalbos formų keitimas). Skelbimo rašymas.	Sakytinio (užrašyto) teksto glaudinimas raštu (kalbos formų keitimas). Skelbimo rašymas.
4 tema. Jausmų galia		
Meilės grožis ir tragizmas. Draugystės vertė. Asmens jausmų ir bendruomenės papročių konfliktas. Gyvenimo aistra. Literatūra (pasirinktinai): Maironio „Jūratė ir Kastytis“; Salomėjos Nėries, Antano Miškinio, Pauliaus Širvio, Janinos Degutytės ir pasirinkto dabartinio lietuvių poeto meilės lyrika.		
30–34 val. kursui	60–68 val. kursui	90–102 val. kursui
Morfologija ir rašyba		
Veikiamųjų dalyvių laikai, daryba, vartojimas. Veikiamųjų dalyvių linksniavimas. Neveikiamųjų dalyvių laikai, daryba. Sangražiniai dalyviai ir įvardžiuotiniai dalyviai, jų vartojimas (susipažinimas).	Pusdalyvis ir padalyvis, jų gramatiniai požymiai, daryba, vartojimo ypatumai. Prieveiksmio reikšmė ir gramatiniai požymiai. Prieveiksmai, jų daryba, laipsniavimas.	Pusdalyvis ir padalyvis, jų gramatiniai požymiai, daryba, vartojimo ir kirčiavimo ypatumai. Prieveiksmio reikšmė ir gramatiniai požymiai. Prieveiksmai, jų daryba, laipsniavimas ir kirčiavimo ypatumai.
Gramatikos, rašybos ir skyrybos kartojimas ir įtvirtinimas.		
Tekstų suvokimas ir kūrimas		
Skaitymų poezijos tekstų klausymas. Kūrybiniai bandymai.		

45. Ugdymo turinys ir veiklos 9 klasėje.

Kalbinio ir kultūrinio ugdymo turinys ir veiklos		
30–34 val. kursui	60–68 val. kursui	90–102 val. kursui
1 tema. Senoji lietuvių etnokultūra Senosios ir šiuolaikinės kultūros sandūra. Ką mums šiandien kalba mitai? Marijos Gimbutienės asmenybė. Kilmės mitai. Pasakojimas apie Palemoną. Steigties mitai. Pasakojimas apie Sovijų, Pasakojimas apie Vaidevutį. Politiniai mitai. Pasakojimas apie lakūnus Steponą Darių ir Stasį Girėną. Pasaka „Eglė žalčių karalienė“: pasakos interpretacijos ir variantai.		
Ilgalaikė užduotis – projektas „Lietuvos kultūros ženklai“. Mokiniai aiškinasi ir suformuluoja būdingiausias savo tautos bruožus, išskiriančius jų tautą iš kitų tautų. Aptaria tautų, su kuriomis kartu gyvena, kultūros specifiką. Diskutuoja, kuo kiekviena kultūra yra unikali ir kodėl būtina išsaugoti pasaulio kultūrų įvairovę. Iškelia jų gyvenamojoje vietovėje ar Lietuvos teritorijoje esančią kultūrinio paveldo apsaugos problemą, numato būdus, kaip ją spręsti. Atlieka Lietuvos kultūros ženklų tiriamuosius darbus ir juos pristato kaip portfolio / pateiktis / rašinius / komentuojamą vaizdo ir garso medžiagą: tautosakos motyvai lietuvių literatūroje, muzikoje, dailėje, architektūroje; Antikos motyvai lietuvių literatūroje, muzikoje, dailėje, architektūroje; Biblijos motyvai lietuvių literatūroje, muzikoje, dailėje, architektūroje. Išleidžia klasės knygą su pasirinktais Lietuvos kultūros ženklais (rašo ir tobulina tekstus, iliustruoja, maketuoja; projektuoja knygos viršelį; recenzuoja, anonsuoja ir pristato tėvams ar bendruomenei).		
Komunikacinės intencijos: kaip išreikšti ketinimą; kaip pasakyti, kad neketinama; kaip paklausti apie ketinimus; kaip pasakyti, kam teikiama pirmenybė; kaip paklausti, kam teikiama pirmenybė; kaip pritarti, sutikti su teiginiu tvirtai, be abejonės (su emociinga intonacija) ir kaip pritarti su neutralia intonacija; kaip atsakyti pabrėžiant sutikimą su teiginiu ir kaip atsakyti pabrėžiant sutikimą su neiginiu; kaip pritarti nenoromis, su išlyga, nusileidžiant; kaip švelniai, mandagiai nesutikti ir kaip kategoriškai nesutikti (su emociinga intonacija); kaip nesutikti su teigiamu pasakymu ir kaip nesutikti su neigiamu pasakymu; kaip išreikšti abejingumą; kaip paklausti, ar kas abejingas; kaip išreikšti pasitenkinimą ir kaip išreikšti nepasitenkinimą.		
30–34 val. kursui	60–68 val. kursui	90–102 val. kursui
Kalba kaip socialinis kultūrinis reiškinys		
Supažindinimas su tarmėmis.	Supažindinimas su tarmėmis.	Supažindinimas su senaisiais lietuvių kalbos paminklais ir tarmėmis. Supažindinimas su pagrindiniais lietuvių kalbos tyrėjais ir ugdytojais, jų darbais (D. Kleinas, K. Sirvydas, J. Jablonskis, K. Būga ir kt.).
Išeito kurso pagrindų kartojimas ir gilinimas. Įgūdžių įtvirtinimas		

Kalbos dalių rašybos kartojimas.		
Fonetika, kirčiavimas ir rašyba		
Naudojimas kirčiavimo žodynais ir elektroninėmis kirčiuoklėmis.	Supažindinimas su kirčiuočių sistema. Naudojimas kirčiavimo žodynais ir elektroninėmis kirčiuoklėmis.	Supažindinimas su kirčiuočių sistema. Tarptautinių žodžių kirčiavimo ypatumai. Naudojimas kirčiavimo žodynais ir elektroninėmis kirčiuoklėmis.
Morfologija ir rašyba		
Pusdalyvis ir padalyvis, jų gramatiniai požymiai, vartojimo ypatumai. Prieveiksmio reikšmė ir gramatiniai požymiai. Prieveiksmiai, jų daryba, laipsniavimas.	Prielinksnio reikšmė ir vartojimas. Jungtuko reikšmė ir vartojimas. Dalelytės reikšmė, vartojimas. Kalbos dalių gramatinių požymių kartojimas ir apibendrinimas.	Prielinksnio reikšmė ir vartojimas. Jungtuko reikšmė ir vartojimas. Dalelytės reikšmė, vartojimas, rašyba. Kalbos dalių gramatinių požymių kartojimas ir apibendrinimas.
Tekstų suvokimas ir kūrimas		
Literatūros kūrinio lyginimas su kitais menais (daile, kinu, teatru ir pan.). Dailės ar muzikos kūrinių / meninės fotografijos, idėjomis ar nuotaika artimų skaitytam literatūros kūriniai, parinkimas ir šio pasirinkimo pristatymas / komentavimas.		
2 tema. Viduramžių Lietuva: senojo ir krikščioniškojo pasaulių susidūrimas		
Lietuvos ir lietuvių vaizdiniai, laisvės supratimas didikų kunigaikščių laiškuose. Lietuvių tautos ir kalbos samprata. Valdovo vaizdinys laiškuose. Pagarba tautos papročiams, tolerancija kitoms kultūroms. Lietuvos valdovų interpretacija modernioje literatūroje. Didikų kunigaikščių laišakai (susipažinimas): Didžiojo Kunigaikščio Gedimino „Laiškas Liubeko, Rostoko ir kitų miestų piliečiams, 1323 m. gegužės 26 d.“; Didžiojo Kunigaikščio Vytauto „Laiškas Šv. Romos imperijos imperatoriui Zigmantui, 1420 m. kovo 11 d.“, „Laiškas Jogailai po Lucko suvažiavimo, 1429 m. vasario 17 d.“ http://www.šaltiniai.info/files/literatura/LC00/Gedimino_lai%C5%A1kai.LC0600.pdf Literatūra (pasirinktinai): Kazio Bradūno „Pokalbiai su karaliumi“; Balio Sruogos „Milžino paunksmė“; Juozo Grušo „Herkus Mantas“ (ištraukos).		
30–34 val. kursui	60–68 val. kursui	90–102 val. kursui
Morfologija ir rašyba	Sintaksė ir skyryba	
Prielinksnio reikšmė ir vartojimas. Jungtuko reikšmė ir vartojimas. Dalelytės reikšmė, vartojimas. Kalbos dalių gramatinių požymių kartojimas ir	Linksniai, valdomi veiksmažodžių atitikti, atstovauti, aukotis, dėkoti daugėti, mažėti, galininkinių veiksmažodžių su neiginiu ne-, būdvardžių atidus, palankus,	Linksniai, valdomi veiksmažodžių atitikti, atstovauti, aukotis, dėkoti daugėti, mažėti, galininkinių veiksmažodžių su neiginiu ne-, būdvardžių atidus, palankus,

apibendrinimas.	panašus, dosnus, turtingas, gabus, vedinas. Sakiniai pagal sakymo tikslą ir būdą: tiesioginiai, klausiamieji ir skatinamieji sakiniai; šaukiamieji sakiniai. Vientisinis sakiny. Pagrindinės ir antrininkės sakinio dalys. Veiksny, jo reiškimo būdai. Tariny, jo reiškimo būdai. Papildiny, jo reiškimo būdai. Aplinkybės, jų rūšys (vietos, laiko, būdo ir kt.), reiškimo būdai.	panašus, dosnus, turtingas, gabus, vedinas. Sakiniai pagal sakymo tikslą ir būdą: tiesioginiai, klausiamieji ir skatinamieji sakiniai; šaukiamieji sakiniai. Vientisinis sakiny. Pagrindinės ir antrininkės sakinio dalys. Veiksny, jo reiškimo būdai. Tariny, jo reiškimo būdai. Sudurtinio tarinio vardinė dalis ir jungtis. Papildiny, jo reiškimo būdai. Aplinkybės, jų rūšys (vietos, laiko, būdo ir kiekybės, priežasties, sąlygos, nuolaidos ir tikslo), reiškimo būdai. Išplėstinės dalyvinės, pusdalyvinės ir padalyvinės aplinkybės. Galimybė rašant jas išskirti kableliais.
Tekstų suvokimas ir kūrimas		
Mokytojo aiškinimo konspektavimas.	Mokytojo aiškinimo konspektavimas. Ryšių tarp įvykių, priežasčių ir pasekmių aiškinimas. Kelių nuomonių apie tą patį reiškinį sugretinimas (tiriamasis darbas / diskusijos / reziumė).	Mokytojo aiškinimo konspektavimas. Ryšių tarp įvykių, priežasčių ir pasekmių aiškinimas. Kelių nuomonių apie tą patį reiškinį sugretinimas (tiriamasis darbas / diskusijos / reziumė).
3 tema. Europos kultūros ženklai lietuvių literatūroje ir mene (Antika)		
Antika ir Biblija – Europos kultūros pamatai. Antika. Graikų mitų herojai ir jų žygių prasmė. Epas – tautinę bendruomenę vaizduojantis, ugdantis ir telkiantis pasakojimas. Epo herojus ir jo kovos prasmė. Garbės ir šlovės samprata. Pasirinkti lietuvių poetų kūriniai antikiniais motyvais: Vinco Mykolaičio-Putino „Prometėjas“; Henriko Radausko „Afroditė ir Narcizas“, „Homero jaunystė“, „Tėvynės vėjas“; Juditos Vaičiūnaitės „Orfėjas ir Euridikė“, „Keturi portretai“; Kazio Bradūno „Odisėjas buvo nekantrus“; Antano A. Jonyno, Mikalojaus Vilučio „Paskutinės dienos Itakėje“. Antikos motyvai ir įvaizdžiai kultūros tekstuose, dailininkų kūrinuose.		
30–34 val. kursui	60–68 val. kursui	90–102 val. kursui
Sintaksė ir skyryba		
Linksniai, valdomi veiksmažodžių atitikti, atstovauti, aukotis, dėkoti daugėti, mažėti, galininkinių veiksmažodžių su neiginiu ne-,	Pažyminiai, jų reiškimo būdai. Vienarūšės sakinio dalys. Sakinio dalių vienaarūšiskumo požymiai. Vienarūšių sakinio dalių	Pažyminys. Derinamieji ir nederinamieji pažyminiai, jų reiškimo būdai. Išskirtiniai pažyminiai, jų reiškimo būdai ir skyryba. Priedėlio samprata,

būdvardžių atidus, palankus, panašus, dosnus, turtingas, gabus, vedinas. Sakiniai pagal sakymo tikslą ir būdą: tiesioginiai, klausiamieji ir skatinamieji sakiniai; šaukiamieji sakiniai. Vientisinis sakinytis. Pagrindinės ir antrininkės sakinio dalys. Veiksnytis, jo reiškinio būdai. Tarinys, jo reiškinio būdai.	jungtukai. Bejungtukų ir sujungtų jungtukais bet, o tačiau, taip pat kartojamaisiais jungtukais vienuarūšių sakinio dalių skyryba.	jo reiškinys ir skyryba. Vienarūšės sakinio dalys. Sakinio dalių vienuarūšiskumo požymiai. Vienarūšių sakinio dalių jungtukai. Bejungtukų ir sujungtų jungtukais bet, o tačiau, taip pat kartojamaisiais jungtukais vienuarūšių sakinio dalių skyryba. Galimybė kableliu atskirti greta pavartotus artimos reiškinės arba kartojamuosius žodžius, jei jie suprantami kaip vienuarūšės sakinio dalys (Šnara, murma šaltos bangos amžiną legendą.), prieš pažymimąjį žodį einančius pažyminius, kai jie nurodo ne vieno pagrindo požymius, bet rašančiojo laikomi lygiaverčiais (Įeinu į tylų, žalią mišką. E. M.)
Tekstų suvokimas ir kūrimas		
Skaitomo dalykinio / publicistinio / eseistinio teksto turinio (tema, problema, pagrindinė mintis) analizė.	Skaitomo dalykinio / publicistinio / eseistinio teksto turinio (tema, problema, pagrindinė mintis) analizė. Teksto žanro keitimas raštu arba žodžiu. Teksto dramatinizavimas kuriant vaidinimo scenarijų.	Skaitomo dalykinio / publicistinio / eseistinio teksto turinio (tema, problema, pagrindinė mintis) analizė. Teksto žanro keitimas raštu arba žodžiu. Teksto dramatinizavimas kuriant vaidinimo scenarijų.
4 tema. Europos kultūros ženklai lietuvių literatūroje ir mene (Biblija) Biblija kaip literatūros ir kultūros tekstas: jos svarba Europos tapatybei. Senojo ir Naujojo Testamentų vaizdiniai, herojai ir siužetai: jų interpretacija literatūroje. Asmens nelygstama vertė. Žmonių lygybės ir laisvės idėjos. Pasirinkti lietuvių kūriniai biblijiniais motyvais: Partizanų maldos http://www.lkbkronika.lkbkronika.lt/images/partizanu-maldos/zenkime-su-malda.pdf. Antano Miškinio „Psalmės“ („Pasaulis be Dievo“, „Rūpintojėlis“ ir kt.); Vinco Mykolaičio-Putino „Rūpintojėlis“; Bernardo Brazdžionio „Ką sakė mūrininkas Jėzui tą naktį“; Broniaus Krivicko „Dovydas prieš Galijotą“; Juliaus Sasnausko „Pasmerkti gailestingumui“. Biblijos motyvai ir įvaizdžiai Lietuvių dailininkų kūrinuose.		
30–34 val. kursui	60–68 val. kursui	90–102 val. kursui
Sintaksė ir skyryba		
Papildinys, jo reiškinio būdai.	Aiškinamosios sakinio dalys.	Aiškinamosios sakinio dalys.

Aplinkybės, jų rūšys (vietos, laiko, būdo ir kt.), reiškimo būdai. Pažyminys, jo reiškimo būdai. Vienarūšės sakinio dalys, jų jungtukai. Vienarūšių sakinio dalių skyryba.	Aiškinamųjų sakinio dalių su jungiamaisiais žodžiais ypač, kaip ir, būtent, tai yra (t. y.) ir pan. skyryba. Brūkšnys prieš apibendrinamąjį žodį, einantį po vienaarūšių sakinio dalių. Lyginamieji posakiai, jų skyryba. Įterpiniai. Dažniausiai įterpiniais einantys žodžiai ir žodžių junginiai. Įterpinių skyryba. Galimybė suteikti įterptinį pobūdį žodžiams anaipol, kaip antai, atseit, apskritai, esą, galų gale, iš tiesų, iš tikrųjų, kaip tyčia, konkrečiai, konkrečiau, mat, palyginti, paprastai, pirmiausia, rasi, taigi, tikrai, tikriausiai, tiksliau, veikiausiai, visų pirma ar pan. ir rašant išskirti juos kableliais. Kreipinys. Jo vartojimas ir skyryba.	Aiškinamųjų sakinio dalių su jungiamaisiais žodžiais ypač, kaip ir, būtent, tai yra (t. y.) ir pan. skyryba. Brūkšnys prieš apibendrinamąjį žodį, einantį po vienaarūšių sakinio dalių. Lyginamieji posakiai, jų skyryba. Įterpiniai. Jų vartojimas reiškiant tikrumą ir įsitikinimą, netikrumą, abejojimą ar spėjimą, nuomonę, jausminį vertinimą, nusakant minčių šaltinį, jų eilę, išvadą iš ankstesnių teiginių, kontakto su pašnekovu siekį ir kt. Dažniausiai įterpiniais einantys žodžiai ir žodžių junginiai. Įterpinių skyryba. Galimybė suteikti įterptinį pobūdį žodžiams anaipol, kaip antai, atseit, apskritai, esą, galų gale, iš tiesų, iš tikrųjų, kaip tyčia, konkrečiai, konkrečiau, mat, palyginti, paprastai, pirmiausia, rasi, taigi, tikrai, tikriausiai, tiksliau, veikiausiai, visų pirma ar pan. ir rašant išskirti juos kableliais. Kreipinys. Jo vartojimas ir skyryba.
Tekstų suvokimas ir kūrimas		
Samprotavimas apie skaitytą kūrinį naudojantis citatomis.	Samprotavimas apie skaitytą kūrinį naudojantis citatomis. Išvadų formulavimas remiantis tekstu.	Samprotavimas apie skaitytą kūrinį naudojantis citatomis. Išvadų formulavimas remiantis tekstu. Esė rašymas, interpretuojant Biblijos vaizdinį / siužetą / personažą.

46. Ugdymo turinys ir veiklos 10 klasėje.

Kalbinio ir kultūrinio ugdymo turinys ir veiklos		
30–34 val. kursui	60–68 val. kursui	90–102 val. kursui
1 tema. Tautinės bendruomenės tapatybė ir orumas		

Tapatybės atramos. Savivertės gynimas ir priešinimasis aplinkos brutalumui. Asmuo bendruomenėje: pareigos, apsisprendimai, įsipareigojimai, konfliktai. Tradicinių vertybių, papročių, principų ir modernumo sandūra.

Literatūra (pasirinktina): Kristijono Donelaičio „Metai“ (ištraukos); Liongino Baliukevičiaus-Dzūko „Dienoraštis“ (ištrauka); Romualdo Granausko „Liūdnosios upės“; Algirdo Landsbergio „Žodžiai, gražieji žodžiai“.

Metinė užduotis – projektas „Lietuva ir lietuviai pasaulyje“:

1. Svarbiausi XX–XXI a. Lietuvos istorijos įvykiai.

Dirbdami su mokomąja medžiaga, mokiniai nustato pagrindinius pasaulio ir Lietuvos įvykius, reiškinius ir procesus. Nagrinėdami svarbiausius XX–XXI a. Lietuvos istorijos įvykius, jų priežastis, raidą, svarbiausius dalyvius ir padarinius parengia apibendrintą laiko juostą.

Mokiniai, remdamiesi istorikų darbų ištraukomis, žemėlapiais, vaizdine medžiaga, nagrinėja nepriklausomos Lietuvos valstybingumo atkūrimo aplinkybes (pvz., Sąjūdžio susikūrimas, Baltijos kelias, Sausio 13-oji, SSRS blokada ir kt.). Suranda ir komentuoja iliustracinę medžiagą, sudaro ir paaiškina įvairias schemas ar pan. Parengia prezentaciją.

2. Rinkos ekonomika ir pilietinė visuomenė Lietuvoje.

Mokiniai analizuoja rinkos ekonomikos ir pilietinės visuomenės kūrimosi problemas Lietuvoje, lygina gyvenamosios šalies ir Lietuvos duomenis.

Aptaria pagrindinius parlamentinės demokratinės Lietuvos Respublikos bruožus, susipažįsta su pagrindiniais nepriklausomos Lietuvos ir posovietinių valstybių pasiekimais ir problemomis (pvz., globalizacija, migracija, aplinkosauga ir kt.).

Analizuodami Lietuvos ir pasaulio statistikos duomenis, mokosi lyginti ir vertinti Lietuvą ir pasirinktas šalis pagal ekonominius ir socialinės raidos rodiklius (BVP, ŽSRI, vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė), pateikti apibendrinamąsias išvadas. Ieško priežasčių, galinčių lemti skirtingą šalies padėtį pagal nagrinėjamus rodiklius. Parengia ir pasako trumpą informacinę kalbą (pasirinktu aspektu).

3. Lietuvos gyventojai ir migracija.

Mokiniai analizuoja Lietuvos statistikos duomenis ir diagramas apie gyventojų tautinę sudėtį, demografinę (pagal amžių ir lytį) ir socialinę (pagal profesiją ir darbingą amžių) grupių struktūrą. Aiškinasi gyventojų migracijos srautus, jų judėjimo priežastis ir problemas. Nagrinėdami geografinės informacijos šaltinius aiškinasi, ar gyventojų pasiskirstymui turi įtakos gamtiniai (reljefas, klimatas), ekonominiai (išteklių, pramonės išdėstymas) ir socialiniai (demografinė sudėtis) veiksniai. Analizės duomenis ir savo išvagas apibendrina rašydami trumpą straipsnį arba esė.

4. Lietuvos veidas pasaulyje.

Nagrinėdami ištraukas iš geografijos skaitinių, aiškinasi žymių tyrinėtojų (Igno Domeikos, Jono Čerskio, Konstantino Ario) ir keliautojų (Mato Šalčiaus, Antano Poškos) indėlį garsinant Lietuvą pasaulyje. Susipažįsta su šiandieniais keliautojais ir tyrinėtojais, garsinančiais Lietuvą pasaulyje. Nurodo lietuviškos kultūros puoselėjimo užsienyje pavyzdžių. Įvardija keletą svarbiausių Lietuvos meno, mokslo, sporto atstovų.

Nagrinėdami istorijos įvykius, reiškinius, stebėdami šiuolaikinį politinį, ekonominį ir kultūrinį gyvenimą, mokiniai išvelgia vykstančių pokyčių esmę, bando nustatyti jų tarpusavio ryšius, priežastis ir pasekmes. Remdamiesi įvairiais istorijos šaltiniais, mokiniai parengia pristatymą apie Lietuvos istorinę asmenybę lygindami ją su panašia gyvenamosios šalies asmenybe, vertina jų veiklą.

Komunikacinės intencijos:

kaip paklausti apie galimybę, tikimybę ir kaip išreikšti galimybę, tikimybę;

kaip išreikšti būtinumą, neišvengiamumą (ir padaryti loginę išvadą); kaip paneigti būtinumą, neišvengiamumą; kaip paklausti apie būtinumą, neišvengiamumą (ir loginę išvadą);

kaip paklausti, ar privaloma, kaip išreikšti privalėjimą ir kaip paneigti privalėjimą;

kaip išreikšti galimybę, gebėjimą ką (pa)daryti ir kaip išreikšti negalimybę ką (pa)daryti; kaip

paklausti, ar kas gali ką padaryti, atlikti; kaip išreikšti moralinį įpareigojimą, nusakyti pareigą ir kaip pritarti sprendimui, patvirtinti; kaip išreikšti malonumą, džiaugsmą, laimę ir kaip išreikšti nusiminimą, liūdesį, nelaimę; kaip paklausti, ar kas yra patenkintas, laimingas; kaip paklausti, kodėl kas yra nelaimingas, nepatenkintas; kaip paguosti, paraginti nenusiminti; kaip išreikšti palengvėjimą; kaip išreikšti nusivylimą; kaip išreikšti apgailestavimą, užuojautą (su apgailestavimo intonacija); kaip išreikšti, kad ir jums gaila, skaudu, apmaudu; kaip išreikšti viltį, tikėjimą.		
30–34 val. kursui	60–68 val. kursui	90–102 val. kursui
Kalba kaip socialinis kultūrinis reiškiny		
Globalizacijos procesų poveikis lietuvių kalbai.		
Išeito kurso pagrindų kartojimas ir gilinimas. Įgūdžių įtvirtinimas		
Fonetinė, morfologinė ir tradicinė rašyba. Kalbos dalių gramatiniai požymiai ir vartojimas. Morfologija ir rašyba Gramatinių žodžio formų parinkimas ir vartojimas (veiksmažodžių atstovauti, atitikti ir pan. valdomi linksniai).	Fonetinė, morfologinė ir tradicinė rašyba. Veiksmažodžių neasmenuojamųjų formų gramatinių požymių, darybos ir rašybos kartojimas. Kalbos dalių gramatiniai požymiai ir vartojimas. Morfologija ir rašyba Gramatinių žodžio formų parinkimas ir vartojimas (veiksmažodžių atstovauti, atitikti ir pan. valdomi linksniai, dalies kilmininkas).	Fonetinė, morfologinė ir tradicinė rašyba. Veiksmažodžių neasmenuojamųjų formų gramatinių požymių, darybos ir rašybos kartojimas. Kalbos dalių gramatiniai požymiai ir vartojimas. Morfologija ir rašyba Gramatinių žodžio formų parinkimas ir vartojimas (veiksmažodžių atstovauti, atitikti ir pan. valdomi linksniai, dalies kilmininkas, dvejetainiai linksniai, pusdalyvis ir padalyvis).
Tekstų suvokimas ir kūrimas		
Kino filmo / spektaklio / knygos pristatymo (ar kito renginio) pasirinkta tema projektavimas (afiša, pakvietimas, programa).		

2 tema. Laisvo žmogaus laikysenos

Viešo žodžio svarba ir galia. Laisvės vertė. Išminties meilė ir jos svarba žmogaus tobulėjimui. Savarankiškas, kritiškas žmogus ir jo įsipareigojimai bendruomenei. Bičiulystės ir bendruomeniškumo reikšmė. Oratorinio žodžio ypatumai.

Literatūra (pasirinktina): Kalbos, telkiančios bendruomenę (iš Nijolės Sadūnaitės kalbos teisme (ištraukos), 1975; Sigito Gedos „Žodis Lietuvai: kalba Persitvarkymo Sąjūdžio mitinge Vingio parke“(1988.07.09); Justino Marcinkevičiaus „Kalba laidojant sausio 13 d. žuvusiuosius“; Vytauto Landsbergio „Kalba Jungtinėse Tautose“(1991.09.17).
 Janinos Degutytės „Antigonė“.

30–34 val. kursui	60–68 val. kursui	90–102 val. kursui
Sintaksė ir skyryba		
Aiškinamosios sakinio dalys, jų skyryba. Lyginamieji posakiai. Dažniausiai įterpiniais einantys žodžiai ir žodžių junginiai. Įterpinių skyryba. Kreipinys. Jo vartojimas ir skyryba.	Sudėtiniai sakiniai. Jų rūšys: bejungtukiai, prijungiamieji ir sujungiamieji. Bejungtukiai sakiniai. Jų dėmenis siejanti intonacija. Kablelio, dvitaškio ir brūkšnio vartojimas skiriant bejungtukių sakinių dėmenis	Sudėtiniai sakiniai. Jų rūšys: bejungtukiai, prijungiamieji ir sujungiamieji. Bejungtukiai sakiniai. Jų dėmenis siejanti intonacija ir tų dėmenų prasminiai santykiai: vienu laiku ar vienas po kito vykstančių reiškinų išvardijimas, skirtingų arba priešingų dalykų ar reiškinų gretinimas, priežasties ir pasekmės, apibendrinimo nusakymas, vieno dėmens turinio papildymas ir aiškinimas. Kablelio, dvitaškio ir brūkšnio vartojimas skiriant bejungtukių sakinių dėmenis.
Tekstų suvokimas ir kūrimas		
Viešosios kalbos rengimas, remiantis pavyzdžiais, ir jos sakymas.		
3 tema. Žmogus iš Lietuvos Ką reiškia būti lietuviu, Lietuvos žmogumi šiandien? Ar svarbi šiandien tradicinė pasaulio samprata? Kuo grindžiamas asmens ir tautos, asmens ir tėvynės ryšys? Tautinė ir pilietinė asmens tapatybė. Koks žmogus – tokia jo tėvynė? Sigito Gedos „Giesmė apie pasaulio medį“. Prano Vaičiūčio „Yra šalis“; Janinos Degutytės „Mažutė“, „Aš – Tavo“, „Gimtoji kalba“, „Monologas akmeniui“. Liūnės Sutemos „Nebėra nieko svetimo“, „Taip gera kalbinti tuos, kurių nebėra...“. Vandos Zaborskaitės „Apie tautą“, „Apie patriotizmą“, „Apie kalbą“ (iš kn. „Gairės“); Viktorijos Daujotytės „Apie tėvynę“ (iš kn. „Gairės“). Vytauto Kavolio „Gyvasis lietuviškumas“ (iš „Nepriklausomųjų kelias“); Algirdo Juliaus Greimo „Būti lietuviu“. Mokiniai, mokytojo padedami, diskutuoja, kokie yra asmens, šeimos ir tautos ryšiai. Apgalvoja ir pateikia samprotavimų, ką kiekvienam iš jų reiškia būti savo tautos nariu. Mokytojas pabrėžia pilietinę pareigą išsaugoti ir perduoti ateities kartoms kultūros paveldą.		
30–34 val. kursui	60–68 val. kursui	90–102 val. kursui
Sintaksė ir skyryba		
Sudėtiniai sakiniai. Prijungiamieji sakiniai, jų jungtukai. Sujungiamieji sakiniai, jų	Prijungiamieji sakiniai. Pagrindinis ir šalutinis sakiny. Jungtukai ir kiti jungiamieji žodžiai, kuriais šalutiniai	Prijungiamieji sakiniai. Pagrindinis ir šalutinis sakiny. Jungtukai ir kiti jungiamieji žodžiai, kuriais šalutiniai

jungtukai. Bejungtukiai sakiniai, jų dėmenis siejanti intonacija. Tiesioginė kalba, jos vertimas netiesiogine. Pagrindinės skyrybos taisyklės.	sakiniai jungiami prie pagrindinių sakinių. Šalutinių sakinių skyryba. Šalutinių sakinių laipsniai. Sujungiamieji sakiniai. Jungtukai, kuriais siejami sujungiamųjų sakinių dėmenys. Mišrieji sudėtiniai sakiniai, jų skyryba. Tiesioginė kalba, jos vertimas netiesiogine.	sakiniai jungiami prie pagrindinių sakinių. Šalutinių sakinių skyryba. Šalutinių sakinių laipsniai. Sujungiamieji sakiniai. Jungtukai, kuriais siejami sujungiamųjų sakinių dėmenys. Mišrieji sudėtiniai sakiniai, jų dėmenų jungimo ypatumai. Mišriųjų sudėtinių sakinių skyryba. Tiesioginė kalba, jos vertimas netiesiogine. Citatų skyryba.
Tekstų suvokimas ir kūrimas		
Trumpos teksto recenzijos rašymas.	Teksto recenzijos rašymas.	Literatūrinės – muzikinės kompozicijos pagal prozos ir / ar poezijos kūrinius sudarymas ir atlikimas. Teksto recenzijos rašymas.
4 tema. Dainuojanti Lietuva Liaudies daina ir dainiškoji poezija. Lyrinė lietuvių dainų tradicija. Etiniai dainų idealai. Antano Baranausko „Dainu dainelę“; Marcelijaus Martinaičio „Kai sirpsta vyšnios“; Maironio „Oi neverk, matušėle“; Salomėjos Nėries „Grišiu“, „Mūsų dienos kaip šventė“; Pauliaus Širvio „Kai brendu naktimi“; Jono Strielkūno „Žiedas vėjuotą rudens dieną“. Bardų tradicija. Vytauto Kernagio dainos.		
30–34 val. kursui	60–68 val. kursui	90–102 val. kursui
Apibendrinamasis kartojimas ir įtvirtinimas		
Vardažodinių kalbos dalių darybos, rašybos ir vartojimo kartojimas ir įtvirtinimas. Veiksmažodžio asmenavimo, darybos, rašybos ir vartojimo kartojimas ir įtvirtinimas. Veiksmažodžio neasmenuojamų formų darybos, rašybos ir vartojimo kartojimas ir įtvirtinimas. Prielinksnių, prieveiksmių, dalelyčių rašybos ir vartojimo kartojimas ir įtvirtinimas.		
Tekstų suvokimas ir kūrimas		
Raiškiai skaitomo (atliekamo) poezijos (tautosakos) kūrinio klausymas / kūrinio perskaitymas ir pasidalijimas įspūdžiais. Garso įrašų klausymasis ir aptarimas (kūrinio interpretacijų palyginimas / atsiliepimas). Dainavimas kartu / savo dainos kūrimas.		

47. Pasiekimų vertinimas.

47.1. Baigiant kiekvienus mokslo metus mokinių komunikacinė kompetencija yra vertinama individualiai, pagal Programos pagrindinio ugdymo dalyje numatytus pasiekimų aprašus. Tikrintini visų keturių kalbinės veiklos rūšių (klausymo, kalbėjimo, skaitymo, rašymo) ir kalbos vartojimo gebėjimai, kiekvienam jų skiriant po 20 proc. galutinio įvertinimo. Rekomenduojama:

47.1.1. atlikti klausymo testą (pokalbis nagrinėtomis kultūrinio ir pilietinio ugdymo temomis);

47.1.2. atlikti kalbos vartojimo testą (sudaryti ir tinkamai pavartoti nagrinėtas gramatines formas, parinkti tinkamą konkrečiam pasakymui);

47.1.3. patikrinti skaitomų grožinio, negrožinio ir žiniasklaidos tekstų supratimą (pagal konkrečioje klasėje numatytas jų analizės užduotis);

47.1.4. įvertinti taisyklingo sakytinės monologinės kalbos vartojimo pasiekimus (mokiniam pristatant savo projektinius darbus, sakant viešąsias kalbas, pasakojant ir pan.);

47.1.5. įvertinti Programos pagrindinio ugdymo dalyje numatytų tekstų rašymo ir taisyklingo rašytinės kalbos vartojimo pasiekimus, apibendrinant tekstus, sukauptus portfolio, ir rašant baigiamąjį darbą (pavyzdžiui, dalykinį tekstą, kurio buvo mokytasi konkrečioje klasėje, arba pasakojimą, aprašymą ar samprotavimą pagal įvestį).

47.2. Pasiekimų rezultatus dera aptarti asmeniškai su mokiniu ar kartu su jo tėvais (globėjais), nurodant tas sritis, kurios reikalauja daugiau dėmesio ir pastangų.

47.3. Baigę Programos pagrindinio ugdymo dalį ir išlaikę lietuvių kalbos mokėjimo B2 lygio egzaminą, mokiniai gali gauti B2 lygio lietuvių kalbos mokėjimo pažymėjimą pagal Bendruosius kalbų metmenis.
